

ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน:
กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

นายวิรัตน์ ดิษฐระ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2553

**Performance Effectiveness of Water User Group in Irrigation Water
Management: A Case Study of the Dom Noi Operation and
Maintenance Project in Ubon Ratchathani Province**

Mr. Wirat Dissara

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Public Administration
School of Management Science
Sukhothai Thammathirat Open University

2010

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน:
กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อและนามสกุล นายวิรัตน์ ดิสสระ

แขนงวิชา บริหารรัฐกิจ

สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี
2. รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2553

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

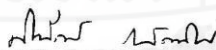
ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. ดิน ประชัญฤทธิ์)

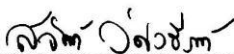
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิศวรธีรานนท์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน:

กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัย นายวิรัตน์ คิสสระ รหัสนักศึกษา 2523004444 **ปริญญา** รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2) รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม

ปีการศึกษา 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (2) ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) เปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานจำแนกตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ และ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ และสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน รวมทั้งสิ้น 6,265 ราย โดยสุ่มแบบชั้นภูมิ ได้กลุ่มตัวอย่าง 380 ราย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ (1) ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด (2) วิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานใช้ การทดสอบค่าที (3) วิเคราะห์ความแตกต่างใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และหาความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า (1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (3) การเปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานในภาพรวม พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานระหว่างฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4 แตกต่างกัน โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 1 มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำมากที่สุด (4) ปัญหาเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า สมาชิกในกลุ่มผู้ใช้น้ำยังขาดความสามัคคีเป็นบางส่วน คลองส่งน้ำบางแห่งระดับคอนกรีตคดคลงจะต่ำ การส่งน้ำชลประทานในฤดูแล้งปริมาณน้ำน้อยได้รับน้ำไม่เพียงพอ สำหรับข้อเสนอแนะ พบว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำต้องการให้แก้ไขโดยกำหนดรอบเวรการส่งน้ำเพิ่มขึ้น และต้องการให้สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคีเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้การส่งน้ำในฤดูปลูกส่งน้ำไม่มีปัญหาเรื่องเกษตรกรทะเลาะกัน ทำให้ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานสูงขึ้น

คำสำคัญ ประสิทธิภาพการดำเนินงาน การจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย

จังหวัดอุบลราชธานี

Thesis title: Performance Effectiveness of Water User Group in Irrigation Water Management: A Case Study of the Dom Noi Operation and Maintenance Project in Ubon Ratchathani Province

Researcher: Mr. Wirat Dissara; **ID:** 2523004444;

Degree: Master of Public Administration (Public Administration);

Thesis advisors: (1) Dr.Rangson Prasertsri, Associate Professor;

(2) Dr.Somsak Samukkethum, Associate Professor; **Academic year:** 2010

Abstract

The purpose of this research were : to (1) study factors influencing that effect to the water users group ; (2) determine the effectiveness of the water users group ; (3) Compare the different effectiveness of the water users group for irrigation water management in the Operation and Maintenance offices; and (4) study problems and suggestion for increasing the performance of the water users group to be used for water management in the irrigation project

The population in this study was 6,265 people comprising of the leaders of the water users group and the irrigation water users members. The 380 cases were selected samples by using stratified random sampling methodology. The questionnaires were used as an instruments. The statistics used in analyzing the data were: (1) The frequency value, percentage, mean, minimum and maximum value and standard deviation.(2) Analysis the effectiveness level of the water users group was administrationed by using One-sample t-test. (3) Analysis of the difference was carried out by One - way Variation Analysis method and pair finding the difference by using the Scheffe method.

It was found from the study that : (1) The factors that influence the performance of the overall water users group are at a “medium” level.(2) The performance of the water users group that were moderately successful (a success rate of 65%) (3) The comparative study between the different view management offices (1 to 4) reveals that the office # 1 is the most effective.(4) As far as problem concerning the water users, we found that a substantial number of user lack necessary skills or willingness to co-operate amongst themselves to take advantage of the irrigation service. Also found that some irrigation canals are designed a lower concrete bank slope, and cannot provide sufficient water during the dry season. Many water users are advising to increase their water allowance because current water supply cannot meet their needs. Also we recommend to the users to increase their co-operation in sharing the water and avoid any conflict there. So there is a clear need for the user to increase their co-operation in water sharing . And also to increase the performance in the irrigation water management.

Keywords: Performance Effectiveness, Irrigation Water Management, Dom Noi Operation and Maintenance Project, Ubon Ratchathani Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความเมตตากรุณาเป็นอย่างสูงยิ่งจาก ท่านศาสตราจารย์ ดร. ดิน ปรัชญพฤทธิ์ ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่ได้ให้ความรู้ คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อเสนอแนะและชี้แนวทางอันเป็นประโยชน์ ตลอดจนช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในทุกขั้นตอนของการทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกประทับใจในความเป็นอาจารย์ผู้มีความกรุณาต่อศิษย์เป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้ทางด้านวิชาการ เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่อำนวยความสะดวกในทุกด้าน และต้องขอขอบคุณ คุณ ไพลิน นุชถาวร ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย นักศึกษารุ่นพี่ที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำ คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางในการดำเนินการวิจัยจนแล้วเสร็จสมบูรณ์ ตลอดจนต้องขอขอบคุณหัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 พร้อมทั้งคณะเจ้าหน้าที่ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อยทุกท่านที่อำนวยความสะดวก และช่วยเหลือสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จนบรรลุผลสำเร็จ

ในส่วนที่เป็นคุณค่าและคุณความดีที่สามารถอำนวยความสะดวกของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแต่บิดา มารดา ญาติพี่น้องรวมทั้งผู้มีพระคุณตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ทางด้านวิชาการตั้งแต่อดีตจนสำเร็จ การศึกษาในระดับนี้ และต้องขอขอบคุณ นางละออง ดิสสระ นางสาวณัฐชยา ดิสสระ และนาย วรวิทย์ ดิสสระ ที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ให้โอกาสและความห่วงใยแก่ผู้วิจัยเสมอมา ท้ายที่สุดคุณประโยชน์ทั้งหลายที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ขอมอบแต่ผู้บริหารและบุคลากรของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องและข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้ และหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงมีประโยชน์สำหรับผู้ที่สนใจและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

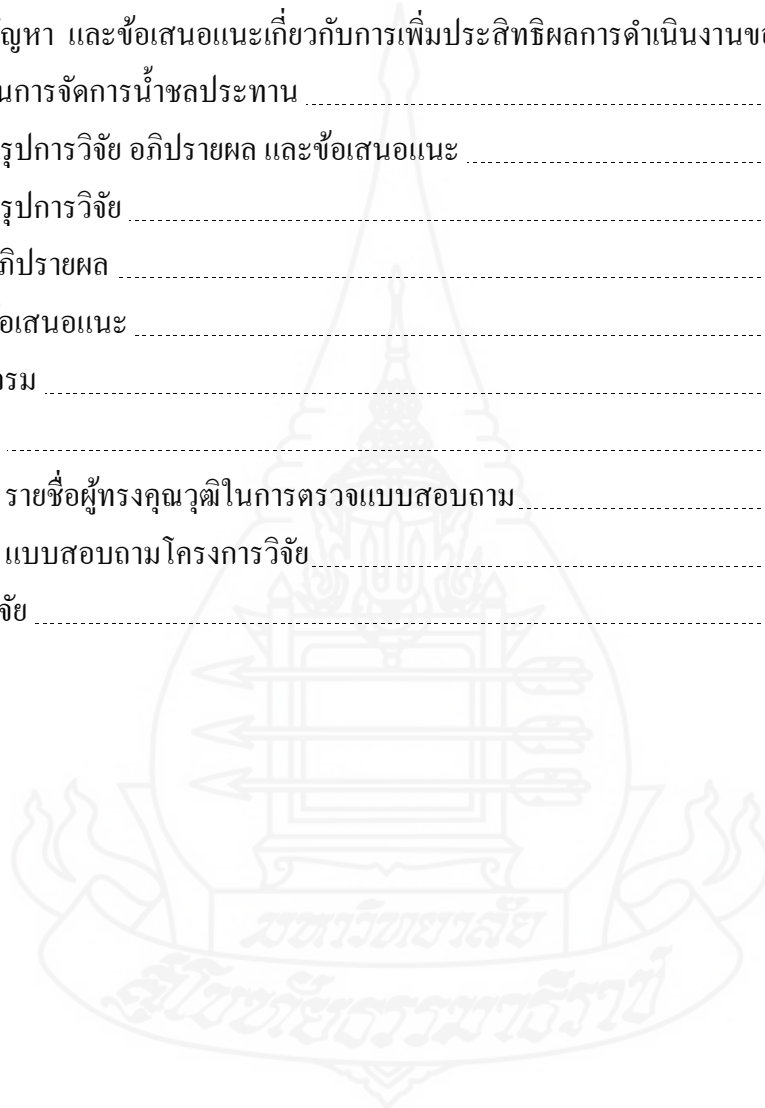
วิรัตน์ ดิสสระ

ธันวาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ปัญหาการวิจัย	4
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	13
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์การ	13
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร	25
สภาพทั่วไปของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย	28
การจัดการน้ำชลประทาน	33
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	48
รูปแบบการวิจัย	48
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	48
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล	61
การวิเคราะห์ข้อมูล	62
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63

ข้อมูลส่วนบุคคล	63
ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน	67
ระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการ น้ำชลประทาน	72
ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน	87
ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในการจัดการน้ำชลประทาน	92
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	94
สรุปการวิจัย	94
อภิปรายผล	102
ข้อเสนอแนะ	106
บรรณานุกรม	111
ภาคผนวก	115
ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม	116
ข แบบสอบถามโครงการวิจัย	119
ประวัติผู้วิจัย	127

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การตามข้อเสนอของ Steers 22
ตารางที่ 3.1	จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา 51
ตารางที่ 3.2	จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา 54
ตารางที่ 3.3	ผลการทดสอบค่าความเชื่อถือได้ของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผล การดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน 59
ตารางที่ 3.4	ผลการทดสอบค่าความเชื่อถือได้ของประสิทธิผลการดำเนินงาน ของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน 60
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง 64
ตารางที่ 4.2	ภาพรวมระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในการจัดการน้ำชลประทาน 67
ตารางที่ 4.3	ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ 68
ตารางที่ 4.4	ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ 70
ตารางที่ 4.5	ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ 71
ตารางที่ 4.6	ภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในการจัดการน้ำชลประทาน 72
ตารางที่ 4.7	ระดับปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ 74
ตารางที่ 4.8	ระดับปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ 75
ตารางที่ 4.9	ระดับปัจจัยด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ 76
ตารางที่ 4.10	ระดับปัจจัยด้านบรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ 77
ตารางที่ 4.11	ระดับปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ 79
ตารางที่ 4.12	ระดับปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ 80
ตารางที่ 4.13	ระดับปัจจัยด้านการวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน 82
ตารางที่ 4.14	ระดับปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร 83
ตารางที่ 4.15	ระดับปัจจัยด้านภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ 85
ตารางที่ 4.16	ผลทดสอบสมมติฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ 86
ตารางที่ 4.17	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า (F – test) ในการวิเคราะห์ ความแตกต่างประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำ

ชลประทาน ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4	89
ตารางที่ 4.18 เปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำ ชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 เป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe.....	90

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
ภาพที่ 2.1 สถานที่ตั้งอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร	29
ภาพที่ 2.2 โรงสูบน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย	30
ภาพที่ 2.3 ประติรูประบายของท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ขวา	31
ภาพที่ 2.4 คลองส่งน้ำสายใหญ่ขวา	31
ภาพที่ 2.5 ประติรูประบายของท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย	32
ภาพที่ 2.6 คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย	32
ภาพที่ 2.7 ลำดับการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน	37

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองรวมทั้งการปฏิรูประบบราชการ โดยเฉพาะการปฏิรูประบบราชการ ได้มุ่งพัฒนาระบบราชการไทยให้มีความเป็นเลิศสามารถรองรับการพัฒนาประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ โดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและประโยชน์สุขของประชาชน การปฏิรูปการศึกษาได้ มีการกำหนดส่งเสริมการศึกษาให้ประชาชนมีความรู้ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง และพัฒนา เศรษฐกิจ พัฒนายุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติโดยมุ่งพัฒนาสังคม และเพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขันของประเทศ โดยกิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่งคือการส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงาน บริหารราชการตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อบรรลุเป้าหมายเกิด ประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่า ในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วน ราชการให้ทันต่อเหตุการณ์ ประชาชนได้รับ การอำนวยความสะดวก และได้รับการตอบสนอง ความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ในสังคมยุคใหม่การบริหาร จัดการสมัยใหม่เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้นให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย และคนเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้ยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาองค์กร และการพัฒนาบุคลากรจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง องค์กรยุคใหม่ต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กระบวนการทำงานต้องเน้นผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ และความคุ้มค่า บุคลากรหรือข้าราชการ ต้องมีความเป็นมืออาชีพ มีศักยภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพ

แนวคิดเรื่องการปฏิรูประบบราชการได้ให้ความสำคัญกับการบริหารภาครัฐ โดยมี วัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของการทำงาน และต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่มุ่ง ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนผู้รับบริการสูงขึ้น ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวจำเป็นต้อง ที่จะต้องเปิดระบบราชการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น นอกจากนั้นการพัฒนาระบบ ราชการ เพื่อให้ราชการไทยก้าวเข้าสู่มาตรฐานสากลทั้งด้านการบริหารงานเชิงประสิทธิผล การ บริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ และอำนวย

ความสะดวกให้กับประชาชนแล้ว แนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การสร้างระบบราชการที่มี **ธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี** ตามหลักการและเจตนารมณ์ที่สังคมไทยได้ กำหนดไว้ทั้งในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 ตลอดจนมาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ซึ่งในปัจจุบันมีการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 120 ตอนที่ 100 ก ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2546 โดยข้อกฎหมายได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างสุจริตโปร่งใส เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทาง การเมืองและนโยบายสาธารณะ รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐในทุกระดับ จากหลักการ และเจตนารมณ์ในเรื่องต่างๆ ข้างต้น คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) จึงได้กำหนด เป้าหมายและแนวทางสำหรับพัฒนาระบบราชการ โดยเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไว้ในแผน ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2546 – พ.ศ. 2550 ที่ผ่านความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรีแล้วเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2546 (ชินรัตน์ สมสืบ 2550: 302 - 303)

กรมชลประทานเป็นหน่วยงานขนาดใหญ่แห่งหนึ่งของรัฐ มีภารกิจที่สำคัญในการ พัฒนาแหล่งน้ำ นโยบายการจัดการน้ำต้องมุ่งเน้นในประเด็นการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับน้ำที่มีอยู่ หลายด้านในปัจจุบันให้บรรลุตามเป้าหมายโดยประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วม ดำเนินกิจกรรม คือ (1) มุ่งแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและกิจการต่างๆ อัน เนื่องมาจากการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค การอุตสาหกรรม การพลังงาน การคมนาคม การปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูก การระบายน้ำ การป้องกันและบรรเทาอุทกภัย และ อื่นๆ โดยการพัฒนาและจัดหาจากแหล่งน้ำต่างๆ ที่เหมาะสม (2) เน้นการจัดสรรน้ำให้ เหมาะสมและเป็นธรรมในการใช้น้ำด้านต่างๆ กรณีมีแหล่งน้ำปริมาณจำกัด การบริหารการ จัดสรรน้ำควรตอบสนองตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานด้านอุปโภคบริโภคในลำดับแรก โดยมีการ จัดลำดับความสำคัญของการใช้น้ำในแต่ละพื้นที่ตามความเหมาะสม (3) เร่งรัดให้มีการอนุรักษ์ดิน น้ำลำธาร ปรับปรุงฟื้นฟู และบูรณะรักษาแหล่งน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่รัฐได้สร้าง ไว้ไม่ให้มีสภาพเสื่อมโทรม ทั้งนี้เพื่อให้แหล่งน้ำแหล่งนั้นมีสภาพใช้งานได้ยาวนาน และยังคง ช่วยรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมให้คงมีความสมบูรณ์ต่อไป (4) เร่งแก้ไขปัญหาพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ เกษตรกรรมในทุกกลุ่มน้ำของประเทศที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วมและอุทกภัยเป็นประจำ ซึ่งเป็นเหตุให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวและสถานะเศรษฐกิจต้องได้รับความเดือดร้อน และเกิดความเสียหายให้บรรเทาหรือกำจัดจนหมดสิ้น และ (5) เร่งแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำ ทั้งที่ เกิดความเสื่อมโทรมขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์ทำขึ้นที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาน้ำเสีย ทั้งนี้

ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนนโยบายพัฒนาประเทศที่รัฐบาลกำหนด ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะกระจายการพัฒนาไปสู่ชนบท เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่แห่งหนึ่งที่มีความสำคัญของกรมชลประทาน พื้นที่โครงการเท่ากับ 203,382 ไร่ พื้นที่ชลประทานเท่ากับ 183,044 ไร่ ในโครงการฯ จะมีระบบสูบน้ำ ระบบส่งน้ำ ระบบการแพร่กระจายน้ำในแปลงนาและอาคารประกอบครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด เป็นระบบชลประทานที่ค่อนข้างสมบูรณ์แบบ มีปริมาณน้ำเพียงพอสำหรับการส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกทั้งสองฤดู โดยโครงการฯ จะดำเนินการส่งน้ำช่วยเหลือการปลูกพืชในฤดูแล้งเป็นหลัก เริ่มประมาณเดือนธันวาคม และสิ้นสุดประมาณกลางเดือนเมษายนของทุกปี สำหรับฤดูฝนจะส่งน้ำช่วยเหลือการปลูกพืช เมื่อเกิดสภาวะฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่เพาะปลูก โครงการฯ ได้แบ่งขอบเขตความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา 4 ฝ่าย ตลอดจนได้ดำเนินการจัดตั้งองค์กรหรือกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นที่เรียบร้อยแล้วที่มีสถานภาพไม่เป็นนิติบุคคล ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐานจำนวน 700 กลุ่ม และกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานจำนวน 12 กลุ่ม มีสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำรวมทั้งสิ้น 6,265 ราย โดยแต่ละองค์กรจะมีการเลือกคณะกรรมการ เพื่อทำการบริหารจัดการน้ำ และมีเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นที่ปรึกษาและประสานระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำกับโครงการชลประทานที่รับผิดชอบ เพื่อให้ผู้ใช้น้ำสามารถช่วยเหลือตนเองและรู้จักการทำงานร่วมกัน ตลอดจนรู้จักการใช้น้ำอย่างถูกวิธีและประหยัด

จากสถานการณ์การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงานราชการในภาพรวมของประเทศ เกี่ยวกับโครงสร้างระบบราชการ แนวคิด และทิศทางการบริหารจัดการ เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน รวมทั้งตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการนั้น โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยในฐานะหน่วยราชการหนึ่งในกรมชลประทาน มีพันธกิจหลักด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานจึงควรเร่งปรับปรุงพัฒนาองค์กรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผู้ทำการศึกษาในฐานะเป็นบุคลากรของกรมชลประทานจึงมีความสนใจที่จะทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรที่เหมาะสม รวมทั้งเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดแผนพัฒนาโครงการชลประทานมีทิศทางที่สอดคล้องและสนับสนุนจุดมุ่งหมายขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานร่วมกัน นอกจากจะทำให้ปัญหาและความต้องการได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้ว ยังเป็นการบริหารทรัพยากรน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัด

ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการมอบภารกิจด้านการจัดการน้ำและบำรุงรักษาอาคารชลประทานให้มีคุณภาพสูงขึ้น ทั้งนี้ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการจัดการน้ำ การพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังส่งผลให้ประชาชนในชนบทมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายของกรมชลประทานรวมถึงเป้าหมายในการพัฒนาของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไปในอนาคต

2. ปัญหาการวิจัย

- 2.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยอยู่ในระดับใด
- 2.2 ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยอยู่ในระดับใด
- 2.3 ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาทั้ง 4 ฝ่าย มีความแตกต่างกันหรือไม่
- 2.4 ปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานที่จำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

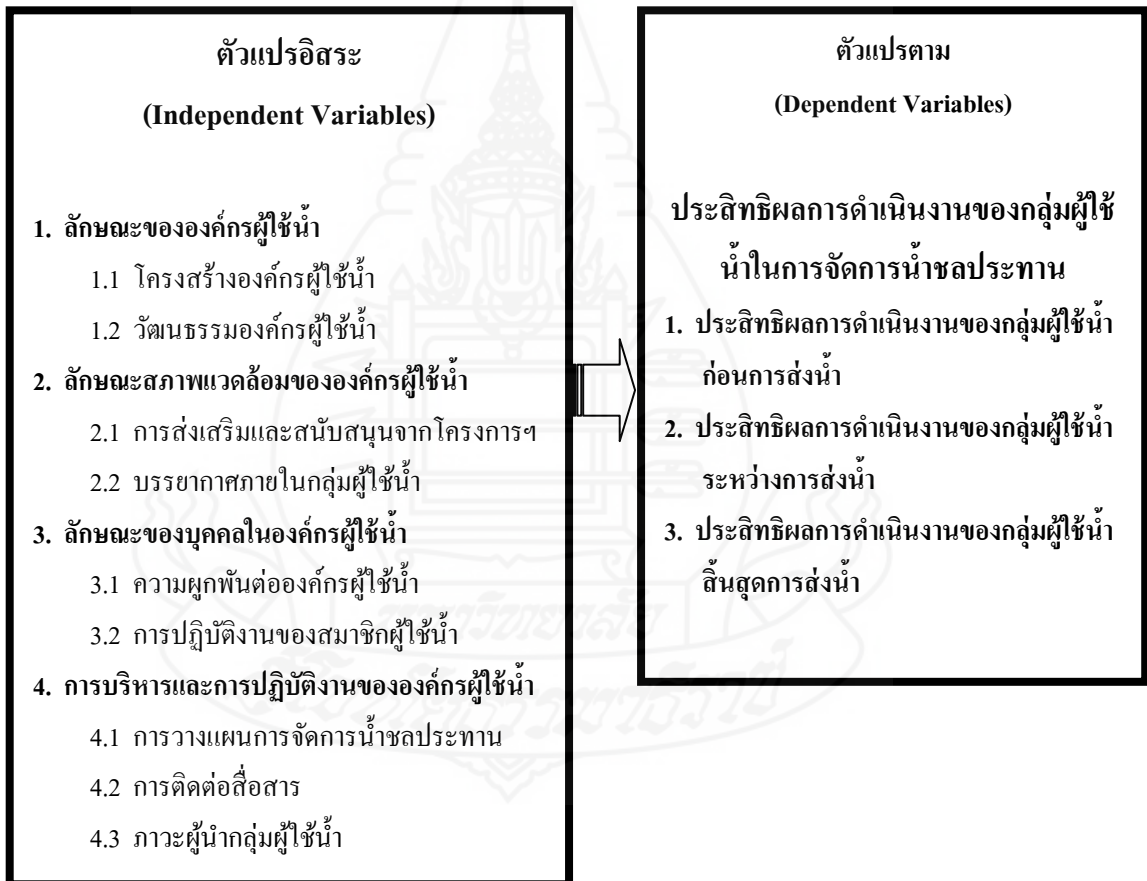
การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- 3.1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี
- 3.2 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี
- 3.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

3.4 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี แสดงในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. สมมติฐานการวิจัย

5.1 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย มีมากกว่าร้อยละ 70

ทดสอบตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ One – sample t – test

สมมติฐานการวิจัยที่ 1

$H_0: \mu_0 \leq 70$ (ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย มีน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70)

$H_1: \mu_1 > 70$ (ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย มีมากกว่าร้อยละ 70)

5.2 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ ทั้ง 4 ฝาย มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกันในขั้นตอนต่อไปนี้ (1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ (2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ และ (3) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ

ทดสอบตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ F – test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของค่าเฉลี่ย (One - way ANOVA)

สมมติฐานการวิจัยที่ 2

$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4$ (ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน)

$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4$ (ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกัน)

6. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ จะดำเนินการภายใต้ขอบเขตในแต่ละด้าน ดังนี้

6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน รวมทั้งศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาตัวแปร ดังนี้

6.1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

- 1) ลักษณะขององค์กรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ (1) โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ และ (2) วัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ
- 2) ลักษณะสภาพแวดล้อมขององค์กรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ (1) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และ (2) บรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ
- 3) ลักษณะของบุคคลในองค์กรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ (1) ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ และ (2) การปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ
- 4) การบริหารและการปฏิบัติงานขององค์กรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ (1) การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน (2) การติดต่อสื่อสาร และ (3) ภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ

6.1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) สามารถแบ่งประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานเป็น 3 ช่วง ดังนี้

- 1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ
- 2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ
- 3) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ

6.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี พื้นที่โครงการเท่ากับ 203,382 ไร่ พื้นที่ชลประทานเท่ากับ 183,044 ไร่ โดยแบ่งขอบเขตความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา 4 ฝ่าย

6.3 ขอบเขตด้านประชากร โดยประชากรที่ศึกษานี้ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน พื้นฐานจำนวน 700 กลุ่ม โดยมีผู้บริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ประกอบด้วย ผู้นำกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่มฯ และผู้ใช้น้ำชลประทาน รวมทั้งสิ้น 6,265 ราย

6.4 ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยได้วางแผนทำการศึกษาระหว่างเดือนพฤษภาคม 2553 ถึงเดือนธันวาคม 2553 รวมระยะเวลา 8 เดือน

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน หมายถึง ความสามารถของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ด้วยการสนับสนุนเกื้อกูลกันของสมาชิก การติดต่อสื่อสารที่ได้ภายใต้การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

7.1.1 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ หมายถึง การที่หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อกำหนดพื้นที่ส่งน้ำเป้าหมายเบื้องต้นตามปริมาณน้ำที่มีอยู่และสามารถส่งน้ำได้ในปัจจุบัน ในขณะที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานสำรวจพื้นที่เพาะปลูกของสมาชิกที่ต้องการปลูกข้าวและพืชอื่นๆ ให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ในโครงการชลประทาน โดยมีเจ้าหน้าที่ชลประทานและหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ร่วมวางแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ หลังจากนั้นหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำประชุมร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มฯ เพื่อพิจารณาแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษา และหาข้อตกลงการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา คณะกรรมการกลุ่มฯ แจ้งข้อตกลงพร้อมกำหนดการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทานให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทราบเป็นแนวทางในการปฏิบัติ หลังจากนั้นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำจะร่วมพัฒนาบำรุงรักษาผู้ส่งน้ำให้แล้วเสร็จก่อนการส่งน้ำในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก

7.1.2 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ หมายถึง การที่หัวหน้ากลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานตรวจสอบดูแลการส่งน้ำให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด และมีการปรับแผนการให้สอดคล้องกับความต้องการใช้น้ำที่แท้จริงตลอดฤดูกาล โดยมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ และเจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะให้ความรู้ด้านต่างๆ ตลอดจนมีการสำรวจความพอใจของปริมาณน้ำชลประทานที่ส่งให้พื้นที่เพาะปลูก พร้อมทั้งสอบถามปัญหาการใช้น้ำสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

7.1.3 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ หมายถึง การที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ รวบรวมข้อมูลพื้นที่การเพาะปลูกจริง เพื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำได้แจ้งความต้องการเพาะปลูกไว้ก่อนการเพาะปลูกจริง โดยมีการสำรวจผลผลิต และสอบถามความพึงพอใจในด้านการส่งน้ำ พร้อมทั้งบันทึกจัดเก็บข้อมูลต่างๆ เพื่อไว้ใช้เป็นข้อมูลในการบริหารงานของกลุ่ม หรือให้องค์กรที่ต้องการข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ตลอดจนพิจารณาสรุปและรายงานประเมินผลการส่งน้ำตลอดฤดูกาลและจัดประชุมใหญ่ เพื่อรายงานสรุปผลการดำเนินการตลอดฤดูกาลส่งน้ำที่ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกลุ่มฯ แล้วให้เจ้าหน้าที่ชลประทานและสมาชิกทราบ

7.2 ปัจจัย หมายถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย

7.2.1 โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการฯ มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น สามารถรองรับการดำเนินงานด้านจัดการน้ำชลประทานที่เกิดขึ้นได้ดี มีการ

จัดแบ่งงานของกลุ่มมีความเหมาะสมต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ และมีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อประสานงาน ตลอดจนมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ และอำนาจการบริหารจัดการน้ำที่ชัดเจน โครงสร้างกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ มีความเหมาะสม ทำให้มีการประสานงานมีลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

7.2.2 วัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายภายในกลุ่มเกี่ยวกับการจัดการน้ำชลประทานในระดับแปลงนา มีการส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำมีจิตสำนึกที่ถูกต้องและตั้งมั่นต่อการปฏิบัติงานด้านการจัดการน้ำชลประทาน มีการส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำทำงานเป็นทีม โดยเน้นการมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล พร้อมทั้งมีการถ่ายทอดแบบแผนวิธีการปฏิบัติ และพิธีการต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตลอดจนมีการให้ความรู้แก่ผู้ใช้น้ำในการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง

7.2.3 การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ หมายถึง การที่โครงการฯ ได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น โดยมีเจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวางแผนการส่งน้ำ การบำรุงรักษาเป็นประจำ โดยผ่านเวทีประชาคมในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาค และออกพบปะผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ ตลอดจนโครงการฯ ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และสามารถเสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้

7.2.4 บรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการวางระบบการรักษากฎ ระเบียบ กติกาที่ดีในการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำชลประทานให้แก่ผู้ใช้น้ำ โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำได้แจ้งวัตถุประสงค์และทำความเข้าใจแก่ผู้ใช้น้ำก่อนที่จะนำเทคนิควิธีการต่างๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำ การปฏิบัติงานของกลุ่มเป็นไปด้วยความคล่องตัว เนื่องจากมีกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติอย่างสมเหตุสมผล คณะกรรมการกลุ่มฯ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำต่อการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งเข้าใจปัญหาของผู้ใช้น้ำและให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ตลอดจนมีการยกย่องชมเชยผู้ใช้น้ำที่ให้ความร่วมมือปฏิบัติงานที่ดี

7.2.5 ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายการส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานให้บรรลุผล มีความเต็มใจเสียสละกำลังกายและสติปัญญาในการปฏิบัติงานให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยที่คณะกรรมการกลุ่มฯ มีความมุ่งมั่นพัฒนากลุ่มผู้ใช้น้ำให้ได้มาตรฐานด้านการให้บริการด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา

ในระดับแปลงนา ผู้ใช้น้ำปฏิบัติงานเต็มความสามารถตามบทบาทความรับผิดชอบ มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่นสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการกลุ่มฯ จะให้ความสำคัญแก่ผู้ใช้น้ำทุกท่าน และถือว่าทุกคนเป็นพลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรผู้ใช้น้ำให้บรรลุเป้าหมาย

7.2.6 การปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่สมาชิกผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและตัดสินใจในการปฏิบัติงานตั้งแต่การวางแผนจนถึงการประเมินผลในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการดำเนินการในทุกกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน สมาชิกผู้ใช้น้ำมีความภาคภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานในกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีและถูกต้อง และเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำในโครงการฯ พร้อมทั้งมีความเสียสละ และมีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกลุ่มในการร่วมกันพัฒนา และทุ่มเทเสียสละอย่างเต็มที่เพื่อองค์กร สมาชิกผู้ใช้น้ำต่างให้เกียรติซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

7.2.7 การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน หมายถึง การที่สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยให้ข้อมูลข่าวสาร หรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาตลอดจนวิธีแก้ปัญหาคือความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน พร้อมทั้งเคยออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และเคยขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน

7.2.8 การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ ภายในโครงการฯ เป็นไปด้วยความรวดเร็ว และผู้ใช้น้ำได้รับข้อมูลข่าวสารจากคณะกรรมการกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับฟังปัญหา ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ อีกทั้งเป็นการพบปะระหว่างผู้ใช้น้ำเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีระบบการให้ข้อมูลข่าวสารจากผู้ใช้น้ำไปยังคณะกรรมการกลุ่มฯ ได้หลายช่องทาง และปัญหาหรือข้อเสนอแนะต่างๆ ได้ถูกนำมาพิจารณาหาแนวทางแก้ไข โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำมีฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างครบถ้วน ฐานข้อมูลต่างๆ ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัย และครบถ้วน

อยู่ตลอดเวลา ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้สูงสุด ตลอดจนคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ มากขึ้น

7.2.9 ภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้มองกาลไกล สามารถคาดคะเนแนวโน้มต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถนำมากำหนดทิศทางของกลุ่มผู้ใช้น้ำและปรับแนวทางการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการกระตุ้นและโน้มน้าวให้ผู้ใช้น้ำมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยสามารถใช้ศิลปะในการจูงใจให้ผู้ใช้น้ำเห็นพ้องต้องกันต่อการนำแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งกระตุ้นให้ผู้ใช้น้ำได้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำเสนอรูปแบบวิธีการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาในทุกสถานการณ์ ทันท่วงที และนำมาซึ่งความพอใจของสมาชิกผู้ใช้น้ำโดยรวม

7.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพล หมายถึง ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี มีดังนี้

8.1 ก่อให้เกิดองค์ความรู้ทางวิชาการใหม่ ซึ่งจะเป็แนวทางในการนำไปศึกษาค้นคว้างานวิจัยในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย

8.2 การนำผลการวิจัยไปศึกษาหรือปรับใช้ในต่างพื้นที่ โดยการนำผลไปปรับใช้ในการวิจัยประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานในพื้นที่อื่นๆ สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานและผู้สนใจที่ต้องการศึกษาหรือค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป

8.3 ผลจากการวิจัยสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน โดยการเสนอแนะแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมต่อผู้บริหาร เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาด้านการส่งเสริม สนับสนุน และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง

เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงในปัจจุบันอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานด้านการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

8.4 ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐาน ทำให้ได้รับทราบปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไข ตลอดจนเปรียบเทียบแนวความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม และแนวโน้มการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน ซึ่งทางเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงในปัจจุบันอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน ตรงต่อสภาพปัญหา และความต้องการของผู้ใช้น้ำให้มีศักยภาพสูงขึ้นต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำ
ชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้
ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการทำวิจัย โดย
แบ่งเนื้อหาประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์กร
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
3. สภาพทั่วไปของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย
4. การจัดการน้ำชลประทาน
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์กร

1.1 ความหมายของประสิทธิผลขององค์กร

Dunn (1994: 405) ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับการบรรลุผลลัพธ์ของนโยบายที่
คาดหวังไว้

ทองหล่อ เดชไทย (2544: 277) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง เป็นการแสดงให้เห็น
ให้ทราบถึง ผลที่ได้รับของโครงการหรือบริการที่มีส่วนช่วยลดและแก้ปัญหาหรือพัฒนางานให้ดีขึ้น
ฉะนั้นประสิทธิภาพจึงเป็นการวัดองศาของการได้มาซึ่งวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ใน
โครงการ โดยการประเมินประสิทธิผลนั้น มุ่งเพื่อปรับปรุงแผนงานหรือหน้าที่และโครงสร้าง
ของสถาบันที่เกี่ยวข้อง โดยการวิเคราะห์การได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ของงาน เปรียบเทียบกับปัจจัย
นำเข้าหรืออาจรวมถึง การประเมินความพึงพอใจของชุมชนที่รับบริการด้วย

พิทยา บวรวัฒนา (2541: 176) กล่าวว่า องค์กรที่มีประสิทธิผล หมายถึง
องค์กรที่ดำเนินการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ ประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องของความสำเร็จขององค์กร
ในการกระทำสิ่งต่างๆ ที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ องค์กรที่มีประสิทธิผลสูงจึงเป็นองค์กรประสบ

ความสำเร็จอย่างสูงในการทำงานตามเป้าหมาย ส่วนองค์กรที่มีประสิทธิผลต่ำเป็นองค์กรที่ไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้

Bertram M. Gross (อ้างถึงใน ภรณ์ กীরติบุตร 2529: 62) กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์กร เป็นกิจกรรมขององค์กรซึ่งเป็นเครื่องตัดสินการปฏิบัติขององค์กรว่ามีประสิทธิผลได้แก่ การได้มาซึ่งทรัพยากรที่ประกอบด้วยทรัพยากรหลัก คือ คน เงิน และเครื่องจักร การใช้ตัวป้อนอย่างมีประสิทธิภาพ การผลิตผลผลิตในรูปบริการหรือสินค้า โดยการกำหนดเป้าหมายการทำงานขององค์กรเกี่ยวกับประเภท ปริมาณ คุณภาพ และระยะเวลาการไหลของผลผลิตที่เหมาะสม การปฏิบัติงานด้านเทคนิคและด้านบริหารอย่างมีเหตุผลโดยการเลือกใช้หนทางที่ดีที่สุดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการลงทุนในองค์กรคือกิจกรรมที่องค์กรจะต้องจัดสรรทรัพยากรเพื่อการผลิตในปัจจุบัน และลงทุนในการสร้างสมรรถนะในอนาคต การตอบสนองความสนใจที่แตกต่างกันของบุคคลในองค์กร และการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของพฤติกรรมโดยองค์กรจะต้องใช้พฤติกรรมที่ถูกต้องในการแสวงหาทรัพยากร ใช้ตัวป้อนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลิตผลผลิตและลงทุนในทรัพยากร โดยกิจกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การรักษาไว้ซึ่งปัจจัยในวงจรของตัวป้อน กระบวนการ ผลิตผล และปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์บนพื้นฐานของทฤษฎีระบบ

Rensis Likert (อ้างถึงใน นวพร แสงหนุ่ม 2544: 16) กล่าวถึง องค์กรที่มีประสิทธิผลนั้นจะสามารถใช้ประโยชน์ได้มากที่สุดจากความสามารถของคนในองค์กร ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิผลเป็นอย่างมากเชื่อมโยงกับกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิผลสูงจะประกอบด้วยลักษณะทางพฤติกรรมที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การสนับสนุนเกื้อกูลกันของสมาชิก ผู้บริหารสามารถใช้ทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเอาใจใส่สมาชิกในองค์กรเป็นอย่างดี มีทักษะในการใช้ภาวะผู้นำ มีความเชื่อมั่นศรัทธาไว้วางใจซึ่งกันและกันของสมาชิกและหัวหน้า มีค่านิยมและเป้าหมายร่วมกันของกลุ่ม มีรูปแบบการติดต่อสื่อสารที่ดี มีเป้าหมายการปฏิบัติงานสูงและสร้างความกระตือรือร้นในหมู่พนักงาน

กล่าวโดยสรุป ประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ด้วยการสนับสนุนเกื้อกูลกันของสมาชิก การติดต่อสื่อสารที่ดีภายใต้การใช้ทรัพยากรทางการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์กรมีความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องของความสำเร็จขององค์กรในการกระทำสิ่งต่างๆ ตามที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ องค์กรที่มีประสิทธิผลสูงจึงเป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการทำงานตามเป้าหมาย

1.2 การประเมินประสิทธิผลของ องค์การ

Stufflebeam และคนอื่นๆ (1971) กล่าวว่า “Evaluation” หมายถึง กระบวนการรวบรวมและเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ซึ่งจะช่วยการตัดสินใจที่ดีสำหรับทางเลือกที่เป็นไปได้หลายๆ ทาง

อนันต์ เกตุวงศ์ (2534: 25) กล่าวว่า การประเมินประสิทธิผลสามารถกระทำได้โดยพิจารณาจาก วัตถุประสงค์ของแผน เป็นการพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างความสำเร็จที่เกิดจากผลการปฏิบัติงานตามแผนกับความสำเร็จที่ผู้วางแผนคาดว่าจะได้รับหรือพิจารณาจากกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนกับกิจกรรมที่แท้จริงในการปฏิบัติตามแผน

Gibson และคนอื่นๆ (อ้างถึงใน ภรณ์ กิริติบุตร 2529: 107-108) กล่าวว่า การประเมินประสิทธิผลขององค์การ เป็นการผสมผสานระหว่างตัวชี้วัดของประสิทธิผลขององค์การ กับมิติของเวลา โดยจำแนกเป็น ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว สรุปได้ดังนี้

1. เครื่องบ่งชี้ระยะสั้น (Short – Run) วัดได้จากการผลิต ประสิทธิภาพ และความพึงพอใจ กล่าวคือ (1) การผลิต หมายถึง ความสามารถขององค์การในการผลิตผลผลิตในปริมาณและคุณภาพตามที่สภาพแวดล้อมต้องการ ดังนั้นการบริการที่จัดให้ผู้รับบริการคือการผลิตขององค์การ (2) ประสิทธิภาพ หมายถึง อัตราส่วนของผลผลิตต่อตัวป้อน หรือผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนจากสินทรัพย์ โดยพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายต่อหน่วย ค่าสูญเสียไปจากการใช้ทรัพยากรที่ต่ำกว่าขีดความสามารถ นอกจากนี้ประสิทธิภาพขององค์การยังหมายถึง ความมากน้อยในการบรรลุเป้าหมายขององค์การ ทั้งนี้จะต้องมีการวัดที่แน่ชัด เช่น การเทียบเคียงกับหน่วยงานที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ประสิทธิภาพขององค์การยังพิจารณาได้จากการกำหนดระเบียบปฏิบัติให้ชัดเจน การควบคุมทรัพยากรขององค์การ การจัดการข้อขัดแย้งในองค์การ ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวตามความจำเป็นอันเกิดจากสภาพแวดล้อม และ (3) ความพอใจ หมายถึง การที่องค์การสามารถสนองตอบความต้องการของพนักงานได้มากน้อยเพียงใด

ในเรื่องนี้ สมพงษ์ เกษมสิน (2530: 341 - 343) เห็นว่า การสนองตอบความต้องการของพนักงานนั้นควรพิจารณาจากความผูกพันต่อองค์การ รวมทั้งขวัญและกำลังใจในการทำงาน กล่าวคือ (1) ความผูกพันต่อองค์การ หมายถึง ลักษณะของความสัมพันธ์ของบุคลากรที่มีต่อองค์การ ซึ่งจะแสดงออกในรูปของความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะยังคงเป็นสมาชิกขององค์การต่อไป ความเต็มใจที่จะใช้พลังอย่างเต็มความสามารถในการทำงานให้กับองค์การ ขอมสละความสุขส่วนตัวของตัวเองเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์การ การมีความเชื่ออย่างแนบแน่นและมีการยอมรับค่านิยมและเป้าหมายขององค์การ และ (2) ขวัญและกำลังใจในการทำงาน หมายถึง สภาวะแห่งจิตใจของสมาชิกในองค์การที่แสดงออกด้วยความสนใจหรือความ

กระตือรือร้นในการทำงาน ขวัญเป็นเสมือนแกนกลางของบุคคลในการอุทิศกายและใจในการทำงานให้กับองค์กร ซึ่งหากองค์กรใดมีขวัญต่ำจะทำให้การบริหารงานไม่บรรลุผล โดยสามารถสังเกตขวัญและกำลังใจในการทำงานของบุคลากรในองค์กรจากระดับความสม่ำเสมอของผลงาน การขาดงานหรือความเฉื่อยชาในการทำงาน การลาออกหรือการขอยกย้ายงาน คำร้องทุกข์หรือ บัตรสนเท่ห์

2. เครื่องบ่งชี้ระยะกลาง (Intermediate) วัดได้จากความสามารถในการปรับตัว และการพัฒนา กล่าวคือ (1) การปรับตัว หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์กร เกณฑ์นี้จะตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความไม่มีประสิทธิผลในการบรรลุผลผลิต ประสิทธิภาพ และความพึงพอใจ ซึ่งเป็นสัญญาณในการปรับนโยบายให้เหมาะสม หรือการได้รับสัญญาณการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อม เป็นต้น และ (2) การพัฒนา หมายถึง กระบวนการซึ่งพยายามที่จะเพิ่มพูนประสิทธิผลขององค์กรด้วยการผสมผสานความปรารถนาของบุคคลที่จะเจริญก้าวหน้าและพัฒนาเข้ากับเป้าหมายขององค์กร โดยอาศัยความรู้และเทคนิคจากพฤติกรรมศาสตร์

3. เครื่องบ่งชี้ระยะยาว (Long - Run) วัดได้จากความอยู่รอดขององค์กร กล่าวคือ การอยู่รอดขององค์กรมีเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ประการ คือ การอยู่รอดในที่สุดขององค์กรขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับองค์กรให้เข้ากับชื่อเรียกรื่องของสภาพแวดล้อม และในการตอบสนองชื่อเรียกรื่อง ฝ่ายบริหารจะต้องมุ่งความสนใจไปที่วงจรของตัวป้อนกระบวนการผลิตทั้งหมด เกณฑ์นี้สอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องความเป็นระบบขององค์กร

มนูญ วงศ์นารี (2522: 114 - 131) ได้แสดงทัศนะจากการรวบรวมผลการศึกษาค้นคว้า และการทดลองของนักพฤติกรรมศาสตร์ที่มีชื่อเสียงของประเทศสหรัฐอเมริกาไว้ว่า เกณฑ์ในการวินิจฉัยองค์กรที่มีประสิทธิผล คือ คนจะทำงานกันเป็นทีมตั้งแต่ทีมระดับสูงสุดเป็นลำดับ มีความร่วมมือช่วยกันทำงานโดยมุ่งสู่จุดหมาย มีความรู้สึกเป็นอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นและทุกคนจะแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ บรรยากาศการทำงานเป็นแบบให้ความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นไปอย่างอิสระโดยเต็มใจและไม่ถูกบังคับ ความขัดแย้งทางข้อคิดเห็นจะมีสูงแต่เป็นการขัดแย้งที่เต็มไปด้วยเหตุผล เพื่อหาวิธีทำงานใหม่และดีกว่าเก่าอยู่เสมอ มีการเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้า คนในองค์กรจะต้องการการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และยังคงคาดหวังว่าองค์กรมีความพร้อมและสามารถเปลี่ยนแปลงได้นอกจากนั้น การปรับปรุงตัวเองให้ทันสมัยและไวต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรจะมีอยู่ตลอดเวลา

ประสิทธิผล จึงเป็นการวัดผลผลิต (Output) ของงาน ซึ่งถือว่าบรรลุเป้าหมาย (Goal accomplishment) ซึ่งในบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงปริมาณของทรัพยากรที่เป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ที่ใช้ในกระบวนการ แต่จะคำนึงถึงการกระทำสิ่งที่ถูกต้อง โดยคำนึงความสามารถบรรลุเป้าประสงค์ (Goals) ที่กำหนดไว้

1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การ

โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (2552) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพ (Effectiveness) สามารถพิจารณาได้ 2 ระดับ ดังนี้ คือ

1. ประสิทธิภาพระดับบุคคล คือ ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถปฏิบัติงานใดๆ แล้วประสบผลสำเร็จ ทำให้บังเกิดผลตรงและครบถ้วนตามที่มีวัตถุประสงค์ไว้ ผลที่เกิดขึ้นมีลักษณะคุณภาพ เช่น ความถูกต้อง ความมีคุณค่า ความเหมาะสมดีงาม ตรงกับความคาดหวังและความต้องการของหมู่คณะ

2. ประสิทธิภาพระดับองค์การ คือ เน้นผลงานขององค์การ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 5 ตัว ดังนี้

2.1 การผลิต (Production) การผลิตได้ผลผลิตทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ตรงกับความต้องการขององค์การ

2.2 ประสิทธิภาพ (Efficiency) อัตราส่วนระหว่างปัจจัยทรัพยากร (inputs) ที่ใช้กับผลผลิต (outputs) มีความเหมาะสมในลักษณะที่ใช้ทรัพยากรได้คุ้มค่า

2.3 ความพึงพอใจ (Satisfaction) ผลการดำเนินงานขององค์การนำมาซึ่งความสำเร็จสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสมาชิกในองค์การ

2.4 การปรับเปลี่ยน (Adaptiveness) องค์การมีกลไกที่สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งภายในและภายนอกองค์การ

2.5 การพัฒนา (Development) องค์การสามารถเพิ่มพูนศักยภาพ และความสามารถขององค์การให้เจริญก้าวหน้าตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

(<http://www.itie.org/eqi/modules.php?name=Journal&file=display&jid=948>)

James L. Gibson (อ้างถึงใน กาญจนา บุญยัง 2547: 17) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การควรพิจารณา 3 ส่วน ตามลำดับคือ

1. ประสิทธิภาพระดับบุคคล คือ ความตระหนักในผลการทำงานของพนักงานแต่ละบุคคลในองค์การ ซึ่งอาจพิจารณาได้จากการประเมินประสิทธิผลการทำงานของพนักงาน การได้รับค่าจ้างเพิ่มขึ้น การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง การได้รับรางวัลหรือประกาศเกียรติคุณจาก

องค์การ โดยปัจจัยที่ทำให้พนักงานมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ความสามารถของบุคคล ทักษะ ความรู้ ทักษะคิด แรงจูงใจ และความเครียด

2. ประสิทธิภาพระดับกลุ่ม ถือได้ว่าเป็นความสำคัญต่อประสิทธิภาพขององค์การ เนื่องจากกลุ่ม คือ การรวมตัวกันอย่างง่าย ๆ ของพนักงานในองค์การ โดยกลุ่มที่มีประสิทธิภาพนั้น จะมีรูปแบบความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น เข้มแข็ง และได้รับการสนับสนุนจากพนักงานในองค์การมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ไปในองค์การ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพระดับกลุ่ม คือ การประสานงาน ภาวะผู้นำ โครงสร้างของกลุ่ม สถานภาพของกลุ่ม บทบาท และปทัสถาน

3. ประสิทธิภาพระดับองค์การ ประกอบด้วย ประสิทธิภาพระดับบุคคล และ ประสิทธิภาพระดับกลุ่ม กล่าวคือ ประสิทธิภาพของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพระดับบุคคล ในขณะที่ประสิทธิภาพขององค์การจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพระดับบุคคลและกลุ่ม โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับสภาพขององค์การ เช่น ลักษณะงานขององค์การ เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในองค์การ เป็นต้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์การ ได้แก่ สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี กลยุทธ์ ทางเลือกโครงสร้างองค์การ กระบวนการทำงาน และวัฒนธรรมองค์การ

R.M. Steers (อ้างถึงใน ภรณ์ กิริติบุตร 2529: 75 - 103) ได้นำเสนอแนวทางในการวิเคราะห์องค์การเพื่อประเมินความมีประสิทธิภาพขององค์การด้วยตัวแบบที่เรียกว่าตัวแบบกระบวนการ (Process Model) ซึ่งเป็นแนวทางที่กว้าง เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์องค์การได้หลายประเภท และเป็นตัวแบบที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด แนวทางการวิเคราะห์นี้เสนอว่า การวัดประสิทธิภาพสามารถทำได้ดีที่สุดด้วยการพิจารณาแนวความคิดที่สัมพันธ์กัน 3 ประการ ได้แก่

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการบรรลุเป้าหมายขององค์การให้ได้สูงสุด (Goal Optimization) การใช้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การเป็นเครื่องวัดประสิทธิภาพขององค์การ เป็นวิธีการที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง และการใช้แนวคิดนี้เป็นการยอมรับว่าเป้าหมายขององค์การมีหลายประการและมักขัดแย้งกัน ทั้งยอมรับว่ามีข้อจำกัดหลายประการในการพยายามบรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ ดังนั้นการประเมินประสิทธิภาพจึงเป็นไปได้ในรูปแบบของการวิเคราะห์ว่าองค์การสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่เป็นไปได้ดีเพียงใด ซึ่งเป็นแนวทางซึ่งใกล้เคียงกับความจริงมากกว่าการวัดประสิทธิภาพจากเป้าหมายที่เป็นที่ปรารถนาสูงสุดขององค์การ

2. แนวความคิดด้านระบบ (Systems Perspective) การใช้แนวความคิดด้านระบบ ซึ่งไม่เพียงแต่สอดคล้องกับความคิดเรื่องเป้าหมายแล้ว ทั้งสองแนวความคิดยังสัมพันธ์กันอีกด้วย การวิเคราะห์เป้าหมายของแนวความคิดด้านระบบนี้กระทำในรูปแบบของระบบ ซึ่งหมายความว่าเป้าหมายไม่ใช่อยู่ในสภาพที่นิ่งอยู่กับที่ แต่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การบรรลุเป้าหมายระยะ

สั้นคือ ตัวป้อนใหม่ที่จะเข้าไปมีส่วนในการบรรลุเป้าหมายต่อไป ความเป็นวงจรเป้าหมายขององค์กรดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความเป็นระบบขององค์กร

3. การเน้นเรื่องพฤติกรรม (Behavioral Emphasis) แนวความคิดการบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุด เน้นบทบาทของพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การยอมรับว่าเป้าหมายขององค์กรจะสามารถบรรลุถึงได้โดยอาศัยพฤติกรรมของสมาชิกขององค์กร

นอกจากนั้น Steers (1977: 8) ยังได้อธิบายถึงปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งสามารถจำแนกออกตามลักษณะได้เป็น 4 ประเภท คือ (1) ลักษณะขององค์กร (2) ลักษณะของสภาพแวดล้อม (3) ลักษณะของบุคคลในองค์กร และ (4) นโยบายการบริหารและการปฏิบัติ โดยทั้งหมดนี้สามารถอธิบายได้พอสังเขปดังนี้

1. ลักษณะขององค์กร ประกอบด้วย

1.1 โครงสร้างองค์กร หมายถึง ความสัมพันธ์ของทรัพยากรด้านมนุษย์ที่ได้กำหนดไว้ในองค์กร การวิเคราะห์โครงสร้าง ซึ่งรวมถึงการวิเคราะห์สิ่งต่อไปนี้

1) การกระจายอำนาจ หมายถึง ความมากน้อยของการที่อำนาจและสิทธิอำนาจได้กระจายลงไปตามชั้นของสายการบังคับบัญชาในองค์กร แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับแนวคิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ยิ่งองค์กรมีการกระจายอำนาจมากขึ้นเท่าไร โอกาสที่คนในระดับล่างขององค์กรจะมีส่วนร่วมและมีส่วนรับผิดชอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานและกิจกรรมในอนาคตขององค์กรก็ยิ่งมากขึ้น

2) ความชำนาญเฉพาะอย่าง หมายถึง การแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะอย่างหรือเฉพาะหน้าที่จะนำไปสู่ประสิทธิผลสูงขึ้น เพราะวิธีการนี้จะเปิดโอกาสให้พนักงานแต่ละคนได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง ซึ่งจะทำให้ผลงานของแต่ละคนมีส่วนเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่เป้าหมายได้สูงมากขึ้น

3) ความเป็นทางการ หมายถึง ความมากน้อยของการที่กิจกรรมในการทำงานถูกกำหนดอย่างเจาะจงหรือถูกควบคุมด้วยกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรที่มีกฎเกณฑ์ซึ่งใช้เครื่องควบคุมพฤติกรรมของพนักงานมากเท่าใด องค์กรนั้นย่อมมีความเป็นทางการมากขึ้นเท่านั้น

4) ช่วงการบังคับบัญชา หมายถึง จำนวนผู้ใต้บังคับบัญชาต่อผู้บังคับบัญชา หากอัตราส่วนระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชามีความเหมาะสมจะส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลสูงสุด

5) ขนาดขององค์กร หมายถึง จำนวนสมาชิกในองค์กร ขนาดขององค์กรที่เพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นขององค์กร แต่มีความสัมพันธ์ในทางลบต่อความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร

6) ขนาดของหน่วยงาน ขนาดของหน่วยงานมีผลแตกต่างกันต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคลากรมากกว่าต่อผลิตผลของหน่วยงาน สำหรับบุคลากรนั้นการเพิ่มขนาดของกลุ่มงานมีความสัมพันธ์กับการลดน้อยลงของความพอใจในงาน การเอาใจใส่ต่องานลดลงและความสามารถในการรักษาบุคลากรไว้ได้ก็ลดลงพร้อมกับการโต้แย้งทางแรงงานเพิ่มขึ้น

1.2 เทคโนโลยีในองค์กร หมายถึง เครื่องมือหรือวิธีการซึ่งองค์กรใช้ในการแปรสภาพตัวป้อนออกเป็นผลผลิต เทคโนโลยีมีหลายรูปแบบและมีความแตกต่างกันในกระบวนการทางเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต ความแตกต่างในวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ และความแตกต่างในความรู้ทางวิชาการที่ใช้ในกิจกรรมเพื่อเป้าหมายขององค์กร

2. ลักษณะของสภาพแวดล้อมของงาน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่มีความหมายต่อกิจกรรมในการบรรลุเป้าหมายขององค์กร เช่น สภาพการณ์ด้านการตลาด เศรษฐกิจ การเมือง เป็นต้น จากการศึกษาของ Steers พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรจะเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กรมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 3 ประการซึ่งสัมพันธ์กันคือ ความคาดคะเนได้ของสภาวะแวดล้อม การรับรู้สภาวะในสภาพแวดล้อม และความมีเหตุผลขององค์กร อีกระดับหนึ่งคือสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ได้แก่ บรรยากาศขององค์กร

3. ลักษณะของบุคคลภายในองค์กร เป็นตัวแปรที่ Steers เสนอว่า มีความสำคัญ เนื่องจากพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรจะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานอันนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร โดยเกี่ยวเนื่องกับ 2 ประเด็น คือ

3.1 ความปรารถนาของบุคคลที่จะรักษาไว้ซึ่งการเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป เรียกว่า ความผูกพัน ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ (1) ความผูกพันเป็นทางการต่อองค์กร ซึ่งแสดงออกโดยการไปปรากฏตัวทำงานตามเวลาที่กำหนด และ (2) ความผูกพันทางจิตใจและความรู้สึก ซึ่งหมายถึงพนักงานมีความผูกพันหรือสนใจอย่างจริงจังต่อเป้าหมาย ค่านิยมและวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยมีทัศนคติที่ดีในการทำงานเพื่อองค์กรจะได้บรรลุเป้าหมายได้สะดวกขึ้น

3.2 ความปรารถนาของบุคคลในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร คือ ผลการปฏิบัติงานในองค์กรด้วยสมมุติฐานที่ว่า การปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นเป็นสิ่งที่ต้องการเพื่อให้ประสิทธิผลขององค์กร และปัจจัยของการปฏิบัติงานที่ดีของแต่ละบุคคล

จะประกอบไปด้วย ประการแรก ได้แก่ ความสามารถ ลักษณะเฉพาะตัว และความสนใจของบุคคล ทั้ง 3 อย่างนี้ เป็นเครื่องกำหนดสมรรถนะของบุคคลในการทำงานเพื่อองค์กร ประการที่สอง ได้แก่ ความชัดเจนของบทบาท และการยอมรับ ซึ่งก็คือ ความมากน้อยของความเข้าใจ และการยอมรับของบุคคลเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย

Steers ได้กำหนดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการทำงานของพนักงานซึ่งจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กร คือ (1) ปัจจัยด้านองค์การ เช่น ค่าจ้าง การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง (2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน เช่น ความน่าเชื่อถือขององค์กร รูปแบบของภาวะผู้นำ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (3) ปัจจัยด้านเนื้อหาของงาน เช่น ความซ้ำซากจำเจของงาน ความมีอิสระ ความชัดเจนของบทบาทหน้าที่ของตน และ (4) ปัจจัยส่วนตัว ได้แก่ อายุ อายุการทำงาน บุคลิกภาพ ความใส่ใจในวิชาชีพ ความต้องการประสบผลสำเร็จ

4. นโยบายการบริหารและการปฏิบัติ เป็นเรื่องที่จะช่วยให้ฝ่ายบริหารสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ นโยบายในการบริหารและการปฏิบัติการบริหารในด้านต่างๆ ดังนี้

4.1 การกำหนดเป้าหมายที่แน่นอน การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อผู้บริหารมีความสามารถที่จะกำหนดลักษณะของเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะบรรลุถึงได้อย่างจำเพาะเจาะจงและชัดเจน

4.2 การจัดหาและการใช้ทรัพยากร เมื่อได้มีการกำหนดเป้าหมายที่แน่นอนแล้วเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ฝ่ายบริหารต้องจัดหาและใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพที่สุด โดยคำนึงถึงการประสานระบบและประสานงาน บทบาทของนโยบาย และระบบควบคุมขององค์กร

4.3 การสร้างสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน พฤติกรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสภาพแวดล้อม การใช้ทรัพยากรบุคคลจึงควรเป็นไปอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะงาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบการสรรหาและการบรรจุบุคคล การฝึกอบรมและการพัฒนา การจัดงาน การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการให้รางวัล

4.4 กระบวนการติดต่อสื่อสาร รูปแบบและกระบวนการติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการประสานกิจกรรมของบุคลากรในองค์กรให้เป็นไปในทิศทางและเป้าหมายเดียวกันทั่วทั้งองค์กร

4.5 ภาวะผู้นำและการตัดสินใจ หมายถึง ลักษณะของผู้นำองค์กรที่มีประสิทธิผลความสามารถในการตัดสินใจที่เหมาะสมถูกต้องและเป็นที่ยอมรับได้

4.6 การปรับตัวขององค์กรและการริเริ่มสิ่งใหม่ หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยฝ่ายบริหารมีความรับผิดชอบที่จะต้องสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงและริเริ่มสิ่งใหม่กับความต้องการที่จะรักษาความมั่นคง และการต่อเนื่องของการปฏิบัติงานซึ่งมีความสำคัญพอกัน

กล่าวโดยสรุปว่า หากผู้บริหารขององค์กรใดทำหน้าที่บริหารและจัดการในส่วนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กร ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และชัดเจนแล้วจะส่งผลให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กร รวมทั้งตัวเกณฑ์ที่ใช้วัดประสิทธิผลขององค์กรเพื่อนำมาประเมินผลความสำเร็จขององค์กรของคนที่ทำหน้าที่บริหารงานอยู่เสมอ สำหรับการสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กรตามข้อเสนอของ Steers แสดงไว้ในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กรตามข้อเสนอของ Steers

ลักษณะขององค์กร	ลักษณะของสภาพแวดล้อม	ลักษณะของบุคคล	นโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน
1. โครงสร้าง	1. ภายนอก	1. ความผูกพันต่อองค์กร	1. การวางเป้าหมายที่แน่นอน
- การกระจายอำนาจ	- ความสลับซับซ้อน	- ความสนใจ	2. การจัดหาและการใช้ทรัพยากร
- ความชำนาญพิเศษ	- ความไม่แน่นอน	- การรักษาไว้	3. การสร้างสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน
- ความเป็นทางการ	2. บรรยากาศภายใน	- ความผูกมัดใจ	4. กระบวนการติดต่อสื่อสาร
- ช่วงการบังคับบัญชา	- แนวโน้มของความสำเร็จ	2. การปฏิบัติงาน	5. ภาวะผู้นำและการตัดสินใจ
- ขนาดขององค์กร	- ความเอาใจใส่ต่อพนักงาน	- การจูงใจ เป้าหมาย	6. การปรับตัวขององค์กรและการริเริ่มสิ่งใหม่
- ขนาดของหน่วยงาน	- แนวโน้มการให้รางวัลและการลงโทษ	- ความต้องการ	
2. เทคโนโลยี	- ความมั่งคั่ง: ความเสี่ยง	- ความสามารถ	
- การปฏิบัติการ	- ความเปิดเผย: การปกป้อง	- ความซัดเจ็งของบทบาท	
- วัสดุอุปกรณ์			
- ความรู้			

ที่มา: R. M. Steers (อ้างในกรณี กิริติบุตร, 2529: 77)

เบญจพร แก้วมีศรี (2541: 51 - 56) กล่าวว่า การพัฒนาองค์การจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้บริหาร ความร่วมมือของผู้บริหารขององค์การ และที่สำคัญ คือ สถานการณ์ที่เอื้อให้การพัฒนาองค์การมีโอกาสประสบความสำเร็จ สถานการณ์ที่เอื้อให้ต้องมีการพัฒนาองค์การ ได้แก่ ปัญหาขาดแคลนการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งภายนอกและภายในองค์การ ลักษณะของงานหรือภารกิจมีความยุ่งยากสลับซับซ้อน และสภาพแวดล้อมทางสังคมและการเมืองขององค์การเอื้ออำนวยสถานการณ์เหล่านี้เป็นผลให้องค์การต้องหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาตลอดเวลา อาจกล่าวได้ว่ามีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การ ประกอบด้วย

1. บุคลิกภาพของผู้บริหารและสมาชิกในองค์การ หมายถึงลักษณะเด่นทางจิตร่างกายและวัฒนธรรมของบุคคล บุคลิกภาพแบ่งได้หลายประเภท เช่น บุคลิกภาพแบบเผด็จการ แบบประชาธิปไตย แบบแสดงตัว แบบเก็บตัว และแบบแสดงตัวและเก็บตัวระคนกัน

2. การจูงใจของผู้บริหารและสมาชิก การจูงใจเป็นการสร้างแรงคลใจให้เกิดการกระทำที่ตั้งใจและมุ่งประสงค์ ทำให้พฤติกรรมที่เกิดขึ้นมีทิศทาง หากการจูงใจของผู้บริหารและสมาชิกสอดคล้องกันบุคคลทั้งสองจะร่วมมือกันเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพของงาน

3. อิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อสมาชิกในองค์การ โดยปกติความเชื่อและเจตคติของคนจะได้รับการสร้างสมและขัดเกลาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา จากการมีความสัมพันธ์ทางสังคม และจากกลุ่มที่บุคคลนั้นๆ เป็นสมาชิกอยู่ ความเชื่อและเจตคติจะเริ่มปักตัวตั้งแต่วัยเด็กจนเติบโตใหญ่ขึ้น วิธีการที่กลุ่มจะสร้างอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสมาชิก แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ การสร้างอิทธิพลทางตรงเป็นวิธีที่กลุ่มสร้างอิทธิพลของสมาชิกโดยอาศัยการแสดง หรือวิธีปฏิบัติต่างๆ ที่กดดันหรือบีบบังคับพฤติกรรมของสมาชิกจะเปลี่ยนอย่างไม่ต่อเนื่อง เพราะเมื่อใดก็ตามที่สถานการณ์ต่างๆ ที่กดดันหรือบีบบังคับเหล่านี้หายไปพฤติกรรมการยอมเปลี่ยนตามก็จะหมดไปด้วย ส่วนการสร้างอิทธิพลทางอ้อม คือ การหาวิธีทางอ้อมเพื่อที่จะปรับเปลี่ยนความต้องการจะกระทำของคนให้เป็นไปในทางที่ต้องการ โดยการเปลี่ยนความเชื่อหรือเจตคติของบุคคลนั้นๆ ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกที่พึงปรารถนา การใช้การจูงใจเพื่อให้มีพฤติกรรมในทางที่ต้องการสามารถทำได้โดยที่กลุ่มต้องไม่สร้างแรงกดดันใดๆ การใช้วิธีการสร้างอิทธิพลชักจูงทางอ้อมนี้ยากและต้องใช้เวลา

4. การติดต่อสื่อสาร ในการบริหารงานจำเป็นต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยให้งานบรรลุตามความประสงค์ที่ต้องการลดขั้นตอนของการติดต่อสื่อสาร การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารที่เหมาะสมจะช่วยให้การบริหารงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพรวดเร็วและประหยัดได้

5. การจัดการความขัดแย้ง การขัดแย้งระหว่างบุคคล กลุ่ม หรือหน่วยงาน ซึ่งทำให้ผู้บริหารต้องสูญเสียทั้งแรงและเวลาเพื่อมาคอยติดตามแก้ไข บางครั้งหากแก้ไขไม่ได้ก็จะทำให้เป็นเรื่องกินใจกันไป ซึ่งนับว่าไม่เป็นผลดี เพราะการมุ่งเอาชนะกันมักจะทำให้ผลประโยชน์ขององค์การต้องสูญเสียไปด้วย ผู้บริหารจึงมีบทบาทในการช่วยแก้ไขข้อขัดแย้งและเป็นเจ้าของปัญหาในการขัดแย้งนั่นเองด้วย

6. การสร้างทีมงาน หมายถึง กระบวนการพัฒนาบุคคลที่ทำงานด้วยกันให้พัฒนาประสิทธิภาพการทำงานเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรนั้น โดยมีความขัดแย้งระหว่างสมาชิกน้อยที่สุด การทำงานเป็นทีมเกิดจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีความสามารถเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน ถ้าเราสามารถนำมนุษย์เหล่านั้นมารวมกันก็จะประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย ยิ่งถ้าได้มีการแบ่งงาน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดระบบสื่อสารที่เหมาะสม จะทำให้การทำงานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายและก่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างดียิ่ง หากผู้บริหารสามารถสร้างทีมงานที่มีคุณภาพในองค์กรได้เท่ากับว่างานสำเร็จไปครึ่งหนึ่ง เพราะคนเป็นปัจจัยทางการบริหารที่มีความสำคัญที่สุด

7. การจัดคนให้เข้ากับงาน การจัดคนเข้าทำงานหรือการบริหารงานบุคคลมีความสำคัญยิ่ง การจัดคนให้เข้ากับงานสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง คือ การจัดหาคนที่มีความสามารถเต็มใจทำงาน การบรรจุคนให้ทำงานที่สัมพันธ์กับความสามารถและความสนใจของเขา การพัฒนาคน โดยการให้การศึกษาและอบรมเพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและการพยายามทำให้คนงานมีความพึงพอใจในงาน

8. การให้ความรู้ด้านวิทยาการและเทคโนโลยีแก่บุคลากรในองค์กร การนำความคิดความรู้และวิทยาการใหม่ๆ การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารงานมีเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นองค์กรจึงต้องหาวิธีที่จะถ่ายทอดความรู้ในวิทยาการใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาให้แก่บุคลากรในองค์กร

9. การกระตุ้นให้บุคลากรใช้ความสามารถสูงสุดในการทำงาน ผู้บริหารต้องหาวิธีกระตุ้นสมาชิกได้ใช้ศักยภาพหรือความสามารถให้มากที่สุดในการทำงาน ซึ่งสามารถทำได้โดยการให้โอกาสในการทำงานที่ท้าทายความรู้ความสามารถ มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบที่สูงขึ้นและให้โอกาสในการแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

10. การประสานงานให้เกิดความร่วมมือแรงร่วมใจจากทุกหน่วยงาน องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาย่อมมีงานหลายๆ อย่างประกอบกัน แต่ละงานจะมีลักษณะของตนเองเฉพาะด้านที่ไม่เหมือนกัน งานเหล่านี้ต้องอาศัยผู้ปฏิบัติที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะเรื่อง ในองค์กรก็เช่นกัน จะต้องมีการประสานงานในแต่ละงานเพื่อให้มีการกำหนดนโยบายขององค์กร การกำหนด

แนวทางปฏิบัติงาน และการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลล้วนต้องอาศัยการประสานงานทั้งสิ้น หากการติดต่อประสานงานล้มเหลว คือ ผู้ส่งสารกับผู้รับสารไม่เข้าใจถูกต้องกันแล้ว งานย่อมไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

11. การสร้างบรรยากาศในองค์กรให้เอื้อต่อการทำงาน องค์กรทั่วไปมักจะพยายามสร้างบรรยากาศในองค์กรให้เอื้อต่อการทำงานเพื่อให้องค์กรดำรงอยู่ได้และสมาชิกมีความสุข ซึ่งสามารถกระทำได้โดยปรับคนให้เข้ากับงานหรือปรับงานให้เหมาะสมกับเวลาและความจำเป็นของคน

กล่าวโดยสรุป มีหลายปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลขององค์กรซึ่งไม่มีสูตรสำเร็จที่แน่นอน โดยเฉพาะองค์กรที่มีบุคลากรหลายระดับหลายวัยอยู่ร่วมกัน เพื่อปฏิบัติการกิจให้บรรลุผลตามภารกิจหลักขององค์กรนั้นๆ ย่อมมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นเสมอ ทั้งในลักษณะที่เด่นชัดและซ่อนเร้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

2.1 ความหมายของการบริหาร

มยุรี อนุมานราชชน (2546: 6) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ภารกิจของผู้ปฏิบัติงานคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของผู้ปฏิบัติงานซึ่งฝ่ายต่างๆ ทำแล้วไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกัน ทำให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อุทธยา (2540: 1) ได้ให้นิยามของ การบริหาร เป็นการจัดการดำเนินการเพื่อให้มีการปฏิบัติกิจการงานต่างๆ ให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น

สมพงษ์ เกษมสิน (2526: 12) กล่าวว่า การบริหาร เป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบตามกระบวนการบริหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

สมยศ นาวิการ (2538: 18) ได้ให้นิยามของ การบริหาร เป็นกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์กร การมีส่วนร่วม และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกขององค์กร และการใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้

สรุป การบริหาร หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การนำ การควบคุม และการประสานงานอย่างมีศาสตร์และศิลป์ของผู้บริหาร ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดขององค์กรให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทั้งหมด

2.2 หน้าที่ทางการบริหาร

หน้าที่ทางการบริหารสามารถแบ่งได้เป็น 4 ด้าน ซึ่ง James L. Gibson (อ้างถึงใน กาญจนา บุญยัง 2547: 11) ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) สามารถอธิบายได้ดังนี้

2.2.1 การวางแผน

James L. Gibson (อ้างถึงใน กาญจนา บุญยัง 2547: 11) ได้ให้ความหมายของการวางแผน ว่าเป็นหน้าที่ ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการ และการกำหนดวิธีที่เหมาะสมในการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความมุ่งมั่นในผลลัพธ์ของกิจกรรมการวางแผนนั้น เกิดจากความเข้าใจของสมาชิกในองค์กรต่อเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ นั้น ซึ่งความเข้าใจในเป้าหมายขององค์กรจะสะท้อนออกมาในรูปของความสลับซับซ้อนของแผนที่กำหนด ความมุ่งมั่นในผลงานหรือการยอมรับของสมาชิกในองค์กร

Jame M. Higgins (อ้างถึงใน ไพรัช ตระการศิรินนท์ 2549: 43) ได้ให้ความหมายของการวางแผน คือ กระบวนการในการกำหนดวัตถุประสงค์และพิจารณาหาแนวทาง เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวในอนาคตซึ่งมีความไม่แน่นอน

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อุทยาน (2540: 5 - 7) ได้ให้ความหมายของการวางแผนว่า เป็นเรื่องของการใช้ความคิดคาดคะเนและตัดสินใจเลือกแนวทางที่ดีที่สุดไว้เพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายในอนาคตของผู้บริหาร ซึ่งเป็นกระบวนการของการเลือกทางเลือกต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) และอาจเปลี่ยนแปลงได้ในระหว่างการปฏิบัติตามแผนนั้นๆ

ดังนั้น องค์กรมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กรในอนาคตให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ภายใต้ความไม่แน่นอนอยู่ตลอดเวลา การวางแผนที่ดีจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือทางการบริหารที่ดีของผู้บริหาร

2.2.2 การจัดองค์การ

James L. Gibson (อ้างถึงใน กาญจนา บุญยัง 2547: 11) ได้ให้ความหมายของการจัดองค์การว่า เป็นหน้าที่ทางการบริหารที่รวมกิจกรรมทางการบริหาร เพื่อเปลี่ยนความต้องการในรูปของแผนที่กำหนดไว้ เป็นโครงสร้างของภาระหน้าที่และอำนาจซึ่งในทางปฏิบัติการจัดองค์การจะเกี่ยวข้องกับ การออกแบบหรือกำหนดความรับผิดชอบและหน้าที่ของแต่ละบุคคล และการกำหนดงานของแต่ละกลุ่มหรือแผนก เพื่อนำไปสู่การกำหนดโครงสร้างที่เหมาะสมขององค์กร

Jame M. Higgins (อ้างถึงใน ไพรัช ตระการศิรินนท์ 2549: 43) ได้ให้ความหมายการจ้องการ คือ กระบวนการในการพิจารณาการจ้องการ และจัดเตรียมทรัพยากร เพื่อให้บรรลุปณิธานของจ้องการ

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2540: 3) ได้ให้ความหมายของการจ้องการว่า เป็นการวางรูปแบบหรือโครงสร้างของจ้องการ ตลอดจนการจัดระเบียบวิธีการปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังหมายความรวมถึงการวางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลที่ดีไว้ด้วย ในการจ้องการผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการบริหารงานบุคคลด้วย เพราะคนถือว่าเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่มีค่าสูงสุดในจ้องการ เป็นต้นทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ของจ้องการ และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมหรือคอยเหนี่ยวรั้งให้องค์การเจริญก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จ

2.2.3 การนำ

James L. Gibson (อ้างถึงใน กาญจนา บุญยัง 2547: 12) ได้ให้ความหมายของการนำว่า เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มบุคคลในจ้องการ การนำเป็นบทบาทเฉพาะตัวของผู้บริหาร โดยการวางแผนและการจ้องการจะวางแนวทางและควบคุมให้เป็นไปตามแผน ได้แก่ การบริหารงาน การจัดโครงสร้างจ้องการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการนำจะทำให้บุคคลมีความทะเยอทะยาน มีบุคลิกและทัศนคติในการทำงานที่จะบรรลุเป้าหมายของจ้องการ ผู้บริหารควรจะให้บุคคลทำงานตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ผู้บริหารควรมีทักษะทางด้านจิตวิทยา เพื่อนำไปสู่ประสิทธิผลในการบริหารงาน

James M. Higgins (อ้างถึงใน ไพรัช ตระการศิรินนท์ 2549: 43) ได้ให้ความหมายของการนำว่า เป็นกระบวนการในการตัดสินใจเพื่อให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล และนำกระบวนการตัดสินใจดังกล่าวนั้นไปปฏิบัติ กล่าวได้ว่าการนำนั้นจะเกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร การทำให้บุคคลมีความทะเยอทะยาน ความขยันขันแข็ง มีบุคลิกและทัศนคติในการทำงานที่จะทำให้จ้องการบรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จ โดยผู้นำจะต้องมีการนำที่เป็นบทบาทเฉพาะตัวของผู้บริหาร

2.2.4 การควบคุม

Jame L. Gibson (อ้างถึงใน กาญจนา บุญยัง 2547: 13) ได้ให้ความหมายของการควบคุมว่า เป็นกระบวนการเพื่อให้ผู้บริหารเกิดความมั่นใจว่าจะเกิดผลลัพธ์ได้ตามแผนที่กำหนดไว้ หรือเพื่อมิให้เกิดข้อผิดพลาดในการทำงานของจ้องการ โดยกิจกรรมการควบคุมอาจเริ่ม

ตั้งแต่การสรรหาและการคัดเลือกบุคลากรในตำแหน่งต่างๆ การตรวจสอบปัจจัยการผลิต การประเมินผลการทำงาน การวิเคราะห์ทางการเงิน และการเลือกใช้เทคนิควิธีในการดำเนินการ

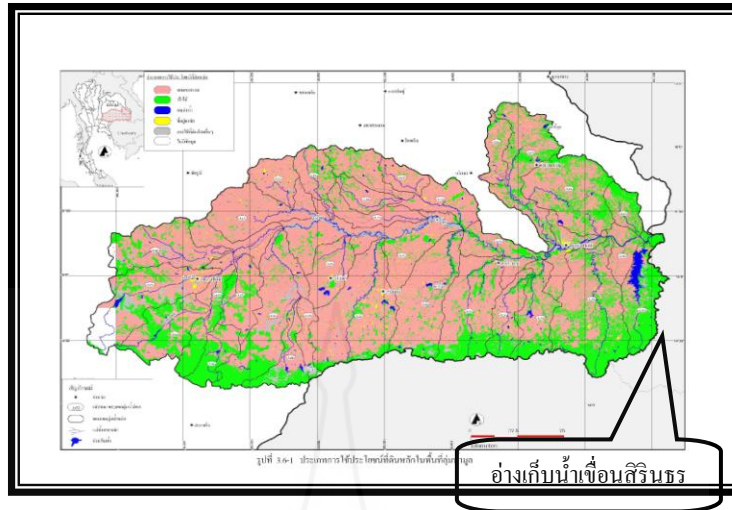
James M. Higgins (อ้างถึงใน 'ไพรซ์ ตรีการศรินนท์ 2549: 44) ได้ให้ความหมายของการควบคุมว่า เป็นกระบวนการเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าได้ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การแล้ว หรือจะต้องกระทำการอย่างไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวให้ได้ในอนาคต

กล่าวโดยสรุป หน้าที่ทางการบริหารทั้ง 4 ด้านที่ได้กล่าวมา ในความเป็นจริงแล้วหน้าที่ทางการบริหารมิได้เรียงลำดับในการปฏิบัติ เพราะการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ เป็นกระบวนการของการผสมผสาน ไม่อาจแยกหน้าที่การปฏิบัติออกจากกันได้โดยชัดเจนเป็นส่วนๆ การบริหารมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันภายในหน้าที่ทางการบริหารแล้ว ยังมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งนี้เพราะองค์การราชการเป็นระบบเปิด ต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวเองให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

3. สภาพทั่วไปของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย

3.1 ประวัติความเป็นมา

คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้การพลังงานแห่งชาติ ดำเนินการก่อสร้างเขื่อนสิรินธรเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2510 เป็นเขื่อนหินทิ้งปิดกั้นลำโดมน้อยบริเวณน้ำตกแซน้อย ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ก่อนจะไหลลงสู่แม่น้ำมูลเพียง 14 กิโลเมตร เป็นโครงการอเนกประสงค์ สามารถเก็บกักน้ำได้สูงสุด 1,966 ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อใช้ประโยชน์ทางด้านการผลิตกระแสไฟฟ้า ป้องกันอุทกภัย และการชลประทาน แสดงในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 สถานที่ตั้งอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร

เขื่อนสิรินธรตั้งอยู่เกือบตอนปลายของลำโดมน้อย และพื้นที่เขื่อนเป็นพื้นที่แคบที่มีความลาดชันแตกต่างกันมาก สามารถทำการเพาะปลูกได้เฉพาะบางแห่งเท่านั้น แต่มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการชลประทาน ซึ่งคุ้มค่าการลงทุนและผลตอบแทนอยู่ทางตอนเหนือของเขื่อนด้านทิศตะวันตกของอ่างเก็บน้ำที่มีระดับพื้นที่สูงกว่าระดับเก็บกักของอ่าง ดังนั้น กรมชลประทานจึงพิจารณาเป็นโครงการสูบน้ำด้วยกระแสไฟฟ้า “โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย” เพื่อสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรส่งให้แก่พื้นที่เพาะปลูกที่อยู่สองฝั่งของลำห้วยกว้าง โดยเริ่มดำเนินการก่อสร้างระบบชลประทานเมื่อปี พ.ศ. 2511 เสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2527 รวมระยะเวลา 16 ปี คิดเป็นค่าลงทุนทั้งสิ้น 672 ล้านบาท ส่งน้ำให้พื้นที่จำนวน 183,044 ไร่

3.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย มีห้วงานตั้งอยู่ที่บ้านโนนจันทร์ ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักชลประทานที่ 7 ห่างจากเส้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประมาณ 27 กิโลเมตร พื้นที่ชลประทานอยู่ในเขตอำเภอพิบูลมังสาหาร และอำเภอสิรินธร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านยอดดอนชี บ้านกุดชมภู และบ้านคอนหวาย จรดอำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอสิรินธร และแม่น้ำมูล
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านหนองสองห้อง บ้านโนนสวรรค์ และบ้านหนองคูณ อำเภอพิบูลมังสาหาร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านชาดฮี บ้านหินลาด อำเภอพิบูลมังสาหาร

3.3 โรงสูบน้ำ

ลักษณะอาคารประกอบที่มีความสำคัญที่สุดในโครงการฯ ได้แก่ โรงสูบน้ำมีขนาด 8.80 x 57.60 เมตร แสดงในภาพที่ 2.2 โดยมีรายละเอียดของลักษณะที่ตั้งโรงสูบน้ำดังนี้

3.3.1 คลองชักน้ำจากอ่างเก็บน้ำสิรินธร ความยาวของคลองชักน้ำมายังหน้าโรงสูบน้ำ 860 เมตร ก้นคลองกว้าง 8.00 เมตร ลาดด้านข้างคลอง 1:1.5

3.3.2 เครื่องสูบน้ำ จำนวนเครื่องสูบน้ำ 10 เครื่อง อัตราการสูบ 2.25 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ประกอบด้วยเครื่องสูบน้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 36 นิ้ว ขับด้วยมอเตอร์ขนาด 350 แรงม้า จำนวน 8 เครื่อง และขนาด 400 แรงม้า จำนวน 2 เครื่อง ปริมาณน้ำผ่านสูงสุดของโครงการฯ โดมน้อย 26.25 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที รายละเอียดลักษณะที่ตั้งของเครื่องสูบน้ำ คือ

1) ระดับน้ำสูงสุดหน้าโรงสูบน้ำ	142.200	เมตร - ร.ท.ก.
2) ระดับน้ำปกติน้ำโรงสูบน้ำ	139.700	เมตร - ร.ท.ก.
3) ระดับน้ำต่ำสุดหน้าโรงสูบน้ำ	137.200	เมตร - ร.ท.ก.
4) ระดับหัวสูบน้ำ	135.000	เมตร - ร.ท.ก.
5) ระดับน้ำในคลองส่งน้ำ	145.000	เมตร - ร.ท.ก.
6) ความสูงของน้ำที่สูบน้ำ	10.00	เมตร

ภาพที่ 2.2 โรงสูบน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย

3.4 รายละเอียดสภาพพื้นที่ของโครงการฯ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย พื้นที่โครงการ (project area) เท่ากับ 203,382 ไร่ โดยมีพื้นที่ชลประทาน (irrigable area) เท่ากับ 183,044 ไร่ การจำแนกประเภทดิน (land classification) แบ่งออกเป็น 11 ประเภท คือ ดินโคราช ดินอัน ดินน้ำพอง ดินสกล ดินโคราชโพธิ์ชัย ดินร้อยเอ็ดอัน ดินร้อยเอ็ด ดินเพ็ญ ดินโพธิ์ชัย ดินอุบล และดินร้อยเอ็ดเพ็ญ

3.5 ระบบส่งน้ำและอาคารประกอบ

3.5.1 คลองสายใหญ่ฝั่งขวา ลักษณะประตูละบายของท่อส่งน้ำปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ภาพที่ 2.3) ชนิดบานตรงแบบเลื่อน (slide gate) ขนาด 1.65 x 1.65 เมตร จำนวน 2 แถว ระบายน้ำผ่านอาคารได้ 9.435 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที เป็นอาคารประเภทท่อลอดถนน พื้นที่โครงการฯ ฝั่งขวา 66,275 ไร่ ความยาวคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา 25.000 กม. (ภาพที่ 2.4) และความยาวคลองส่งน้ำสายซอยฝั่งขวา 37 สาย รวมยาว 114.950 กิโลเมตร

ภาพที่ 2.3 ประตูระบายของท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ขวา

ภาพที่ 2.4 คลองส่งน้ำสายใหญ่ขวา

3.5.2 คลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย ลักษณะประตูละบายของท่อส่งน้ำปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ภาพที่ 2.5) ชนิดบานตรงแบบเลื่อน (slide gate) ขนาด 2.00 x 2.00 เมตร จำนวน 2 แถว ระบายน้ำผ่านอาคารได้ 16.815 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที เป็นอาคารประเภทท่อลอดถนน พื้นที่โครงการฯ ฝั่งซ้าย 137,107 ไร่ ความยาวคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายยาว 65.600 กิโลเมตร (ภาพที่ 2.6) และความยาวคลองส่งน้ำสายซอยฝั่งซ้าย 41 สาย รวมยาว 168.631 กิโลเมตร

ภาพที่ 2.5 ประตูระบายของท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย

ภาพที่ 2.6 คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย

3.5.3 การบริหารงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา แบ่งขอบเขตออกเป็น 4 ฝ่าย คือ

- 1) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 พื้นที่ทั้งหมด 37,545 ไร่ พื้นที่ชลประทาน 33,790 ไร่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน 119 กลุ่ม มีสมาชิกรวม 851 ครัวเรือน
- 2) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 พื้นที่ทั้งหมด 73,639 ไร่ พื้นที่ชลประทาน 66,275 ไร่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน 317 กลุ่ม มีสมาชิกรวม 2,717 ครัวเรือน
- 3) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 พื้นที่ทั้งหมด 44,092 ไร่ พื้นที่ชลประทาน 39,683 ไร่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน 137 กลุ่ม มีสมาชิกรวม 1,828 ครัวเรือน
- 4) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 พื้นที่ทั้งหมด 48,106 ไร่ พื้นที่ชลประทาน 43,296 ไร่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน 127 กลุ่ม มีสมาชิกรวม 869 ครัวเรือน

3.6 การดำเนินงานด้านการส่งน้ำ

3.6.1 การส่งน้ำฤดูแล้ง โครงการฯ จะส่งน้ำช่วยเหลือการปลูกพืชในฤดูแล้งเป็นหลัก โดยเริ่มประมาณเดือนธันวาคม และสิ้นสุดประมาณกลางเดือนเมษายนของทุกปี

3.6.2 การส่งน้ำฤดูฝน โครงการฯ จะดำเนินการส่งน้ำช่วยเหลือการปลูกพืชต่อเมื่อเกิดภาวะฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานานจนอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่เพาะปลูก

3.7 การดำเนินงานด้านการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

การบริหารจัดการชลประทานโดยผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วม นั้น ผู้ใช้น้ำจะต้องมีส่วนร่วมในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาในระดับคูส่งน้ำ และระดับคลองส่งน้ำ โดยผ่านองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานประเภทต่างๆ ซึ่งเริ่มจากกลุ่มพื้นฐานระดับคูส่งน้ำ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐานระดับคูส่งน้ำก่อนที่จะให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำในระดับคลองแยกชอย คลองชอย และคลองสายใหญ่ ซึ่งจะพัฒนาเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานหรือสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน หรือสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานต่อไป เพื่อทำการบริหารจัดการน้ำ และมีเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นที่ปรึกษาและประสานระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำกับโครงการชลประทาน เพื่อให้ผู้ใช้น้ำสามารถช่วยเหลือตนเองและรู้จักการทำงานร่วมกัน ตลอดจนรู้จักการใช้น้ำอย่างถูกวิธีและประหยัด

4. การจัดการน้ำชลประทาน

4.1 ความหมายของการจัดการน้ำ และการใช้น้ำชลประทาน

การจัดการน้ำชลประทาน หมายถึง การบริหารทรัพยากรน้ำชลประทานที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามเป้าหมายที่ได้ศึกษาและกำหนดไว้ และทำให้การบริหารโครงการนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการน้ำในโครงการชลประทานสามารถแบ่งได้ 3 ระดับ คือ

4.1.1 การจัดการแหล่งน้ำของโครงการ ได้แก่ ปริมาณน้ำต้นทุนของโครงการที่มี เช่น เขื่อนเก็บกักน้ำ หรืออ่างเก็บน้ำ หรือน้ำใต้ดิน ซึ่งต้องมีการควบคุมการใช้ โดยการเปิดหรือเก็บรักษา และปิดตามวัตถุประสงค์ของการจัดการโครงการ

4.1.2 การจัดการน้ำในระบบส่งน้ำโครงการ ได้แก่ การส่งน้ำเข้าไปในระบบชลประทานตามจำนวนและเวลาที่ได้กำหนดไว้ในคลองสายใหญ่ และสายชอย เป็นต้น

4.1.3 การจัดการน้ำในระบบส่งน้ำในไร่นา ได้แก่ การส่งน้ำในคูน้ำ หรือระบบส่งน้ำในไร่นาให้มีปริมาณน้ำที่พอเพียงและแพร่กระจายไปสู่แปลงเพาะปลูกโดยทั่วถึง

การจัดการน้ำในโครงการทั้ง 3 ระดับ มีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นระบบต่อเนื่องกันและจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกันตลอดเวลา มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาในการบริหารงานส่งน้ำและบำรุงรักษาในโครงการนั้นได้ ส่วนหน้าที่และความรับผิดชอบแบ่งได้ คือ การจัดการงานส่งน้ำและบำรุงรักษาระดับแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำโครงการ เจ้าหน้าที่โครงการเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบทั้งการบริหารและงบประมาณ ในระดับไร่นาซึ่งจะเป็นระบบที่ไม่มีควมยุ่งยากซับซ้อนไม่ต้องการเทคนิคสูง เกษตรกรผู้ใช้น้ำสามารถปฏิบัติได้จึงให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของเกษตรกรผู้ใช้น้ำทั้งการส่งน้ำและบำรุงรักษา (เมธา 2546: 90)

การใช้น้ำชลประทาน หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานนำน้ำไปใช้ประกอบกิจกรรมในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้บริโภค ใช้อาบ ใช้ซักผ้า ใช้เลี้ยงสัตว์ ใช้เพื่อการปลูกพืช ทำนา หรือใช้เพื่อการอื่นๆ ซึ่งการใช้น้ำแต่ละประเภทขึ้นอยู่กับความต้องการและวิธีการใช้น้ำ จะใช้อย่างไรให้มีประสิทธิภาพ ถูกวิธีและประหยัด การใช้น้ำชลประทานจะมีคลองส่งน้ำ คูส่งน้ำ อาคารชลประทานที่โครงการชลประทานจัดสร้างขึ้นมา เพื่อสะดวกต่อการให้สมาชิกนำน้ำไปใช้ในการเกษตร ทำไร่ ทำนาปลูกข้าวในเขตชลประทาน ซึ่งการบริหารการใช้น้ำชลประทาน ได้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารการใช้น้ำชลประทาน ด้านการใช้น้ำชลประทานในคูส่งน้ำ ด้านการบำรุงรักษาระบบชลประทาน ด้านการมีส่วนร่วมการใช้น้ำ และด้านความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำชลประทาน (กรมชลประทาน 2544: 5 - 8)

4.2 หลักการจัดการน้ำชลประทาน

ความสำเร็จของกรมชลประทานในการพัฒนาแหล่งน้ำด้วยการก่อสร้างโครงการชลประทานขนาดใหญ่และขนาดกลางนั้น คือ การบริหารจัดการน้ำเพื่อตอบสนองความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค การอุตสาหกรรม การคมนาคม การบรรเทาอุทกภัย การรักษาคุณภาพน้ำอย่างเหมาะสมทั้งในช่วงฤดูฝนและแล้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการเกษตรกรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการชลประทาน ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการน้ำในโครงการชลประทานประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุน ระบบชลประทานที่ดี และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างเกษตรกรผู้ใช้น้ำกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน สิ่งที่จะต้องศึกษาและพิจารณาในการจัดการน้ำระดับโครงการสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการชลประทาน คือ (1) รูปแบบการปลูกพืชของเกษตรกร (2) การใช้น้ำของพืช (3) น้ำต้นทุน (4) จิตความสามารถของระบบส่งน้ำและสภาพในปัจจุบัน (5) ประสิทธิภาพในการส่งน้ำและใช้น้ำ (6) กลุ่มเกษตรกร (7) การวางแผนการส่งน้ำ (8) การจัดส่งน้ำ และ (9) การซ่อมแซมและบำรุงรักษา

หลักการจัดการทั่วไปสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการน้ำได้โดยการปรับให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของการจัดการน้ำ ซึ่งมุ่งเน้นที่จะกระจายน้ำอย่างทั่วถึงยุติธรรม

เป็นที่เชื่อถือได้ เสียค่าใช้จ่ายต่ำ เกิดปัญหาน้อย และการใช้น้ำมีประสิทธิภาพสูง หลักการจัดการน้ำควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การวางแผนการส่งน้ำหรือวางแผนการจัดสรรน้ำ การควบคุมการส่งน้ำ และการติดตามประเมินผลการส่งน้ำจริงในสนาม

4.3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรในการจัดการชลประทาน

ไกรสร วีระโสภณ และคนอื่นๆ (2544: 110 – 113) กล่าวว่า โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษามีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการวางแผน ควบคุม ดูแล และดำเนินการส่งน้ำและบำรุงรักษาในเขตพื้นที่โครงการ มีอาคารชลประทานขนาดใหญ่ อาคารชลประทานขนาดกลาง อาคารชลประทานขนาดเล็ก คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ การควบคุมการจัดสรรน้ำ การปรับปรุงซ่อมแซมระบบการส่งน้ำและระบายน้ำให้สามารถส่งน้ำแก่พื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งรวบรวมสถิติข้อมูลเกี่ยวกับน้ำท่า น้ำฝน คุณภาพของน้ำ ลักษณะดินและการเพาะปลูกพืชต่างๆ ควบคุมและบริหารทั่วไป ด้านธุรการ ด้านการเงิน ด้านพัสดุ ให้คำปรึกษาและร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูก แก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งเรื่องการใช้น้ำ ให้คำแนะนำและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการส่งน้ำ การซ่อมบำรุงรักษาอาคารชลประทานอย่างถูกวิธี รวมทั้งงานบริหารองค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำด้วย

กรมชลประทานได้กำหนดหน้าที่ผู้รับผิดชอบและบทบาทของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ส่งน้ำของโครงการชลประทาน เพื่อทำหน้าที่ปฏิบัติการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในส่วนรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสมาชิกผู้ใช้น้ำ การจัดการน้ำชลประทานจะเน้นผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมเป็นหลัก เพื่อจุดประสงค์ให้เกิดความยั่งยืนในงานชลประทาน โดยกรมชลประทานและองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานจะมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

4.3.1 กรมชลประทาน ในพื้นที่ส่งน้ำของโครงการชลประทานจะมีเจ้าหน้าที่ชลประทาน ทำหน้าที่ปฏิบัติการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในส่วนที่กรมชลประทานรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเกษตรกร คือ (1) ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา หรือผู้อำนวยการโครงการชลประทาน (ผอ.คบ. หรือ ผอ.คป.) ในจังหวัด เป็นหัวหน้าโครงการฯ (2) หัวหน้าฝ่ายวิศวกรรม (ฝวศ.คบ. หรือ ฝวศ.คป.) (3) หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน (ฝจน.คบ. หรือ ฝจน.คป.) (4) หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา (ฝสบ.คบ. หรือ ฝสบ.คป.) (5) พนักงานส่งน้ำ (6) พนักงานรักษาคลอง และ (7) ผู้รักษาอาคารชลประทาน

โดยโครงการชลประทานมีบทบาทหน้าที่ดังนี้ (1) จัดหาแหล่งน้ำ ก่อสร้างคลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ และอาคารชลประทานต่างๆ (2) จัดการน้ำจากแหล่งน้ำ ควบคุมการส่งน้ำในคลองสายใหญ่และคลองซอย (3) ดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำสายใหญ่ คลอง

ระบาย อาคารชลประทานในคลองสายใหญ่ และในคลองซอย และ (4) เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้น้ำชลประทาน ด้านการใช้น้ำและการดูแลบำรุงรักษาระบบชลประทาน

4.3.2 องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน หมายถึง กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน และสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน ที่เกิดขึ้นจากการที่เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตรับน้ำชลประทานได้รวมตัวกันจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานแบ่งตามสถานภาพด้านกฎหมายเป็น 2 ประเภท (กรมชลประทาน 2548: 43 - 46) คือ

1) ประเภทไม่นิติบุคคล ได้แก่

(1) กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) (Water Users Group: WUG) มีขอบเขตพื้นที่องค์กรผู้ใช้น้ำครอบคลุมพื้นที่แฉกส่งน้ำ 1 แฉก หรือคูน้ำ 1 สาย โครงสร้างองค์กรประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่ม 1 คน (อาจมีผู้ช่วยตามความจำเป็น) และสมาชิกผู้ใช้น้ำ พื้นที่หนึ่งกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ควรมากเกิน 1,000 ไร่

(2) กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน (Integrated Water Users Group: IWUG) มีขอบเขตพื้นที่องค์กรผู้ใช้น้ำ ครอบคลุมพื้นที่คลองส่งน้ำสายใหญ่หรือคลองซอยหรือคลองแยกซอยหรือโซนส่งน้ำ 1 โซน หรืออาจครอบคลุมพื้นที่ทั้งโครงการชลประทานแต่มากที่สุดไม่ควรเกิน 20,000 ไร่ / หนึ่งกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน โครงสร้างกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน ประกอบด้วยกลุ่มพื้นฐานหลายกลุ่มที่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำหรือคลองสายเดียวกัน มีการบริหารในรูปคณะกรรมการที่เลือกมาจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อจัดการน้ำจากแหล่งน้ำหรือคลองส่งน้ำสายใหญ่หรือคลองซอยหรือคลองแยกซอย หรือโซนส่งน้ำรวมทั้งในระดับคูน้ำ

2) ประเภทเป็นนิติบุคคล ได้แก่

(1) กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน (Farmer Group: FG) จัดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรไว้กับนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดในท้องที่ที่จะจัดตั้งตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด โดยอาศัยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนาทำไร่ ทำสวน ประมง และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งในการดำเนินการผลิต การค้า การบริการ และการดำเนินธุรกิจอื่น สามารถนำเงินกำไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการกันไว้เป็นทุนสำรองมาแบ่งเป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว หรือเป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับกลุ่มเกษตรกรในระหว่างปี หรือเป็นเงินโบนัสแก่กรรมการ ผู้ตรวจสอบกิจการ และเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกรตามที่กำหนดในข้อบังคับ ฯลฯ

(2) สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน (Water Users Association: WUA) จัดทะเบียนจัดตั้งที่สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทานไว้กับกระทรวงมหาดไทย ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 บรรพ 1 ลักษณะ 2 หมวด 2 ส่วนที่ 2 ว่าด้วย “สมาคม” มาตรา 78 - 109 มีขอบเขตพื้นที่และโครงสร้างการบริหารองค์กรเช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกระทำการใดๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกัน (ซึ่งอาจจะเน้นการจัดการน้ำชลประทานเป็นสำคัญ) โดยมีใช้การหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน

(3) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน (Water Users Co-operative: WUC) จัดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานไว้กับกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยอาศัยพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการจัดการน้ำชลประทาน การดำเนินธุรกิจสามารถนำผลกำไรแบ่งปันกันได้ ขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานครอบคลุมเช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน และมีโครงสร้างการบริหารองค์กรในเรื่องการบริหารจัดการน้ำเช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

4.3.3 ลำดับการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน การพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำควรมีลำดับขั้นตอนดังแสดงไว้ในภาพที่ 2.7 แต่บางครั้งอาจเริ่มต้นตั้งเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานก็ได้ เช่น ในกรณีของโครงการชลประทานขนาดเล็ก อย่างไรก็ตามองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานควรเริ่มต้นจากไม่เป็นนิติบุคคลก่อน

ภาพที่ 2.7 ลำดับการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

4.3.4 การบริหารในรูปคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้น เพื่อรับผิดชอบในเรื่องการบริหารการใช้น้ำชลประทานขององค์กร เช่นเดียวกับที่บุคคลคนหนึ่งได้รับมอบหมาย แต่อย่างไรก็ตามคณะกรรมการสามารถจัดการในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าบุคคลเพียงคนเดียว เพราะ กลุ่มบุคคลนั้นมีความสามารถในการจัดการแตกต่างจากคนเพียงคนเดียว (Prasad 1982: 214) ดังนั้น คณะกรรมการกลุ่มๆ จึงมีความจำเป็นเนื่องจากเหตุผลต่างๆ (Koontz and Weithrich

1988: 244 – 248) ดังนี้ (1) ทำให้มีการพิจารณาตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยความคิดเห็นของกลุ่ม (2) เนื่องจากกลัวว่าจะเป็นการใช้อำนาจหน้าที่โดยบุคคลเพียงคนเดียวมากเกินไป (3) เป็นการระดมความรู้และประสบการณ์ของสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถจากสาขาต่างๆ เข้ามาร่วมกันให้ข้อคิดเห็นและร่วมกันตัดสินใจปัญหาต่างๆ (4) ช่วยในการประสานงานด้านการวางแผนและนโยบายขององค์กร (5) ช่วยให้เกิดการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน (6) ช่วยให้เกิดกระบวนการที่ได้รับแต่งตั้งได้รับการกระตุ้นให้เกิดการอยากมีส่วนร่วม และมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ (7) ช่วยให้ผู้บริหารหลีกเลี่ยงที่จะปฏิบัติงานบางอย่างที่ไม่ประสงค์จะปฏิบัติเอง โดยมอบให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ

นอกจากนี้ Mescon และคนอื่นๆ (1988: 484 – 485) ยังได้ให้เหตุผลที่องค์การตัดสินใจใช้การบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ ดังนี้ (1) องค์การจะให้คณะกรรมการเป็นที่ปรึกษาแก่ผู้บริหารในการตัดสินใจ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นต้องการผู้เชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะทาง (2) คณะกรรมการจะเป็นผู้เปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ได้บังคับบัญชา (3) เมื่อองค์การต้องการความร่วมมือจากหน่วยต่างๆ ในองค์การ คณะกรรมการฯ จะมีส่วนช่วยให้ผู้บริหารได้เข้าใจบทบาทของตนเองได้ดีขึ้น (4) เมื่อองค์การไม่สามารถมอบหมายความรับผิดชอบให้ใครคนใดคนหนึ่งแต่เพียงลำพังก็จะมอบอำนาจให้แก่คณะกรรมการ ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการบริหารงานด้วยการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการนั้น จำเป็นต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของการทำงานในองค์กร เพราะทีมงานเป็นกลุ่มคนซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญและยอมรับในวัตถุประสงค์ ซึ่งพวกเขามีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน (Greenberg and Baron, 1997: 270) ซึ่งในเรื่องนี้ Robbins and Coulter (1996: 509 – 510) ได้กล่าวถึง เหตุผลในการใช้ทีมงานไว้ดังนี้ (1) ในการทำงานเป็นทีมก่อให้เกิดการประสานงานร่วมกัน จึงเสริมสร้างให้เกิดบรรยากาศของความพึงพอใจในการทำงาน (2) ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผนกลยุทธ์การทำงานได้อย่างดี (3) ช่วยให้เกิดการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว (4) การทำงานโดยทีมงานก่อให้เกิดประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานโดยบุคคลเพียงคนเดียว

4.4 แนวทางการจัดการน้ำชลประทานขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

กรมชลประทานมีเทคนิคในการจัดการน้ำชลประทาน เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานในการนำไปปฏิบัติ เช่น การจัดทำแผนงาน การจัดทำกฎระเบียบ การติดต่อประสานงาน และด้านการบริหารการใช้น้ำให้ถูกวิธี โดยมีวิธีปฏิบัติดังนี้

4.4.1 ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำ หัวหน้าคูส่งน้ำหรือหัวหน้ากลุ่มจะประชุมผู้ใช้น้ำเพื่อวางแผนการปลูกพืชที่ต้องใช้น้ำให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ กำหนดจำนวนพื้นที่ปลูก

พืชแต่ละชนิด รวบรวมความต้องการใช้น้ำต่อคณะกรรมการขององค์กรผู้ใช้น้ำและเจ้าหน้าที่ชลประทาน เมื่อเจ้าหน้าที่ชลประทานและคณะกรรมการรับทราบและวางแผนการส่งน้ำไปแล้ว หัวหน้าคูส่งน้ำทุกสายจะต้องนัดประชุมสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อทำความเข้าใจการตกลงแบ่งปันน้ำและการดูแลบำรุงรักษาคูน้ำ ถ้าพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่นา ผู้ใช้น้ำต้องจัดทำคั่นนาและแบ่งแปลงย่อยเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในแปลงเพาะปลูกด้วย

4.4.2 ระหว่างฤดูการส่งน้ำ สมาชิกผู้ใช้น้ำต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาดูแลการใช้น้ำตามรอบเวรที่ตกลงกันไว้ หัวหน้าคูส่งน้ำต้องพบกับพนักงานส่งน้ำทุกสัปดาห์ เพื่อรายงานสภาพน้ำ ความก้าวหน้าการปลูกพืชก่อนหยุดส่งน้ำประจำฤดู และต้องสำรวจพื้นที่รับผิดชอบเพื่อนำข้อมูลไปร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อกำหนดวันหยุดส่งน้ำ เมื่อทราบวันแล้วต้องแจ้งสมาชิกผู้ใช้น้ำให้ทราบทั่วกัน

4.4.3 สิ้นสุดฤดูการส่งน้ำ หัวหน้าคูส่งน้ำสอบถามความคิดเห็นกับสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อทราบถึงปัญหาการใช้น้ำที่ผ่านมา และนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในฤดูการส่งน้ำครั้งต่อไป

สำหรับการใช้น้ำชลประทาน ในคูส่งน้ำแต่ละสายจะมีหัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยอีกหนึ่งคนหรือมากกว่านั้น ซึ่งได้รับเลือกจากสมาชิกภายในคูน้ำเดียวกัน หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อการแจกจ่ายน้ำชลประทานให้เป็นไปตามรอบเวรที่กำหนด และการบำรุงรักษา คูส่งน้ำ ถนน คูระบายน้ำ และอาคารชลประทานต่างๆ โดยสมาชิกต้องทำการปลูกพืชให้สอดคล้องกับกำหนดการส่งน้ำชลประทาน ปฏิบัติตามรอบเวร ตามกฎระเบียบ รายงานข้อขัดข้อง ความเสียหายแก่หัวหน้ากลุ่ม ให้ความร่วมมือในการแบ่งปันการใช้น้ำและบำรุงรักษา คูส่งน้ำ ถนน คูระบายน้ำ ในพื้นที่ของกลุ่มและปฏิบัติตามข้อแนะนำต่างๆ เกี่ยวกับการจัดไร่นาอย่างเหมาะสม ผลจากการใช้น้ำถูกวิธีคือ สมาชิกทุกรายได้รับน้ำอย่างทั่วถึง พอเพียงและยุติธรรมได้รับน้ำตามกติกาตรงตามเวลา เกิดความสามัคคี และได้ผลผลิตมากขึ้นด้วย

4.5 การบริหารจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน 14 ขั้นตอน

การบริหารจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ได้เน้นการให้สมาชิกผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการกำหนดการตัดสินใจในการดำเนินงานร่วมกัน เช่น การส่งน้ำ การบำรุงรักษาอาคาร คู - คลอง เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกผู้ใช้น้ำได้รับน้ำทันตามเวลาที่ต้องการ โดยใช้แนวทางการบริหารจัดการน้ำ และการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำของกรมชลประทาน 14 ขั้นตอน (กรมชลประทาน 2548: 51 - 57) สามารถแบ่งการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้

4.5.1 ก่อนการส่งน้ำ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน (1) หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อกำหนดพื้นที่ส่งน้ำเป้าหมายเบื้องต้นตามปริมาณน้ำที่มีอยู่และสามารถส่งน้ำได้ในปัจจุบัน (2) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานสำรวจพื้นที่เพาะปลูกของสมาชิกที่ต้องการปลูกข้าวและพืชอื่นๆ ให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ในโครงการชลประทาน (3) เจ้าหน้าที่ชลประทานและหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ร่วมวางแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (4) หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำประชุมร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มฯ เพื่อพิจารณาแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษา และหาข้อตกลงการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา (5) คณะกรรมการกลุ่มฯ แจ้งข้อตกลงพร้อมกำหนดการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทานให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทราบเป็นแนวทางในการปฏิบัติ และ (6) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำร่วมพัฒนาบำรุงรักษาอุโมงค์ส่งน้ำให้แล้วเสร็จก่อนการส่งน้ำในแต่ละฤดูการเพาะปลูก

4.5.2 ระหว่างการส่งน้ำ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน (1) หัวหน้ากลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานตรวจสอบดูแลการส่งน้ำให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด และมีการปรับแผนการให้สอดคล้องกับความต้องการใช้น้ำที่แท้จริงตลอดฤดูกาล (2) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ และเจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะให้ความรู้ด้านต่างๆ และ (3) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ สำรวจความพอใจของปริมาณน้ำชลประทานที่ส่งให้พื้นที่เพาะปลูก พร้อมทั้งสอบถามปัญหาการใช้น้ำสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

4.5.3 สิ้นสุดการส่งน้ำ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (1) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน รวบรวมข้อมูลพื้นที่การเพาะปลูกจริง เพื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำได้แจ้งความต้องการเพาะปลูกไว้ก่อนการเพาะปลูกจริง (2) คณะกรรมการกลุ่มฯ สำรวจผลผลิตและสอบถามความพึงพอใจในด้านการส่งน้ำ (3) คณะกรรมการกลุ่มฯ บันทึกจัดเก็บข้อมูลต่างๆ เพื่อไว้ใช้เป็นข้อมูลในการบริหารงานของกลุ่ม หรือให้องค์กรที่ต้องการข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป (4) คณะกรรมการกลุ่มฯ พิจารณารูปและรายงานประเมินผลการส่งน้ำตลอดฤดูกาล และ (5) คณะกรรมการกลุ่มฯ จัดประชุมใหญ่ เพื่อรายงานสรุปผลการดำเนินการตลอดฤดูกาลส่งน้ำที่ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกลุ่มฯ แล้วให้เจ้าหน้าที่ชลประทานและสมาชิกทราบ

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรเทพ เชื้อเจ็ดองค์ (2545) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์การเทศบาลตำบลหางดงและเทศบาลตำบลสันทรายหลวง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ปัจจัยด้านลักษณะขององค์การ สภาพแวดล้อม พนักงาน และนโยบายการบริหาร เปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่าง 2 เทศบาล พบว่า ประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบลหางดงมีประสิทธิผลการดำเนินงานรวมสูงกว่า และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก บรรยากาศในการทำงาน และความสามารถของเทศบาลตำบลในการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของทั้งสองเทศบาล

ชำนาญ สมบูรณ์ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาคณะสมบัตินคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2545 จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษา ปรากฏว่าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เป็นชายและหญิงในสัดส่วนใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีอาชีพด้านการเกษตร มีความรู้ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ของการเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างดี เพราะได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องมาก่อน นอกจากนั้นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่ จะมีลักษณะเฉพาะตัวคือ มีภาวะการณ์เป็นผู้นำที่ดี เป็นนักประสานงานที่ดีมาก มีประสบการณ์การบริการจัดการกองทุนในชุมชนมาก่อน เป็นผู้มีความรู้และใฝ่รู้ พร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้ ข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกได้เป็นอย่างดี

สิรินทรธัญญา จันทพิริกษ์ (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินประสิทธิผลในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการปฏิบัติงาน กองนิติการ การสื่อสารแห่งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินประสิทธิผลในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการปฏิบัติงานตามแนวทางการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า การประเมินประสิทธิผลไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมาย แต่พนักงานมีความพึงพอใจในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นยังพบปัญหาและอุปสรรคจากการศึกษา กล่าวคือ (1) ขั้นตอนในการประสานงานกับองค์กรอื่นๆ และภายในองค์กรเองเกิดความล่าช้าในการดำเนินงานและขาดการประสานงานภายในองค์กรด้วยกันเอง (2) การตั้งเป้าหมายของเวลาไม่ยืดหยุ่นตามลักษณะของงานแต่ละประเภท ทำให้ยุ่งยากต่อการปฏิบัติจริง (3) องค์กรยังไม่มีความพร้อมพอในการดำเนินการเพื่อรองรับการปฏิบัติการปฏิบัติงาน และ (4) พนักงานในองค์กรขาดความรู้ ความเข้าใจ ทำให้การประเมินประสิทธิผลได้ผลไม่ดี

กาญจนา บุญยัง (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กร ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่: กรณีศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ พบว่า การบริหารงานของคณะพยาบาลศาสตร์มีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดความสำเร็จ (1) ด้านความสามารถในการผลิตของคณะ (2) ด้านประสิทธิภาพการบริหาร (3) ด้านความสามารถในการปรับตัว (4) ด้านพัฒนา และ (5) ด้านความพึงพอใจ นอกจากนี้ยังศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของคณะพยาบาลศาสตร์ พบปัจจัยที่มีผล คือ (1) ด้านลักษณะขององค์กร (2) ด้านลักษณะสภาพแวดล้อมของการทำงาน (3) ด้านลักษณะของบุคลากร และ (4) ด้านนโยบายและการปฏิบัติงาน

อำนาจ ชูตินทราศรี (2547) ได้ทำการศึกษาถึงการประเมินผลการดำเนินงาน เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท): กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้าน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (1) ปัจจัยการดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านตำบลหนองป่าครั่ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้รู้ พบว่า ปัจจัยการดำเนินงานด้านโครงสร้าง ได้แก่ ลักษณะของคณะกรรมการ และอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อตกลงของหมู่บ้านและการมีส่วนร่วม ปัจจัยแนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ เป้าหมายของกองทุนฯ การประสานงานและการประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติตามระเบียบของบุคลากร มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ – ค่อนข้างสูง และปัจจัยส่วนบุคคลด้านจำนวนเงินกู้ที่ได้รับและระยะเวลาในการประกอบอาชีพ มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานในระดับต่ำ – ปานกลาง และ (2) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกองทุนฯ ส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาในระเบียบและแนวทางปฏิบัติ การประสานงานระหว่างคณะกรรมการฯ และสมาชิกผู้ที่ไม่เข้าใจหน้าที่และบทบาทของตนเอง คณะกรรมการผู้พิจารณาเงินกู้ยังขาดความยุติธรรม ไม่ให้คำแนะนำให้ความรู้แก่สมาชิกเพียงพอ อาจเป็นเพราะคณะกรรมการบางคนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนฯ การประชาสัมพันธ์ของกองทุนยังไม่เพียงพอและทั่วถึง ขาดผู้เชี่ยวชาญในการบริหารจัดการกองทุนฯ ทำให้กองทุนฯ ไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้เท่าที่ควร

ชุมพล เสมอจันทร์ (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสำเร็จในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรืออีกนัยหนึ่งคือ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (mixed methodology) การศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1) คุณภาพการบริหารจัดการกองทุน มีตัวชี้วัด 3 ตัว ได้แก่ (1) คุณภาพในการจัดการองค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ ความชัดเจนและความครอบคลุมของตำแหน่งและมีการกำหนดภาระหนี้และความรับผิดชอบให้แก่บุคคลกรในองค์กร (2) กลยุทธ์การบริหารองค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ มีการวางแผนการทำงานมอบหมายงานให้คณะกรรมการทำตรงกับความรู้ ความสามารถ การให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสารและการตัดสินใจ วิธีการจูงใจให้คณะกรรมการให้ความร่วมมือในการทำงาน หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ให้แก่สมาชิก จัดทำเอกสารอย่างถูกต้องและเป็นปัจจุบัน จัดทำเอกสารให้มีความสะดวกในการใช้งาน และการส่งข้อมูลข่าวสาร และ (3) ความเหมาะสมของกฎระเบียบ องค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ ความเหมาะสมของอัตราดอกเบี้ย ความเหมาะสมของอัตราค่าปรับ ความเหมาะสมในการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี ความเหมาะสมของระยะเวลาในการส่งคืนเงิน ความเหมาะสมของหลักเกณฑ์การเสนอโครงการขอกู้ และความเหมาะสมของการอนุมัติเงินกู้

2) ภาวะผู้นำ มีตัวชี้วัด 3 ตัว ได้แก่ (1) คุณลักษณะผู้นำกองทุน องค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ ผู้นำมีการศึกษาไฟหาความรู้อยู่เสมอ ผู้นำมีความรู้ความสามารถ ผู้นำมีประสบการณ์ ผู้นำมีฐานะดีในที่ประชุม ผู้นำครอบครัวสนับสนุนในการทำงาน ผู้นำยุติธรรม ผู้นำมีความโปร่งใส ผู้นำเสียสละทั้งเวลาและรายได้ ผู้นำมีความรับผิดชอบในการทำงาน ผู้นำมีระเบียบในการทำงาน และผู้นำแก้ไขปัญหาได้ดี (2) ความสามารถเชิงกลยุทธ์ องค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ การวางแผนการทำงานมอบหมายงานให้คณะกรรมการได้ตรงกับความรู้อำนาจ ความสามารถ รักษาความปลอดภัย การควบคุมติดตามการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด การตัดสินใจด้วยความรอบคอบรัดกุมตามระเบียบข้อบังคับ และประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ และ (3) ด้านความสามารถในการสร้างความร่วมมือ องค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ การมีทักษะในการพูดโน้มน้าว ความสามารถในการสร้างบรรยากาศของการทำงานเป็นทีม ให้อิสระในการทำงาน ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในการทำงานแก่กรรมการอย่างเป็นกันเอง สามารถควบคุมและดำเนินการประชุมได้ และมีการกระจายอำนาจความรับผิดชอบในการตัดสินใจแก่ผู้ปฏิบัติ

3) คุณภาพของคณะกรรมการกองทุน มีตัวชี้วัด 2 ตัว ได้แก่ (1) คุณลักษณะของคณะกรรมการ องค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ มีการศึกษามีประสบการณ์ในการทำงานได้รับการยินยอมจากครอบครัวในการทำงาน รู้จักกับสมาชิกเป็นอย่างดี เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิก ชื่อสัตย์ยุติธรรม เสียสละทั้งรายได้และเวลา รับผิดชอบต่อหน้าที่ ไม่เห็นแก่ตัว อดทนอดกลั้น โปร่งใส รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และ (2) ความสามารถในการทำงาน องค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ ตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถ ทำงานด้วยความรัดกุมรอบคอบ รู้ข้อมูลสมาชิกอย่างดี กล้าแสดงออกในทางที่ถูก มีความสามารถในการตัดสินใจ

ปฏิบัติงานด้วยความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความสามารถในการติดต่อประสานงาน การช่วยเหลือกันทำงาน การคิดหาวิธีในการแก้ไขปัญหา

4) คุณภาพของสมาชิก มีตัวชี้วัด 2 ตัว ได้แก่ (1) คุณลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิก องค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ เข้าใจและปฏิบัติตามระเบียบกองทุน นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ มีความรับผิดชอบ รักษาชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของตนเอง เป็นผู้ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและการพนัน ตั้งบ้านเรือนง่ายต่อการพบปะกัน และรู้จักประวัติของสมาชิกรายอื่น และครอบครัวรับรู้และยินยอมให้เข้ามาเป็นคณะกรรมการ และ (2) การเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก องค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ เข้าร่วมประชุมการแสดงความคิดเห็น กระตุ้นให้เพื่อนสมาชิกในการชำระเงิน ติดตามการดำเนินงานของกองทุนมีความพร้อมที่จะเข้ามาเป็นกรรมการ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบ

5) การได้รับการสนับสนุนภายในชุมชน มีตัวชี้วัด 2 ตัว ได้แก่ (1) การได้รับการสนับสนุนภายในชุมชน องค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ ผู้นำชุมชนให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และ (2) การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน องค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ ได้รับการช่วยเหลือเรื่องการบริหารจัดการ ได้รับการช่วยเหลือด้านเงินทุน

6) ความเข้มแข็งของชุมชน มีตัวชี้วัด 3 ตัว ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมของชุมชน องค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ การเข้าร่วมประชุม ร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมเสียดสละ มีความสามัคคี ร่วมดำเนินงานในชุมชน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมรับผิดชอบในสาธารณสมบัติ อนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงาม เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน และการได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วม (2) การมีเครือข่ายการเรียนรู้ องค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน การแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสารประสบการณ์ และ (3) การพึ่งตัวเองได้ของชุมชน องค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ มีทรัพยากรธรรมชาติและทำเลที่ตั้งเอื้อต่อการประกอบอาชีพ ดำรงชีวิตอย่างเพียงพอและรู้จักออม การติดต่อสื่อสารกับชุมชนอื่น สมาชิกมีความสามารถเป็นผู้นำและบริหารจัดการกลุ่มได้

ศิริมนัส อินตะแก้ว (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (1) ประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักหอสมุด ด้านความสามารถในการผลิต สามารถจัดหาและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ บรรลุเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2544 ทุกรายการ ยกเว้นจำนวนหนังสือเฉพาะสาขาวิชาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาเอก ส่วนด้านประสิทธิภาพ การนำข้อมูลด้านจำนวนฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สำนักหอสมุดจัดซื้อไปเทียบเคียงกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยของ

รัฐ จำนวน 3 แห่ง ผลปรากฏว่าอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ด้านความพึงพอใจ ประกอบด้วย ความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานต่องานที่ทำ พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาที่ใช้บริการสำนักหอสมุด พบว่า อยู่ในระดับมากเช่นกัน และ (2) ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานสำนักหอสมุด พบว่า ระดับความคิดเห็นสูงสุดในระดับมากของผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย นโยบายการปรับลดกำลังคนภาครัฐทำให้บุคลากรปฏิบัติงานในลักษณะที่ต้องใช้ทักษะความรู้ความสามารถหลายด้าน บุคลากรต้องรับผิดชอบภาระงานที่เพิ่มขึ้น นโยบายการปฏิรูปการศึกษาทำให้บุคลากรต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาและบุคลากรต้องพัฒนาแนวคิดและวิธีการในการปฏิบัติงานให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สำหรับระดับความคิดเห็นสูงสุดในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งของผู้บริหาร ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะสภาพแวดล้อมของงาน ประกอบด้วย การแสวงหาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐกับมหาวิทยาลัยเอกชน ความไม่แน่นอนของงบประมาณที่ได้รับมีผลต่อการบริหารจัดการอย่างมาก มหาวิทยาลัยจัดสรรงบประมาณให้ห้องสมุดกลาง และแยกย่อยให้คณะจัดสรรให้ห้องสมุดคณะมีผลต่อการพัฒนาสำนักหอสมุดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรมีการพัฒนาทักษะเชิงบริหารจัดการให้กับผู้บริหารระดับหัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน การให้รางวัลแก่บุคลากรเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร มีมาตรการป้องกันภัยและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง และบุคลากรสร้างบรรยากาศการทำงานมีลักษณะของการเคารพให้เกียรติเหมือนพี่กับน้อง

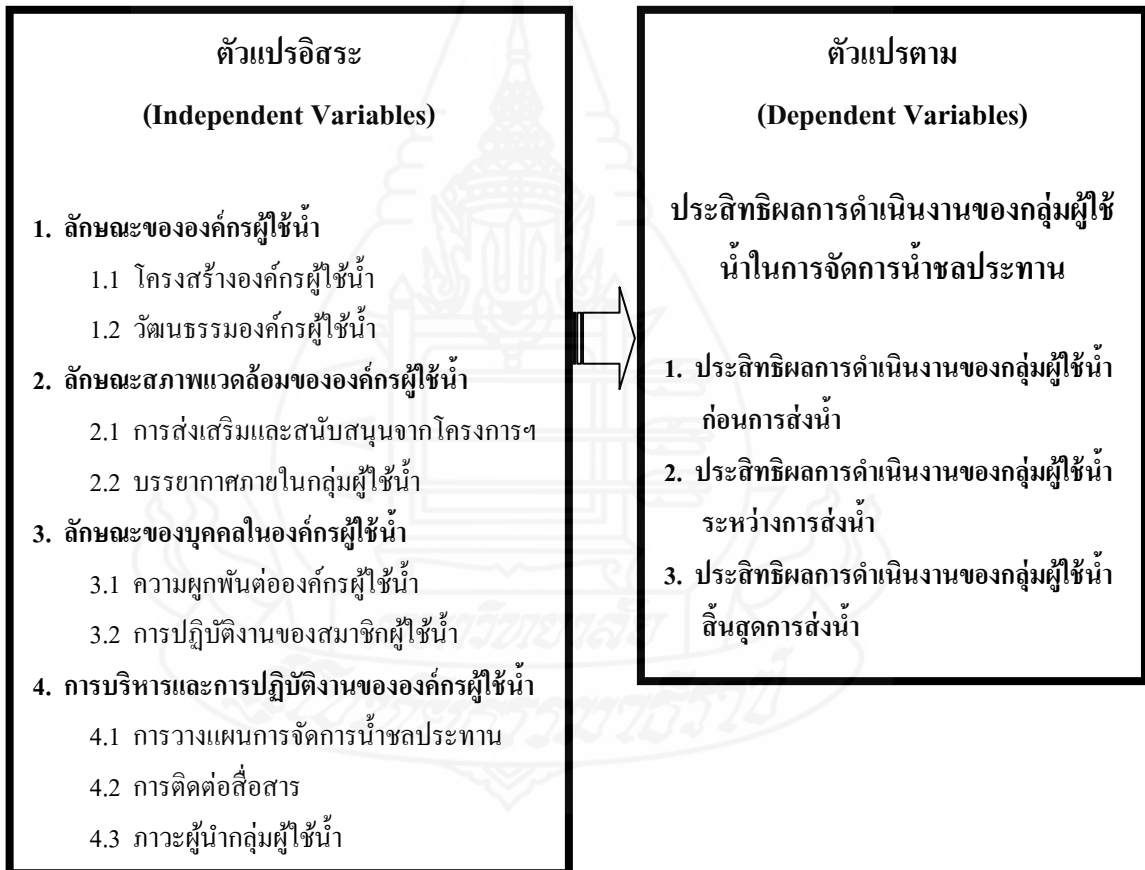
ณัฐนพิน ชันนาแล (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (1) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ คุณภาพของคณะกรรมการ คุณภาพของสมาชิก ความเชื่อมั่นของสมาชิก และการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีผลอยู่ในระดับปานกลาง (2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาอาชีพ สร้างงาน และสร้างรายได้ของสมาชิกและชุมชน ผลการศึกษา พบว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง และ (3) ปัญหาและอุปสรรค พบว่า ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่เกิดจากระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนฯ ไม่เข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนเอง และสมาชิกกองทุนขาดความรับผิดชอบ กู้ยืมเงินใช้ประโยชน์ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ ขาดการติดตามประเมินผล ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้ความรู้ตลอดจนกำกับดูแลให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับการบริหารกองทุนจากหน่วยงานหรือ

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแก่คณะกรรมการและสมาชิก และที่สำคัญไม่มีมาตรการหรือกฎหมายรองรับ สนับสนุนให้ระเบียบของกองทุนที่มีอยู่ให้สามารถดำเนินการอย่างจริงจังกับสมาชิกที่ขาดความรับผิดชอบได้

สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำ ชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ และสรุปเป็นตัวแบบ (model) หรือกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ที่ใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน โดยใช้กรอบแนวคิดของ R.M. Steers ประกอบด้วย

1.1 ลักษณะขององค์กรผู้ใช้น้ำ จำแนกเป็น (1) โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ และ (2) วัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ

1.2 ลักษณะสภาพแวดล้อมขององค์กรผู้ใช้น้ำ จำแนกเป็น (1) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และ (2) บรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1.3 ลักษณะของบุคคลในองค์กรผู้ใช้น้ำ จำแนกเป็น (1) ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ และ (2) การปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ

1.4 การบริหารและการปฏิบัติงานขององค์กรผู้ใช้น้ำ จำแนกเป็น (1) การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน (2) การติดต่อสื่อสาร และ (3) ภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ที่ใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน โดยใช้แนวทางการบริหารจัดการน้ำ และการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำของกรมชลประทาน 14 ขั้นตอน (กรมชลประทาน 2548: 51 - 57) สามารถแบ่งการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้

2.1 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ

2.2 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ

2.3 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการศึกษาที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจตามระเบียบวิธีการวิจัย รายละเอียดมีดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้ใช้รูปแบบการวิจัยไม่ทดลอง โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่เน้นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการใช้แบบสอบถามที่เป็นคำถามปลายเปิด และนำมาทำการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1.1 หัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน กำหนดให้เท่ากับจำนวนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน 700 ราย

2.1.2 สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน รวมทั้งสิ้น 6,265 ราย

2.2 กลุ่มตัวอย่าง มีวิธีกำหนด ดังนี้

2.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane 1973) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
 N = จำนวนประชากร (6,265 ราย)
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ กำหนดให้ร้อยละ 5

$$\text{แทนค่า } n = \frac{6,265}{1+6,265 \times (0.05)^2} = 375.99 \text{ ราย}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ทั้งหมด จำนวน 380 ราย เนื่องจากเป็นค่าที่นำมาพิจารณาแล้วมีความเหมาะสมต่อการคำนวณ และมีผลกระทบต่อการใช้งานคำนวณหาค่าองค์ประกอบต่างๆ ทางสถิติสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้้น้อยมาก

2.2.2 การสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการคำนวณ ดังนี้

1) ขั้นตอนที่ 1 คำนวณกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้นำชลประทานพื้นฐาน โดยใช้สูตรคือ

$$\text{สูตร } n_1 = \frac{n N_1}{N}$$

เมื่อ n_1 = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้นำชลประทานพื้นฐาน (ราย)

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษา เท่ากับ 380 ราย

N_1 = ประชากรที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการฯ (700 ราย)

N = สมาชิกกลุ่มผู้นำชลประทานพื้นฐานมีค่าเท่ากับ 6,265 ราย

ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้นำชลประทานพื้นฐาน

$$= \frac{380 \times 700}{6,265} = 42.46 \text{ ราย ปรับเป็น } 40 \text{ ราย}$$

$$6,265$$

คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้นำฯ แยกเป็นฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา 4 ฝ่าย โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนของประชากรคือ

$$\text{สูตร } n_i = \frac{n N_i}{N}$$

เมื่อ n_i = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาของฝ่ายส่งน้ำ
และบำรุงรักษาที่ i (ราย)

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษา เท่ากับ 380 ราย

N_i = ประชากรทั้งหมดในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ i (ราย)

N = สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย
มีค่าเท่ากับ 6,265 ราย

$$i = 1, 2, 3, 4$$

ผลการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ
แยกฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีดังนี้

$$\text{- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1} = \frac{40 \times 851}{6,265} = 5.4 \text{ ราย ปรับเป็น 5 ราย}$$

$$\text{- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2} = \frac{40 \times 2,717}{6,265} = 17.3 \text{ ราย ปรับเป็น 17 ราย}$$

$$\text{- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3} = \frac{40 \times 1,828}{6,265} = 11.7 \text{ ราย ปรับเป็น 12 ราย}$$

$$\text{- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4} = \frac{40 \times 869}{6,265} = 5.5 \text{ ราย ปรับเป็น 6 ราย}$$

$$\text{รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} = 5 + 17 + 12 + 6 = 40 \text{ ราย}$$

2) ขั้นตอนที่ 2 คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ
ชลประทานพื้นฐาน = $380 - 40 = 340$ ราย

ผลคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ แยกเป็นฝ่าย
ส่งน้ำและบำรุงรักษา 4 ฝ่าย โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนของประชากรเช่นเดียวกัน
การคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ
มีดังนี้

$$\text{- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1} = \frac{340 \times 851}{6,265} = 46.2 \text{ ราย ปรับเป็น 46 ราย}$$

- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 = $\frac{340 \times 2,717}{6,265} = 147.5$ ราย ปรับเป็น 148 ราย

- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 = $\frac{340 \times 1,828}{6,265} = 99.2$ ราย ปรับเป็น 99 ราย

- ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 = $\frac{340 \times 869}{6,265} = 47.1$ ราย ปรับเป็น 47 ราย

รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด = $46 + 148 + 99 + 47 = 340$ ราย

ผลการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 แสดงไว้ในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา

ที่	รายการ	จำนวน	จำนวนกลุ่ม	จำนวนกลุ่ม	รวม
		สมาชิก	ตัวอย่างที่	ตัวอย่างที่	จำนวน
		กลุ่มผู้ใช้น้ำ	เป็นหัวหน้ากลุ่ม	เป็นสมาชิก	กลุ่ม
		ทั้งหมด	หรือคณะกรรมการ	กลุ่ม	ตัวอย่าง
			กลุ่มผู้ใช้น้ำ	ผู้ใช้น้ำ	ทั้งหมด
		(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)
1	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1	851	5	46	51
2	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2	2,717	17	148	165
3	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3	1,828	12	99	111
4	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4	869	6	47	53
	รวม	6,265	40	340	380

3) ขั้นตอนที่ 3 การคำนวณเพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเป็นชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 ฝ่ายส่งน้ำ หลังจากนั้นจะคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นตามคลองส่งน้ำสายต่างๆ โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนของประชากรเหมือนขั้นตอนที่ 1 และ 2 สำหรับแนวทางการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาของแต่ละฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาแบ่งตามคลองส่งน้ำสายต่างๆ โดยขอยกตัวอย่างการคำนวณ ดังนี้

(1) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 (คลองส่งน้ำ LMC.)

$$\text{สูตร } n_i = \frac{n N_i}{N}$$

เมื่อ n_i = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตามคลองส่งน้ำช่วงที่ i (ราย)

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษาในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 (5 และ 46 ราย)

N_i = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในคลองส่งน้ำที่ i (71 ราย)

N = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 (851 ราย)

i = 1, 2, 3, 4, ...17

แทนค่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

$$= \frac{5 \times 71}{851} = 0.4 \text{ ราย ปรับเป็น 1 ราย}$$

851

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ

$$= \frac{46 \times 71}{851} = 3.8 \text{ ราย ปรับเป็น 4 ราย}$$

851

รวมกลุ่มตัวอย่างในคลองสาย LMC ทั้งหมด = 1 + 4 = 5 ราย

(2) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 (คลองส่งน้ำ RMC.)

$$\text{สูตร } n_i = \frac{n N_i}{N}$$

เมื่อ n_i = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตามคลองส่งน้ำช่วงที่ i (ราย)

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษาในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 (17 และ 148 ราย)

N_i = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในคลองส่งน้ำที่ i (329 ราย)

N = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 (2,717 ราย)

i = 1, 2, 3, 4, ...38

แทนค่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

$$= \frac{17 \times 329}{2,717} = 2.1 \text{ ราย ปรับเป็น 2 ราย}$$

2,717

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

$$= \frac{148 \times 329}{2,717} = 17.9 \text{ ราย ปรับเป็น } 18 \text{ ราย}$$

รวมกลุ่มตัวอย่างในคลองสาย RMC ทั้งหมด = 2 + 18 = 20 ราย

(3) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 (คลองส่งน้ำ LMC.)

$$\text{สูตร } n_i = \frac{n N_i}{N}$$

- เมื่อ n_i = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตามคลองส่งน้ำช่วงที่ i (ราย)
- n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษาในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 (12 และ 99 ราย)
- N_i = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในคลองส่งน้ำช่วงที่ i (704 ราย)
- N = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 (1,828 ราย)
- i = 1, 2, 3, 4 12

แทนค่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ
 $= \frac{12 \times 704}{1,828} = 4.6$ ราย ปรับเป็น 5 ราย

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ
 $= \frac{99 \times 704}{1,828} = 38.1$ ราย ปรับเป็น 38 ราย

รวมกลุ่มตัวอย่างในคลองสาย LMC ทั้งหมด = 5 + 38 = 43 ราย

(4) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 (คลองส่งน้ำ LMC.)

$$\text{สูตร } n_i = \frac{n N_i}{N}$$

- เมื่อ n_i = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตามคลองส่งน้ำช่วงที่ i (ราย)
- n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษาในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 (6 และ 47 ราย)
- N_i = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในคลองส่งน้ำช่วงที่ i (265 ราย)
- N = จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 (869 ราย)
- i = 1, 2, 3, 4 15

แทนค่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

$$= \frac{6 \times 265}{869} = 1.8 \text{ ราย ปรับเป็น 2 ราย}$$

869

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

$$= \frac{47 \times 265}{869} = 14.3 \text{ ราย ปรับเป็น 14 ราย}$$

869

รวมกลุ่มตัวอย่างในคลองสาย LMC ทั้งหมด = 2 + 14 = 16 ราย

ผลการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 แสดงไว้ในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ฝ่าย	ชื่อคลองส่งน้ำ	ความยาวคลองส่งน้ำ (กม.)	รวมสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในคลองส่งน้ำทั้งหมด (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (ราย)	รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ราย)
1	LMC.	6.777	71	1	4	5
	1R-LMC.	3.660	98	1	5	6
	1R-1R-LMC.	0.780	23	0	1	1
	2R-LMC.	10.470	116	1	6	7
	1R-2R-LMC.	0.600	11	0	1	1
	1L-2R-LMC.	2.350	13	0	1	1
	1R-1L-2R-LMC.	1.120	9	0	0	0
	2R-1L-2R-LMC.	0.540	2	0	0	0
	3R-2R-LMC.	1.540	26	0	1	1
	2L-2R-LMC.	1.250	10	0	1	1
	2R-2R-LMC.	8.270	201	1	10	11
	2R-2R-2R-LMC.	1.700	102	1	6	7
	1R-2R-2R-LMC.	1.390	24	0	1	1
	1L-2R-2R-LMC.	1.500	32	0	2	2
	3R-2R-2R-LMC.	1.670	53	0	3	3
	2L-2R-2R-LMC.	1.560	31	0	2	2
	1L-2L-2R-2R-LMC.	1.410	29	0	2	2
รวมฝ่ายส่งน้ำที่ 1		46.587	851	5	46	51

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ฝ่าย	ชื่อคลองส่งน้ำ	ความยาวคลองส่งน้ำ (กม.)	รวมสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในคลองส่งน้ำทั้งหมด (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (ราย)	รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ราย)
2	RMC.	24.999	329	2	18	20
	1L-RMC.	1.000	26	0	1	1
	2L-RMC.	1.500	57	0	3	3
	4L-RMC.	3.050	102	1	6	7
	1L-4L-RMC.	3.200	117	1	6	7
	3L-RMC.	4.700	103	1	6	7
	1R-3L-RMC.	4.100	155	1	8	9
	1L-1R-3L-RMC.	1.400	71	1	4	5
	2L-1R-3L-RMC.	0.850	9	0	1	1
	3L-1R-3L-RMC.	1.700	37	0	2	2
	5L-RMC.	1.700	29	0	2	2
	1L-5L-RMC.	1.500	24	0	1	1
	6L-RMC.	1.000	21	0	1	1
	8L-RMC.	2.400	49	0	3	3
	1R-8L-RMC.	2.140	81	1	4	5
	7L-RMC.	7.850	179	1	10	11
	1R-7L-RMC.	0.900	21	0	1	1
	2R-7L-RMC.	1.400	28	0	2	2
	1L-7L-RMC.	2.100	11	0	1	1
	3R-7L-RMC.	2.600	32	0	2	2
	1R-3R-7L-RMC.	1.200	15	0	1	1
	9L-RMC.	7.010	165	1	9	10
	1R-9L-RMC.	2.040	64	0	3	3
	3R-9L-RMC.	1.800	82	1	4	5
	2R-9L-RMC.	4.550	93	1	5	6
	1L-2R-9L-RMC.	3.800	88	1	5	6
	1R-1L-2R-9L-RMC.	1.470	40	0	2	2
	2R-1L-2R-9L-RMC.	0.920	32	0	2	2
	2L-2R-9L-RMC.	3.100	76	1	4	5
	10L-RMC.	3.590	66	0	4	4
	11L-RMC.	0.830	63	0	3	3

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ฝ้าย	ความยาว	รวมสมาชิก	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	รวม	
ส่ง น้ำ ที่	ชื่อคลองส่งน้ำ คลอง ส่งน้ำ (กม.)	กลุ่มผู้ใช้น้ำ ในคลองส่ง น้ำทั้งหมด (ราย)	ที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม หรือคณะกรรมการ กลุ่มผู้ใช้น้ำ (ราย)	ที่เป็นสมาชิก กลุ่มผู้ใช้น้ำ (ราย)	กลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด (ราย)	
	12L-RMC.	1.190	60	0	3	3
	13L-RMC.	1.980	71	1	4	5
	14L-RMC.	2.800	43	0	2	2
	1L-14L-RMC.	1.480	29	0	2	2
	15L-RMC.	3.540	133	1	7	8
	1R-15L-RMC.	1.310	45	0	2	2
	2R-15L-RMC.	2.260	71	1	4	5
	รวมฝ้ายส่งน้ำที่ 2	114.959	2717	17	148	165
3	LMC.	40.900	704	5	38	43
	3R-LMC.	3.610	127	1	7	8
	1L-3R-LMC.	0.900	30	0	2	2
	2L-3R-LMC.	0.920	66	0	4	4
	4R-LMC.	2.920	200	1	10	11
	5R-LMC.	0.730	72	1	4	5
	6R-LMC.	0.635	87	1	5	6
	7R-LMC.	2.500	139	1	8	9
	8R-LMC.	3.800	135	1	7	8
	1L-8R-LMC.	5.300	181	1	9	10
	2L-8R-LMC.	2.300	53	0	3	3
	9R-LMC.	2.500	34	0	2	2
	รวมฝ้ายส่งน้ำที่ 3	67.015	1828	12	99	111
4	LMC.	24.200	265	2	14	16
	10R-LMC.	1.950	49	0	3	3
	11R-LMC.	4.200	54	0	3	3
	1R-11R-LMC.	2.000	38	0	3	3
	1L-11R-LMC.	3.830	64	1	3	4
	12R-LMC.	1.200	33	0	2	2
	13R-LMC.	1.658	36	0	2	2
	14R-LMC.	8.400	98	1	5	6
	1L-14R-LMC.	1.550	27	0	1	1
	1R-14R-LMC.	1.600	31	0	2	2

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ฝ่าย	ความ	รวมสมาชิก	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	รวม
ส่ง	ยาว	กลุ่มผู้ใช้น้ำ	ที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม	ที่เป็นสมาชิก	กลุ่มตัวอย่าง
น้ำ	คลองส่ง	ในคลองส่ง	หรือคณะกรรมการ	กลุ่มผู้ใช้น้ำ	ทั้งหมด
ที่	น้ำ	น้ำทั้งหมด	กลุ่มผู้ใช้น้ำ		
	(กม.)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)
2L-14R-LMC.	1.530	21	0	1	1
2R-14R-LMC.	1.530	22	0	1	1
3R-14R-LMC.	3.100	62	1	3	4
3L-14R-LMC.	2.280	58	1	3	4
4R-14R-LMC.	2.200	11	0	1	1
รวมฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	61.228	869	6	47	53
รวมทั้งโครงการฯ	289.789	6,265	40	340	380

4) ขั้นตอนที่ 4 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบบังเอิญ และนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูลและตอบคำถามได้จำนวนที่ต้องการตามตารางที่ 3.2

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิด สร้างขึ้นโดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรกรรม และสถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย (1) ลักษณะขององค์กรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ (1.1) โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ และ (1.2) วัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ (2) ลักษณะสภาพแวดล้อมขององค์กรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ (2.1) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และ (2.2) บรรยากาศ

ภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ (3) ลักษณะของบุคคลในองค์กรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ (3.1) ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ และ (3.2) การปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ (4) การบริหารและการปฏิบัติงานขององค์กรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ (4.1) การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน (4.2) การติดต่อสื่อสาร และ (4.3) ภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย (1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ (2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ และ (3) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ

3.1.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบสามารถเขียนอธิบายหรือแสดงความคิดเห็นโดยตอบคำถามได้โดยเสรี (Free response) ประกอบด้วย

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดแบบมีโครงสร้างปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

3.2 การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและพัฒนาคุณภาพในลักษณะการใช้แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.2.1 ศึกษาค้นคว้าทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลและการจัดการน้ำชลประทานจากหนังสือ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดขอบเขตของเนื้อหา นำมาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาและรายละเอียดที่จะศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3.2.2 ยกร่างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับรายละเอียดที่กำหนดไว้ รวมทั้งตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของการใช้ภาษาและความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

3.2.3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ในแบบสอบถาม หลังจากสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว นำแบบสอบถามไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม และอาจารย์ที่ศึกษาด้านงานวิจัยตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข ตรวจสอบความชัดเจน ความถูกต้องของการใช้ภาษา เมื่อพบข้อบกพร่องผู้ศึกษาจะได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์และมีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

3.3.3 นำแบบสอบถามไปทดสอบเพื่อวัดความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม ก่อนทำการเก็บข้อมูลจริงนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มี

ลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษา โดยทดสอบจากประชากรจำนวน 30 ราย นำผลจากการสอบถามไปทดสอบหาค่าความเชื่อถือได้ (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปคำนวณได้จากสูตร

$$\alpha \text{ หรือ } r_\alpha = \frac{n}{n-1} \frac{[1 - \sum s_i^2]}{s^2}$$

เมื่อ α หรือ r_α = ค่าความเชื่อถือได้

n = จำนวนข้อคำถาม

s_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนข้อคำถามที่ i

s^2 = ความแปรปรวนของคะแนนข้อคำถามทั้งหมด

i = 1, 2, ... , n

ทั้งนี้ เมื่อคำนวณตามสูตรดังกล่าวต้องได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป จึงจะถือว่าแบบสอบถามดังกล่าวมีความเชื่อถือได้ พร้อมทั้งจะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ โดยนำแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาในแต่ละส่วน กำหนดให้การให้คะแนนระดับความคิดเห็นและระดับการมีส่วนร่วมมี 5 ระดับ ผลการทดสอบพบว่า

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารวมเท่ากับ 0.9653 สำหรับค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแต่ละปัจจัย แสดงไว้ในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ผลการทดสอบค่าความเชื่อถือได้ของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

ที่	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
1.	ลักษณะขององค์กรผู้ใช้น้ำ	0.8787
	1.1 โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ	0.7714
	1.2 วัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ	0.7932
2.	ลักษณะสภาพแวดล้อมขององค์กรผู้ใช้น้ำ	0.9026
	2.1 การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ	0.7881
	2.2 บรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ	0.8010
3.	ลักษณะของบุคคลในองค์กรผู้ใช้น้ำ	0.8740
	3.1 ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ	0.7829
	3.2 การปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ	0.7369
4.	การบริหารและการปฏิบัติงานขององค์กรผู้ใช้น้ำ	0.8944
	4.1 การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน	0.8601
	4.2 การติดต่อสื่อสาร	0.7560
	4.3 ภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ	0.7783
ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารวม		0.9653

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารวมเท่ากับ 0.9059 สำหรับค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน จำนวน 3 ช่วง แสดงไว้ในตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 ผลการทดสอบค่าความเชื่อถือได้ของประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

ที่	ขั้นตอนประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
1.	ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ	0.8579
2.	ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ	0.8250
3.	ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ	0.7861
ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารวม		0.9059

สรุปเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของตัวแปรดังกล่าวข้างต้นทั้งหมด พบว่ามีค่าที่อยู่ในเกณฑ์สูงมากกว่า 0.70 ขึ้นไป จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ในการวัดคำถามแต่ละข้อเป็นแบบมาตรประมาณค่ารวม (Summative scale) ซึ่งเป็นเทคนิคของ Rensis A. Likert ที่ใช้วัดเป็นมาตรประเมินค่า (Rating scale) โดยให้เลือกตอบ 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	=	5	คะแนน
มาก	=	4	คะแนน
ปานกลาง	=	3	คะแนน
น้อย	=	2	คะแนน
น้อยที่สุด	=	1	คะแนน

การแปรผลเพื่ออธิบายตัวแปร ทำโดยการแบ่งช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย (Class Interval) จากสูตร

$$\text{ช่วงห่างของค่าคะแนนเฉลี่ย} = \frac{\text{คะแนนมาก} - \text{ค่าคะแนนน้อย}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{ช่วงห่างของค่าคะแนนเฉลี่ย} = \frac{5-1}{5} = \frac{4}{5} = 0.8$$

คะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.81	หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวบรวมข้อมูลด้านการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานจากเอกสารของกรมชลประทาน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พฤติกรรมและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างของผู้ใช้น้ำชลประทานในพื้นที่เป้าหมายที่ได้รับคืนมาให้แก่ผู้ศึกษาโดยตรง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาเข้ารหัส (coding) แล้วนำไปวิเคราะห์ ประเมินผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปช่วยในการวิเคราะห์ ค่าสถิติที่ใช้ มีดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรกรรม และสถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ ใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการจัดลำดับ

5.3 การวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การจัดลำดับ และใช้สถิติวิเคราะห์ One – sample t – test ทดสอบตัวแปรตาม

5.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 - 4 เป็นการวิเคราะห์ตัวแปรระหว่างกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติ F – test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way Analysis of Variance: ANOVA) และหาความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) โดยมีประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานจำนวน 3 ขั้นตอน คือ (1) ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ (2) ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ และ (3) ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ

5.5 วิเคราะห์ข้อคิดเห็นอื่นๆ โดยใช้คำร้อยละ และเรียงจำนวนจากมากไปหาน้อย

5.6 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการจัดกลุ่มและแยกประเภทข้อมูล (Classification) การให้ความหมาย (Interpretation) และการเชื่อมโยงเชิงตรรกะ (Logical Association) รวมทั้งการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) โดยนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง และสร้างเป็นข้อสรุปต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโตน้อย จังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน (2) ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน (3) เปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ และ (4) สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 5 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน
3. ระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน
4. ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน
5. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

การศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโตน้อย จังหวัดอุบลราชธานี เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือน ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ จำนวนพื้นที่เกษตรกรรม และสถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 4.1 สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	306	80.5
หญิง	74	19.5
รวม	380	100
2. อายุ (ปี)		
20 – 40	54	14.2
41 – 60	265	66.8
61 – 80	59	15.5
≥ 80	2	0.5
Min = 28: Max = 83: Mean = 50.49: S.D. = 9.67		
รวม	380	100
3. ระดับการศึกษา (ปี)		
ประถมศึกษาปีที่ 4	216	56.8
ประถมศึกษาปีที่ 6	142	37.4
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	12	3.2
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	8	2.1
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)	2	0.5
รวม	380	100
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)		
1,000 - 3,000	233	61.3
3,001 - 5,000	124	32.6
5,001 - 7,000	20	5.3
7,001 - 9,000	2	0.5
> 9,000	1	0.3
Min = 1,000: Max = 10,000: Mean = 2,994.08: S.D. = 1,422.59		
รวม	380	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. จำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือน (คน)		
1 - 2	118	31.1
3 - 4	222	58.3
5 - 6	36	9.5
7 - 8	3	0.8
9 - 10	1	0.3
Min = 1: Max = 10: Mean = 3.16: S.D. = 1.14		
รวม	380	100
6. ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ (ปี)		
10 - 30	149	39.2
31 - 50	182	47.9
51 - 70	47	12.4
71 - 90	2	0.5
Min = 10: Max = 83: Mean = 37.06: S.D = 13.57		
รวม	380	100
7. จำนวนพื้นที่เกษตรกรรม (ไร่)		
1 - 20	297	78.2
21 - 40	70	18.4
41 - 60	13	3.4
Min = 4: Max = 60: Mean = 17.73: S.D. = 9.36		
รวม	380	100
8. สถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ		
หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	28	7.4
คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	12	3.2
สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	340	89.4
รวม	380	100

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษา พบว่า

1.1 เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 80.5) เป็นเพศชาย และมีเพียงร้อยละ 19.5 เท่านั้นที่เป็นเพศหญิง

1.2 อายุ กลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองในสาม (ร้อยละ 66.8) มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี รองลงมาร้อยละ 15.5 มีอายุระหว่าง 61 - 80 ปี และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.5) มีอายุมากกว่า 80 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 50.49 ปี

1.3 ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.8) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาร้อยละ 37.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.5) จบการศึกษานุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)

1.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 61.1) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 1,000 - 3,000 บาท รองลงมาร้อยละ 32.6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 3,001 - 5,000 บาท และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.3) มีรายได้มากกว่า 9,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 2,994.08 บาท

1.5 จำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.3) มีแรงงานระหว่าง 3 – 4 คน รองลงมาร้อยละ 31.1 มีแรงงานระหว่าง 1 – 2 คน และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.3) มีแรงงานมากกว่า 9 คน โดยมีแรงงานเฉลี่ย 3.16 คน

1.6 ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.9) มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ระหว่าง 31 - 50 ปี รองลงมาร้อยละ 39.2 มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ระหว่าง 10 – 30 ปี และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.5) มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ระหว่าง 71 - 90 ปี โดยมีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่เฉลี่ย 37.06 ปี

1.7 จำนวนพื้นที่เกษตรกรรม กลุ่มตัวอย่างมากกว่าสามในสี่ (ร้อยละ 78.2) มีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมระหว่าง 1 - 20 ไร่ รองลงมาร้อยละ 18.4 มีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมระหว่าง 21 - 40 ไร่ และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 3.4) มีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมระหว่าง 41 - 60 ไร่ โดยมีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมเฉลี่ย 17.73 ไร่

1.8 สถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มตัวอย่างมากกว่าสามในสี่ (ร้อยละ 89.4) เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยร้อยละ 7.4 เป็นหัวหน้ากลุ่ม และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 3.2) เป็นคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

2. ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

การศึกษาระดับระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย 3 ช่วง ได้แก่ (1) ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ (2) ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ และ (3) ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ ผลการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ภาพรวมระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน การศึกษาในภาพรวมของระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.2 ภาพรวมระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

n = 380

ประสิทธิผลการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ	3.29	0.64	ปานกลาง	1
2. ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ	3.24	0.76	ปานกลาง	2
3. ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ	3.21	0.64	ปานกลาง	3
ค่าเฉลี่ยทุกขั้นตอน	3.25	0.61	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่า ภาพรวมของระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานทั้ง 3 ช่วง อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.25 ซึ่งสามารถจำแนกระดับของกิจกรรมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$)
2. ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$)
3. ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$)

2.2 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ การศึกษาระดับ
ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับกิจกรรม
ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.3 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ

n = 380

กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(1) หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานประชุมร่วมกับ เจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อกำหนดพื้นที่ส่งน้ำเป้าหมาย เบื้องต้นตามปริมาณน้ำที่มีอยู่และสามารถส่งน้ำได้ใน ปัจจุบัน	3.35	0.77	ปานกลาง	2
(2) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานสำรวจพื้นที่ เพาะปลูกของสมาชิกที่ต้องการปลูกข้าวและพืชอื่นๆ ให้ สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ใน โครงการ ชลประทาน	3.22	0.80	ปานกลาง	5
(3) เจ้าหน้าที่ชลประทานและหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ ร่วมวางแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษาให้สอดคล้องกับ ความต้องการของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.43	0.77	มาก	1
(4) หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำประชุมร่วมกับคณะกรรมการ กลุ่มฯ เพื่อพิจารณาแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษา และหา ข้อตกลงการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน ในระดับแปลงนา	3.28	0.79	ปานกลาง	3
(5) คณะกรรมการกลุ่มฯ แจ้งข้อตกลงพร้อมกำหนดการ ส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทานให้แก่สมาชิก กลุ่มผู้ใช้น้ำทราบเป็นแนวทางในการปฏิบัติ	3.21	0.85	ปานกลาง	6
(6) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำร่วมพัฒนาบำรุงรักษาอุส่งน้ำให้ แล้วเสร็จก่อนการส่งน้ำในแต่ละฤดูการเพาะปลูก	3.27	0.80	ปานกลาง	4
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.29	0.64	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำทั้ง 6 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.29 ซึ่งสามารถจำแนกระดับของกิจกรรมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ชลประทานและหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ร่วมวางแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$)
2. หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อกำหนดพื้นที่ส่งน้ำเป้าหมายเบื้องต้นตามปริมาณน้ำที่มีอยู่และสามารถส่งน้ำได้ในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$)
3. หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำประชุมร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มฯ เพื่อพิจารณาแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษา และหาข้อตกลงการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$)
4. สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำร่วมพัฒนาบำรุงรักษาอุส่งน้ำให้แล้วเสร็จก่อนการส่งน้ำในแต่ละฤดูการเพาะปลูก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$)
5. คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานสำรวจพื้นที่เพาะปลูกของสมาชิกที่ต้องการปลูกข้าวและพืชอื่นๆ ให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ในโครงการชลประทาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$)
6. คณะกรรมการกลุ่มฯ แจ้งข้อตกลงพร้อมกำหนดการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทานให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทราบเป็นแนวทางในการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$)

2.3 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ การศึกษาระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.4 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ

n = 380

กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(1) หัวหน้ากลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานตรวจสอบดูแลการส่งน้ำให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด และมีการปรับแผนการให้สอดคล้องกับความต้องการใช้น้ำที่แท้จริงตลอดฤดูกาล	3.30	0.89	ปานกลาง	1
(2) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ และเจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะให้ความรู้ด้านต่างๆ	3.24	0.86	ปานกลาง	2
(3) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ สำนวความพอเพียงของปริมาณน้ำชลประทานที่ส่งให้พื้นที่เพาะปลูก พร้อมทั้งสอบถามปัญหาการใช้น้ำสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	3.18	0.88	ปานกลาง	3
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.24	0.76	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำทั้ง 3 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.24 ซึ่งสามารถจำแนกระดับของกิจกรรมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. หัวหน้ากลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานตรวจสอบดูแลการส่งน้ำให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด และมีการปรับแผนการให้สอดคล้องกับความต้องการใช้น้ำที่แท้จริงตลอดฤดูกาล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$)

2. คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ และเจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะให้ความรู้ด้านต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$)

3. คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ สำนวความพอเพียงของปริมาณน้ำชลประทานที่ส่งให้พื้นที่เพาะปลูก พร้อมทั้งสอบถามปัญหาการใช้น้ำสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$)

2.4 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ การศึกษาระดับ

ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.5 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ

n = 380

กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(1) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ รวบรวมข้อมูลพื้นที่การเพาะปลูกจริง เพื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำได้แจ้งความต้องการเพาะปลูกไว้ก่อนการเพาะปลูกจริง	3.34	0.80	ปานกลาง	1
(2) คณะกรรมการกลุ่มฯ สำรวจผลผลิต และสอบถามความพึงพอใจในด้านการส่งน้ำ	3.19	0.78	ปานกลาง	3
(3) คณะกรรมการกลุ่มฯ บันทึกจัดเก็บข้อมูลต่างๆ เพื่อไว้ใช้เป็นข้อมูลในการบริหารงานของกลุ่ม หรือให้องค์กรที่ต้องการข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป	3.15	0.75	ปานกลาง	4
(4) คณะกรรมการกลุ่มฯ พิจารณาสรุปและรายงานประเมินผลการส่งน้ำตลอดฤดูกาล	3.11	0.80	ปานกลาง	5
(5) คณะกรรมการกลุ่มฯ จัดประชุมใหญ่ เพื่อรายงานสรุปผลการดำเนินการตลอดฤดูกาลส่งน้ำที่ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกลุ่มฯ แล้วให้เจ้าหน้าที่ชลประทานและสมาชิกทราบ	3.28	0.85	ปานกลาง	2
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.21	0.64	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.21 ซึ่งสามารถจำแนกระดับของกิจกรรมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ รวบรวมข้อมูลพื้นที่การเพาะปลูกจริง เพื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำได้แจ้งความต้องการเพาะปลูกไว้ก่อนการเพาะปลูกจริง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$)

2. คณะกรรมการกลุ่มฯ จัดประชุมใหญ่ เพื่อรายงานสรุปผลการดำเนินการตลอดฤดูกาลส่งน้ำที่ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกลุ่มฯ แล้วให้เจ้าหน้าที่ชลประทานและสมาชิกทราบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$)

3. คณะกรรมการกลุ่มฯ สํารวจผลผลิต และสอบถามความพึงพอใจในด้านการส่งน้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$)

4. คณะกรรมการกลุ่มฯ บันทึกรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อไว้ใช้เป็นข้อมูลในการบริหารงานของกลุ่ม หรือให้องค์กรที่ต้องการข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$)

5. คณะกรรมการกลุ่มฯ พิจารณาสรุปและรายงานประเมินผลการส่งน้ำตลอดฤดูกาล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$)

3. ระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

การศึกษาในระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย (1) ลักษณะขององค์กรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ (1.1) โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ และ (1.2) วัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ (2) ลักษณะสภาพแวดล้อมขององค์กรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ (2.1) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และ (2.2) บรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) ลักษณะของบุคคลในองค์กรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ (3.1) ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ และ (3.2) การปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ (4) การบริหารและการปฏิบัติงานขององค์กรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ (4.1) การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน (4.2) การติดต่อสื่อสาร และ (4.3) ภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

3.1 ภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน การศึกษาภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานสรุปดังนี้

ตารางที่ 4.6 ภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

n = 380

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ	3.21	0.63	ปานกลาง	3
2. วัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ	3.14	0.63	ปานกลาง	5
3. การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ	3.30	0.62	ปานกลาง	1

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n = 380				
ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
4. บรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.13	0.64	ปานกลาง	6
5. ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ	3.12	0.71	ปานกลาง	7
6. การปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ	3.21	0.61	ปานกลาง	2
7. การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน	3.12	0.68	ปานกลาง	8
8. การติดต่อสื่อสาร	3.11	0.68	ปานกลาง	9
9. ภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.17	0.70	ปานกลาง	4
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.16	0.60	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานในภาพรวมทั้ง 9 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.16 ซึ่งสามารถจำแนกระดับปัจจัยจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$)
2. การปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$)
3. โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$)
4. ภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$)
5. วัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$)
6. บรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$)
7. ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$)
8. การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$)
9. การติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$)

3.2 โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้าน โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.7 ระดับปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ

n = 380

กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(1) มีโครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ยืดหยุ่น สามารถรองรับการดำเนินงานด้านจัดการน้ำชลประทานที่เกิดขึ้นได้ดี	3.26	0.71	ปานกลาง	1
(2) การจัดแบ่งงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเหมาะสมต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์	3.18	0.83	ปานกลาง	4
(3) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีสายการบังคับบัญชาที่ทำให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการติดต่อประสานงาน	3.20	0.82	ปานกลาง	3
(4) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ และอำนาจการบริหารจัดการน้ำที่ชัดเจน	3.16	0.80	ปานกลาง	5
(5) โครงสร้างกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ มีความเหมาะสม ทำให้มีการประสานงานมีลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	3.24	0.80	ปานกลาง	2
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.21	0.63	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้าน โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.21 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. มีโครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ยืดหยุ่น สามารถรองรับการดำเนินงานด้านจัดการน้ำชลประทานที่เกิดขึ้นได้ดี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$)
2. โครงสร้างกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ มีความเหมาะสม ทำให้มีการประสานงานมีลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$)
3. กลุ่มผู้ใช้น้ำมีสายการบังคับบัญชาที่ทำให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการติดต่อประสานงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$)
4. การจัดแบ่งงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเหมาะสมต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$)
5. กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ และอำนาจการบริหารจัดการน้ำที่ชัดเจน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$)

3.3 วัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านวัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.8 ระดับปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ

n = 380				
กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(1) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายภายในกลุ่มเกี่ยวกับการจัดการน้ำชลประทานในระดับแปลงนา	3.23	0.82	ปานกลาง	2
(2) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำมีจิตสำนึกที่ถูกต้องและตั้งมต่อการปฏิบัติงานด้านการจัดการน้ำชลประทาน	3.26	0.76	ปานกลาง	1
(3) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำทำงานเป็นทีม โดยเน้นการมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล	3.19	0.81	ปานกลาง	3
(4) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการถ่ายทอดแบบแผนวิธีการปฏิบัติและพิธีการต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ	2.97	0.78	ปานกลาง	5
(5) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการให้ความรู้แก่ผู้ใช้น้ำในการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง	3.06	0.89	ปานกลาง	4
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.14	0.63	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.8 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านวัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.14 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำมีจิตสำนึกที่ถูกต้องและตั้งมต่อการปฏิบัติงานด้านการจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$)
2. กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายภายในกลุ่มเกี่ยวกับการจัดการน้ำชลประทานในระดับแปลงนา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$)

3. กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำทำงานเป็นทีม โดยเน้นการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$)

4. กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการให้ความรู้แก่ผู้ใช้น้ำในการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$)

5. กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการถ่ายทอดแบบแผนวิธีการปฏิบัติ และวิธีการต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$)

3.4 การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.9 ระดับปัจจัยด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ

n = 380				
กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(1) ปัจจุบันโครงการฯ ได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น	3.30	0.91	ปานกลาง	3
(2) เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวางแผนการส่งน้ำ การบำรุงรักษาเป็นประจำ โดยผ่านเวทีประชาคมในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.38	0.74	ปานกลาง	1
(3) เจ้าหน้าที่ชลประทานปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาค และออกพบปะผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งให้ความรู้เรื่องชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ	3.32	0.79	ปานกลาง	2
(4) เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ชลประทานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ	3.23	0.76	ปานกลาง	5
(5) โครงการฯ ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และสามารถเสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้	3.28	0.79	ปานกลาง	4
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.30	0.62	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.9 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ ทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.30 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ปัจจุบันโครงการฯ ได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$)

2. เจ้าหน้าที่ชลประทานปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาค และออกพบปะผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$)

3. ปัจจุบันโครงการฯ ได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$)

4. โครงการฯ ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และสามารถเสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$)

5. เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ชลประทานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$)

3.5 บรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านบรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.10 ระดับปัจจัยด้านบรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

					n = 380
กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	
(1) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการวางระบบการรักษาคุณภาพน้ำที่ดีในการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำชลประทานให้แก่ผู้ใช้น้ำ	3.27	0.84	ปานกลาง	1	
(2) กลุ่มผู้ใช้น้ำได้แจ้งวัตถุประสงค์และทำความเข้าใจแก่ผู้ใช้น้ำก่อนที่จะนำเทคนิควิธีการต่างๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำ	3.12	0.81	ปานกลาง	2	

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n = 380				
กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(3) การปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นไปด้วยความคล่องตัว เนื่องจากมีกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติอย่างสมเหตุสมผล	3.09	0.79	ปานกลาง	6
(4) คณะกรรมการกลุ่มฯ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำต่อการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ	3.10	0.80	ปานกลาง	5
(5) คณะกรรมการกลุ่มฯ เข้าใจปัญหาของผู้ใช้น้ำและให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่	3.11	0.77	ปานกลาง	3
(6) คณะกรรมการกลุ่มฯ มีการยกย่องชมเชยผู้ใช้น้ำที่ให้ความร่วมมือปฏิบัติงานที่ดี	3.11	0.84	ปานกลาง	4
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.13	0.64	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.10 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านบรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 6 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.13 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการวางระบบการรักษากฎ ระเบียบ กติกาที่ดีในการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำชลประทานให้แก่ผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$)
2. กลุ่มผู้ใช้น้ำได้แจ้งวัตถุประสงค์และทำความเข้าใจแก่ผู้ใช้น้ำก่อนที่จะนำเทคนิควิธีการต่างๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$)
3. คณะกรรมการกลุ่มฯ เข้าใจปัญหาของผู้ใช้น้ำและให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$)
4. คณะกรรมการกลุ่มฯ มีการยกย่องชมเชยผู้ใช้น้ำที่ให้ความร่วมมือปฏิบัติงานที่ดี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$)
5. คณะกรรมการกลุ่มฯ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำต่อการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$)

6. การปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นไปด้วยความคล่องตัว เนื่องจากมีกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติอย่างสมเหตุสมผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$)

3.6 ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.11 ระดับปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ

กิจกรรม	$\bar{X}$	S.	ระดับ	n = 380	
				D.	ลำดับ
(1) ท่านมีความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายการส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และมีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานให้บรรลุผล	3.27	0.8	ปานกลาง		1
(2) ท่านมีความเต็มใจเสียสละกำลังกายและสติปัญญาในการปฏิบัติงานให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.14	0.8	ปานกลาง		2
(3) คณะกรรมการกลุ่มฯ มีความมุ่งมั่นพัฒนากลุ่มผู้ใช้น้ำให้ได้มาตรฐานด้านการให้บริการด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา	3.08	0.8	ปานกลาง		3
(4) ผู้ใช้น้ำปฏิบัติงานเต็มความสามารถตามบทบาทความรับผิดชอบ มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่นสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรผู้ใช้น้ำ	3.05	0.8	ปานกลาง		5
(5) คณะกรรมการกลุ่มฯ ให้ความสำคัญแก่ผู้ใช้น้ำทุกท่าน และถือว่าทุกคนเป็นพลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรผู้ใช้น้ำให้บรรลุเป้าหมาย	3.07	0.8	ปานกลาง		4
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.12	0.7	ปานกลาง		1

จากตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.12 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ท่านมีความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายการส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และมีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานให้บรรลุผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$)
2. ท่านมีความเต็มใจเสียสละกำลังกายและสติปัญญาในการปฏิบัติงานให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$)
3. คณะกรรมการกลุ่มฯ มีความมุ่งมั่นพัฒนากลุ่มผู้ใช้น้ำให้ได้มาตรฐานด้านการให้บริการด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$)
4. คณะกรรมการกลุ่มฯ ให้ความสำคัญแก่ผู้ใช้น้ำทุกท่าน และถือว่าทุกคนเป็นพลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรผู้ใช้น้ำให้บรรลุเป้าหมาย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$)
5. ผู้ใช้น้ำปฏิบัติงานเต็มความสามารถตามบทบาทความรับผิดชอบ มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่นสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$)

3.7 การปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านการปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำสรุปดังนี้

ตารางที่ 4.12 ระดับปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ

n = 380				
กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(1) สมาชิกผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และตัดสินใจในการปฏิบัติงานตั้งแต่การวางแผนจนถึงการประเมินผลในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.26	0.84	ปานกลาง	1
(2) สมาชิกผู้ใช้น้ำมีความสามัคคี และให้ความร่วมมือในการดำเนินการในทุกกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน	3.16	0.77	ปานกลาง	5
(3) สมาชิกผู้ใช้น้ำมีความภาคภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานในกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีถูกต้อง และเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำในโครงการฯ	3.20	0.75	ปานกลาง	3

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

n = 380				
กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(4) สมาชิกผู้ใช้น้ำมีความเสียสละ มีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกลุ่มในการร่วมกันพัฒนา และทุ่มเทเสียสละอย่างเต็มที่เพื่อองค์กร	3.23	0.84	ปานกลาง	2
(5) สมาชิกผู้ใช้น้ำต่างให้เกียรติซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.19	0.72	ปานกลาง	4
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.21	0.61	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.12 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านการปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.21 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. สมาชิกผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ตั้งแต่การวางแผนจนถึงการประเมินผลในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$)
2. สมาชิกผู้ใช้น้ำมีความเสียสละ มีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกลุ่มในการร่วมกันพัฒนา และทุ่มเทเสียสละอย่างเต็มที่เพื่อองค์กร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$)
3. สมาชิกผู้ใช้น้ำมีความภาคภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานในกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีถูกต้อง และเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำในโครงการฯ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$)
4. สมาชิกผู้ใช้น้ำต่างให้เกียรติซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$)
5. สมาชิกผู้ใช้น้ำมีความสามัคคี และให้ความร่วมมือในการดำเนินการในทุกกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้น เนื่องจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$)

3.8 การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน การศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อ
ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านการวางแผนการจัดการ
น้ำชลประทาน สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.13 ระดับปัจจัยด้านการวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน

n = 380

กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(1) สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้	3.33	0.82	ปานกลาง	1
น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ				
(2) สมาชิกผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการ	3.13	0.85	ปานกลาง	3
จัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา				
(3) สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น	3.20	0.87	ปานกลาง	2
เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำ				
และบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาความต้องการใช้น้ำ				
ของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน				
(4) สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติใน	3.03	0.81	ปานกลาง	5
การตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของ				
กลุ่มผู้ใช้น้ำ				
(5) สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ	2.99	0.87	ปานกลาง	6
หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนิน				
กิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด				
(6) สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ	3.04	0.90	ปานกลาง	4
และวิธีดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำและ				
บำรุงรักษาระบบชลประทาน				
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.12	0.68	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.13 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านการวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน ทั้ง 6 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.12 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)
2. สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$)
3. สมาชิกผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$)
4. สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$)
5. สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$)
6. สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.99$)

3.9 การติดต่อสื่อสาร การศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านการติดต่อสื่อสาร สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.14 ระดับปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร

n = 380				
กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(1) การติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ ภายในโครงการฯ เป็นไปด้วยความรวดเร็ว และผู้ใช้น้ำได้รับข้อมูลข่าวสารจากคณะกรรมการกลุ่มฯ อย่างสม่ำเสมอ	3.08	0.97	ปานกลาง	5

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

n = 380

กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(2) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับฟังปัญหา ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ อีกทั้งเป็นการพบปะระหว่างผู้ใช้น้ำเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน	3.10	0.78	ปานกลาง	3
(3) มีระบบการให้ข้อมูลข่าวสารจากผู้ใช้น้ำไปยังคณะกรรมการกลุ่มฯ ได้หลายช่องทาง และปัญหาหรือข้อเสนอแนะต่างๆ ได้ถูกนำมาพิจารณาหาแนวทางแก้ไข	3.16	0.79	ปานกลาง	2
(4) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างครบถ้วน	3.05	0.82	ปานกลาง	6
(5) ฐานข้อมูลต่างๆ ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัย และครบถ้วนอยู่ตลอดเวลา ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้สูงสุด	3.09	0.79	ปานกลาง	4
(6) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ มากขึ้น	3.17	0.84	ปานกลาง	1
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.11	0.68	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.14 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านการติดต่อสื่อสารทั้ง 6 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.11 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมจากมากไปน้อยดังนี้

1. คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ มากขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$)
2. มีระบบการให้ข้อมูลข่าวสารจากผู้ใช้น้ำไปยังคณะกรรมการกลุ่มฯ ได้หลายช่องทาง และปัญหาหรือข้อเสนอแนะต่างๆ ได้ถูกนำมาพิจารณาหาแนวทางแก้ไข อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$)

3. กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับฟังปัญหา ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ อีกทั้งเป็นการพบปะระหว่างผู้ใช้น้ำเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$)

4. ฐานข้อมูลต่างๆ ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัย และครบถ้วนอยู่ตลอดเวลา ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้สูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$)

5. การติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ ภายในโครงการฯ เป็นไปด้วยความรวดเร็ว และผู้ใช้น้ำได้รับข้อมูลข่าวสารจากคณะกรรมการกลุ่มฯ อย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$)

6. กลุ่มผู้ใช้น้ำมีฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างครบถ้วน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$)

3.10 ภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.15 ระดับปัจจัยด้านภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ

n = 380				
กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(1) ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้มองไกล สามารถคาดคะเนแนวโน้มต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นำมากำหนดทิศทางของกลุ่มผู้ใช้น้ำและปรับแนวทางการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม	3.21	0.83	ปานกลาง	1
(2) ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความสามารถในการกระตุ้นปลุกและโน้มน้าวให้ผู้ใช้น้ำมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร	3.14	0.76	ปานกลาง	4
(3) ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถใช้ศิลปะในการจูงใจให้ผู้ใช้น้ำเห็นพ้องต้องกันต่อการนำแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	3.19	0.83	ปานกลาง	2

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

n = 380				
กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
(4) ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำกระตุ้นให้ผู้ใช้น้ำได้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำเสนอรูปแบบวิธีการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา	3.18	0.81	ปานกลาง	3
(5) ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาในทุกสถานการณ์ ทันท่วงที และนำมาซึ่งความพอใจของสมาชิกผู้ใช้น้ำโดยรวม	3.09	0.86	ปานกลาง	5
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.17	0.70	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.15 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานด้านภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.17 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้มองไกล สามารถคาดคะเนแนวโน้มต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นำมากำหนดทิศทางของกลุ่มผู้ใช้น้ำและปรับแนวทางการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$)
2. ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถใช้ศิลปะในการจูงใจให้ผู้ใช้น้ำเห็นพ้องต้องกันต่อการนำแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$)
3. ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำกระตุ้นให้ผู้ใช้น้ำได้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำเสนอรูปแบบวิธีการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$)
4. ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความสามารถในการกระตุ้นปลุกและโน้มน้าวให้ผู้ใช้น้ำมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$)
5. ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาในทุกสถานการณ์ ทันท่วงที และนำมาซึ่งความพอใจของสมาชิกผู้ใช้น้ำโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$)

4. ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

4.1 การทดสอบสมมติฐานที่ 1 การวิเคราะห์หาระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน (ตัวแปรตาม)

สมมติฐานการวิจัย ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย มีมากกว่าร้อยละ 70

เป็นการวิเคราะห์หาค่าระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย โดยใช้สถิติ One – sample t – test ดังนี้

ตารางที่ 4.16 ผลทดสอบสมมติฐานระดับประสิทธิผลของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	Test Value	Mean Difference	df	t	Sig (2 tailed)
ประสิทธิผล	3.25	0.61	3.5	-0.2457	379	-7.814	0.000

n = 380

* p < 0.05

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 4.16 แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย ทั้ง 3 ช่วง อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.25

การทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติทดสอบ t สามารถอธิบายถึงประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย ได้ดังนี้

$H_0: \mu_0 \leq 70$ (ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย มีน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70)

$H_1: \mu_1 > 70$ (ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย มีมากกว่าร้อยละ 70)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 4.16 ค่า Sig (2 tailed) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 และค่า t มีค่า -7.814 ซึ่งน้อยกว่า 0 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือ

ยอมรับ H_0 นั่นคือ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย มีน้อยกว่าร้อยละ 70 โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.25 คิดเป็นร้อยละ 65.00

4.2 การทดสอบสมมติฐานที่ 2

สมมติฐานการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ ทั้ง 4 ฝาย มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกันในขั้นตอนต่อไปนี้ (1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ (2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ และ (3) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ

การวิเคราะห์ความแปรปรวน และเปรียบเทียบประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ F-test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) ของค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบประสิทธิผลเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) สามารถอธิบายสมมติฐานการวิจัย ได้ดังนี้

H_0 : $\mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4$ (ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน)

H_1 : $\mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4$ (ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกัน)

สำหรับจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้มีการแบ่งตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ คือ (1) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 จำนวน 51 ราย (2) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 จำนวน 165 ราย (3) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 จำนวน 111 ราย และ (4) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 จำนวน 53 ราย

การหาความแตกต่างประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4 ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) ดังนี้

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F – test ในการวิเคราะห์ความแตกต่าง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานฝายส่งน้ำ และบำรุงรักษาที่ 1 – 4

n = 380

ประสิทธิผลการดำเนินงาน	ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่				F	Sig.
	1	2	3	4		
	$\bar{X}$ S.D.	$\bar{X}$ S.D.	$\bar{X}$ S.D.	$\bar{X}$ S.D.		
1. ภาพรวมประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำฯ	3.93 0.12	3.34 0.75	2.85 0.21	3.18 0.19	55.319	0.000
2. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ	3.95 0.16	3.43 0.75	2.82 0.28	3.23 0.23	61.128	0.000
3. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ	3.93 0.23	3.39 0.85	2.74 0.56	3.16 0.41	42.591	0.000
4. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ	3.91 0.13	3.21 0.84	2.94 0.32	3.21 0.23	34.429	0.000

*t = $p < 0.05$: **t = $p < 0.01$

จากตารางที่ 4.17 การวิเคราะห์ความแตกต่างประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4 พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานในทุกกิจกรรมมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 นั่นคือ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4 มีความแตกต่างกัน โดยทุกกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้นจึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe แสดงไว้ในตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 เปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4 เป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe

ประสิทธิผลการดำเนินงาน	ฝายส่งน้ำและ	ฝายส่งน้ำและ	ค่าเฉลี่ย แตกต่างกัน	Sig.
	บำรุงรักษาที่ (i)	บำรุงรักษาที่ (j)		
1. ภาพรวมประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน	ฝายส่งน้ำที่ 1	ฝายส่งน้ำที่ 2	0.5891	0.000**
		ฝายส่งน้ำที่ 3	1.0866	0.000**
		ฝายส่งน้ำที่ 4	0.7549	0.000**
	ฝายส่งน้ำที่ 2	ฝายส่งน้ำที่ 3	0.4975	0.000**
		ฝายส่งน้ำที่ 4	0.1658	0.242
2. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ	ฝายส่งน้ำที่ 1	ฝายส่งน้ำที่ 2	0.5229	0.000**
		ฝายส่งน้ำที่ 3	1.1374	0.000**
		ฝายส่งน้ำที่ 4	0.7247	0.000**
	ฝายส่งน้ำที่ 2	ฝายส่งน้ำที่ 3	0.6145	0.000**
		ฝายส่งน้ำที่ 4	0.2018	0.119
3. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ	ฝายส่งน้ำที่ 1	ฝายส่งน้ำที่ 2	0.5402	0.000**
		ฝายส่งน้ำที่ 3	1.1834	0.000**
		ฝายส่งน้ำที่ 4	0.7646	0.000**
	ฝายส่งน้ำที่ 2	ฝายส่งน้ำที่ 3	0.6431	0.000**
		ฝายส่งน้ำที่ 4	0.2244	0.200
4. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ	ฝายส่งน้ำที่ 1	ฝายส่งน้ำที่ 2	0.6977	0.000**
		ฝายส่งน้ำที่ 3	0.9675	0.000**
		ฝายส่งน้ำที่ 4	0.7853	0.000**
	ฝายส่งน้ำที่ 2	ฝายส่งน้ำที่ 3	0.2698	0.002**
		ฝายส่งน้ำที่ 4	0.0876	0.812
	ฝายส่งน้ำที่ 3	ฝายส่งน้ำที่ 4	-0.1822	0.298

*t = $p < 0.05$; **t = $p < 0.01$

กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 และ 4 (3) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 มีประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มฯ แตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 1 จะมีประสิทธิผลการดำเนินงานมากที่สุด ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.39$) กลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.16$) โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีค่าประสิทธิผลการดำเนินงานน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.74$)

4) ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ พบว่า พบว่า (1) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ถึง 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 มีประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มฯ แตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 และ 4 (3) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 และ 4 มีประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มฯ ไม่แตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 1 จะมีประสิทธิผลการดำเนินงานมากที่สุด ($\bar{X} = 3.91$) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.21$) และกลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.21$) โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีค่าประสิทธิผลการดำเนินงานน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.94$)

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

กลุ่มผู้ใช้น้ำได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี สรุปได้ดังนี้

5.1 ปัญหาเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

5.1.1 คูน้ำส่งน้ำยากเกินไป การส่งน้ำกว่าจะทั่วถึงปลายคูลำบากมาก เพราะรอบเวรการส่งน้ำในคลองส่งน้ำบางครั้งปรับลำบาก

5.1.2 ปัญหาคลองส่งน้ำ IL – RMC ระดับคอนกรีตคดคลองจะต่ำ เวลาส่งน้ำมาน้ำจะล้นคลอง โดยน้ำยังไม่ถึงปลายคลอง

5.1.3 ปัญหาสมาชิกกลุ่มยังไม่มีความสามัคคีเป็นบางส่วน

5.1.4 อาคารบังคับน้ำบางแห่งตั้งสูงเกินไปทำให้น้ำไหลลงช้า

5.1.5 คุณน้ำขำรด

5.1.6 ในฤดูแล้งปริมาณน้ำน้อยเกินไปการส่งน้ำชลประทานได้รับน้ำไม่เพียงพอ

ต่อความต้องการ

5.1.7 ผลผลิตออกไม่ตรงตามต้องการ เพราะการส่งน้ำล่าช้า

5.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

5.2.1 น้ำไม่ทั่วถึงในรอบเวร 3 วัน ต่อสัปดาห์ ให้แก้ไขเพิ่มรอบเวรการส่งน้ำเพิ่มขึ้น

5.2.2 ต้องการให้เสริมคอนกรีตคลอง 1L – RMC ขึ้นอีกประมาณ 30 - 50 ซม.

5.2.3 ต้องการให้สมาชิกมีความสามัคคีดีมากกว่านี้ จะทำให้การส่งน้ำในคูบางคูส่งน้ำไม่มีปัญหาเรื่องเกษตรกระทะเลาะกัน

5.2.4 ควรปรับปรุงอาคารบังคับน้ำให้มีความเหมาะสมในการส่งน้ำมากขึ้น

5.2.5 ต้องการให้แก้ไขปัญหาคูน้ำที่ขำรด

5.2.6 ขอให้ส่งน้ำให้มากขึ้น โดยเพิ่มรอบเวรการส่งน้ำชลประทาน ทำให้ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานสูงขึ้น

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำ
ชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัย
เชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญโดยจำแนกออกเป็น 3 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1.1.1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่ม
ผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

1.1.2 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการ
น้ำชลประทาน

1.1.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิภาพการดำเนินงานของ
กลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ

1.1.4 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพ
ดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการ

1.2 สมมติฐานการวิจัย

1.2.1 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน
ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย มีมากกว่าร้อยละ 70

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ ทั้ง 4 ฝ่าย มี
ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกันในขั้นตอน
ต่อไปนี้ (1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ (2) ประสิทธิภาพการ
ดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ และ (3) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ
สิ้นสุดการส่งน้ำ

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

1.3.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) หัวหน้ากลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน กำหนดให้เท่ากับจำนวนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน 700 กลุ่ม และ (2) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน รวมทั้งสิ้น 6,265 ราย

1.3.2 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane 1973) กำหนดให้ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 4 ฝ่าย การคำนวณจำนวนตัวอย่างใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคือ (1) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 จำนวน 51 ราย (2) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 จำนวน 165 ราย (3) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 จำนวน 111 ราย และ (4) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 จำนวน 53 ราย ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

1.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งสร้างจากกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน ตอนที่ 3 ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน และตอนที่ 4 ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

1.3.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (pre test) โดยสอบถามประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย โดยนำแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาในแต่ละส่วน กำหนดการให้คะแนนระดับความคิดเห็นและระดับประสิทธิผลมี 5 ระดับ ผลการทดสอบค่าความเที่ยงตรง พบว่า ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.9653 ตอนที่ 3 ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.9059 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์สูงจึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ (1) ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และการจัดอันดับ (2) วิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน ใช้สถิติวิเคราะห์ One – sample t – test (3) วิเคราะห์

ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA) และวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.4 ผลการวิจัย

1.4.1 ข้อมูลส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 80.5) เป็นเพศชาย มากกว่าสองในสาม (ร้อยละ 66.8) มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี (เฉลี่ย 50.49 ปี) กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.8) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 61.3) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 1,000 - 3,000 บาท (เฉลี่ย 2,994.08 บาท / เดือน) โดยจำนวนแรงงานด้านการเกษตรมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.3) มีแรงงานระหว่าง 3 – 4 คน (เฉลี่ย 3.16 คน ต่อ ครัวเรือน) ประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.9) มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ระหว่าง 31 - 50 ปี (เฉลี่ย 37.06 ปี) กลุ่มตัวอย่างมากกว่าสามในสี่ (ร้อยละ 78.2) มีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมระหว่าง 1 - 20 ไร่ (เฉลี่ย 17.73 ไร่) สำหรับสถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มตัวอย่างมากกว่าสามในสี่ (ร้อยละ 89.4) เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยร้อยละ 7.4 เป็นหัวหน้ากลุ่ม และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 3.2) เป็นคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1.4.2 ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน การศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ (1) ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ (2) ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ และ (3) ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ จากการศึกษาในภาพรวม สรุปได้ว่า ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานทั้ง 3 ช่วง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) โดยมีระดับประสิทธิผลการดำเนินงานสูงสุด ได้แก่ ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ ($\bar{X} = 3.29$) รองลงมาเป็นประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ ($\bar{X} = 3.24$) และ ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำมีค่าต่ำสุด ($\bar{X} = 3.21$) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$) กิจกรรมที่มีค่าสูงสุด คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานและหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ร่วมวางแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ($\bar{X} = 3.43$) ส่วนกิจกรรมที่มีค่าต่ำสุด คือ คณะกรรมการกลุ่มฯ แจ้งข้อตกลงพร้อมกำหนดการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทานให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทราบเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.21$)

2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 3 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$) กิจกรรมที่มีค่าสูงสุด คือ หัวหน้ากลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานตรวจสอบดูแลการส่งน้ำให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด และมีการปรับแผนการให้สอดคล้องกับความต้องการใช้น้ำที่แท้จริงตลอดฤดูกาล ($\bar{X} = 3.30$) ส่วนกิจกรรมที่มีค่าต่ำสุด คือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ สำนวความพอเพียงของปริมาณน้ำชลประทานที่ส่งให้พื้นที่เพาะปลูก พร้อมทั้งสอบถามปัญหาการใช้น้ำสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ($\bar{X} = 3.18$)

3) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$) กิจกรรมที่มีค่าสูงสุด คือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ รวบรวมข้อมูลพื้นที่การเพาะปลูกจริง เพื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำได้แจ้งความต้องการเพาะปลูกไว้ก่อนการเพาะปลูกจริง ($\bar{X} = 3.34$) ส่วนกิจกรรมที่มีค่าต่ำสุด คือ คณะกรรมการกลุ่มฯ พิจารณาสรุปและรายงานประเมินผลการส่งน้ำตลอดฤดูกาล ($\bar{X} = 3.11$)

1.4.3 ระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน การศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย (1) โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ (2) วัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ (3) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (4) บรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ (5) ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ (6) การปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ (7) การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน (8) การติดต่อสื่อสาร และ (9) ภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผลการศึกษาในภาพรวมทั้ง 9 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$) กิจกรรมที่มีค่าสูงสุด คือ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ ($\bar{X} = 3.30$) ส่วนกิจกรรมที่มีค่าต่ำสุด คือ การติดต่อสื่อสาร ($\bar{X} = 3.11$) สำหรับผลการศึกษาในแต่ละปัจจัย สรุปได้ดังนี้

1) โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ กิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ มีโครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ยืดหยุ่น สามารถรองรับการดำเนินงานด้านจัดการน้ำชลประทานที่เกิดขึ้นได้ดี ($\bar{X} = 3.26$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจและอำนาจการบริหารจัดการน้ำที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.16$)

2) วัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำมีจิตสำนึกที่ถูกต้องและตั้งมต่อการปฏิบัติงานด้านการจัดการน้ำชลประทาน

($\bar{X} = 3.26$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการถ่ายถอดแบบแผนวิธีการปฏิบัติ และพิธีการต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ($\bar{X} = 2.97$)

3) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ปัจจุบันโครงการฯ ได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น ($\bar{X} = 3.38$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ชลประทานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ ($\bar{X} = 3.23$)

4) บรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการวางระบบการรักษาคุณภาพ ระเบียบ กติกาที่ดีในการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำชลประทานให้แก่ผู้ใช้น้ำ ($\bar{X} = 3.27$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ การปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นไปด้วยความคล่องตัว เนื่องจากมีกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติอย่างสมเหตุสมผล ($\bar{X} = 3.09$)

5) ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ท่านมีความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายการส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และมีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานให้บรรลุผล ($\bar{X} = 3.27$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ผู้ใช้น้ำปฏิบัติงานเต็มความสามารถตามบทบาทความรับผิดชอบ มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่นสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรผู้ใช้น้ำ ($\bar{X} = 3.05$)

6) การปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ สมาชิกผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และตัดสินใจในการปฏิบัติงานตั้งแต่การวางแผนจนถึงการประเมินผลในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ($\bar{X} = 3.26$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ สมาชิกผู้ใช้น้ำมีความสามัคคี และให้ความร่วมมือในการดำเนินการในทุกกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน ($\bar{X} = 3.16$)

7) การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ($\bar{X} = 3.33$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่าง

ประเมินต่ำสุด คือ สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X} = 2.99$)

8) การติดต่อสื่อสาร มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ มากขึ้น ($\bar{X} = 3.17$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด กลุ่มผู้ใช้น้ำมีฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างครบถ้วน ($\bar{X} = 3.05$)

9) ภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้มองไกล สามารถคาดคะเนแนวโน้มต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นำมากำหนดทิศทางของกลุ่มผู้ใช้น้ำและปรับแนวทางการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.21$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาในทุกสถานการณ์ ทันต่อเหตุการณ์ และนำมาซึ่งความพอใจของสมาชิกผู้ใช้น้ำโดยรวม ($\bar{X} = 3.09$)

1.4.4 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

1) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย มีมากกว่าร้อยละ 70

จากการศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย ทั้ง 3 ช่วง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ค่า Sig (2 tailed) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 และค่า t มีค่า -7.814 ซึ่งน้อยกว่า 0 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_1 หรือยอมรับ H_0 นั่นคือ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย มีน้อยกว่าร้อยละ 70 โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.25 คิดเป็นร้อยละ 65.00

2) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ ทั้ง 4 ฝ่าย มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกันในขั้นตอนต่อไปนี้ (1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ (2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ และ (3) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ

การวิเคราะห์ความแปรปรวน และเปรียบเทียบประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา

โตน้อย จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ F – test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) ของค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบประสิทธิผลเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยแยกตามกิจกรรม สรุปได้ดังนี้ (1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานในทุกกิจกรรมมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 นั่นคือ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4 มีความแตกต่างกัน โดยทุกกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้นจึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe และ (2) เปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 4 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ สรุปได้ดังนี้

(1) ภาพรวมประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน พบว่า (1) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ถึง 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 มีประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ แตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 กับ 4 และ (3) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 มีประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มฯ แตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 1 จะมีประสิทธิผลการดำเนินงานมากที่สุด ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.34$) กลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.18$) โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีค่าประสิทธิผลการดำเนินงานน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.85$)

(2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ พบว่า (1) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ถึง 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 มีประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มฯ แตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 กับ 4 และ (3) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 มีประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มฯ แตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 1 จะมีประสิทธิผลการดำเนินงานมากที่สุด

($\bar{X} = 3.95$) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 2 ($\bar{X} = 3.43$) และกลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 4 ($\bar{X} = 3.23$) โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 3 มีค่าประสิทธิผลการดำเนินงานน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.82$)

(3) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ พบว่า

(1) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 2 ถึง 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มฯ แตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 2 กับ 4 และ (3) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มฯ แตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 1 จะมีประสิทธิภาพการดำเนินงานมากที่สุด ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 2 ($\bar{X} = 3.39$) กลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 4 ($\bar{X} = 3.16$) โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 4 มีค่าประสิทธิผลการดำเนินงานน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.74$)

(4) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ พบว่า

(1) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 2 ถึง 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มฯ แตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 2 กับ 4 และ (3) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 และ 4 มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มฯ ไม่แตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำที่ 1 จะมีประสิทธิภาพการดำเนินงานมากที่สุด ($\bar{X} = 3.91$) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 2 ($\bar{X} = 3.21$) และกลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 4 ($\bar{X} = 3.21$) โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำที่ 3 มีค่าประสิทธิผลการดำเนินงานน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.94$)

1.4.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

1) ปัญหาเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน พบว่า การส่งน้ำกว่าจะทั่วถึงปลายคูยาก เพราะรอบเวรการส่งน้ำในคลองส่งน้ำบางครั้งปรับลำบาก สมาชิกกลุ่มยังขาดความสามัคคีเป็นบางส่วน ปัญหาคลองส่งน้ำ IL – RMC ระดับคอนกรีตคาดคลองจะต่ำ เวลาส่งน้ำมาน้ำจะล้นคลอง โดยน้ำยังไม่ถึงปลาย

คลอง อาคารบังคับน้ำบางแห่งตั้งสูงเกินไปทำให้น้ำไหลลงช้า ประกอบกับในฤดูแล้งปริมาณน้ำน้อยเกินไป การส่งน้ำชลประทานได้รับน้ำไม่เพียงพอ ผลผลิตออกไม่ตรงตามต้องการ

2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน พบว่า ผู้ใช้น้ำต้องการให้แก้ไขโดยเพิ่มรอบเวรการส่งน้ำเพิ่มขึ้น โดยให้สมาชิกมีความสามัคคีติดมากกว่านี้ จะทำให้การส่งน้ำในคูบางคูส่งน้ำไม่มีปัญหาเรื่องเกษตรกรทะเลาะกัน และต้องการให้เสริมคอนกรีตคลอง 1L – RMC ขึ้นอีกประมาณ 30 - 50 ซม. พร้อมทั้งปรับปรุงอาคารบังคับน้ำให้มีความเหมาะสมในการส่งน้ำมากขึ้น และต้องการให้แก้ไขปัญหาคูน้ำที่ชำรุด ทำให้ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานสูงขึ้น

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี ปรากฏผลดังนี้

2.1 ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

การศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย 3 ช่วง ได้แก่ (1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ (2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ และ (3) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ จากการศึกษาในภาพรวม สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานทั้ง 3 ช่วง อยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมีค่า Sig (2 tailed) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 และค่า t มีค่า -7.814 ซึ่งน้อยกว่า 0 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_1 หรือยอมรับ H_0 นั่นคือ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย มีน้อยกว่าร้อยละ 70 โดยมีค่าเฉลี่ย 3.25 คิดเป็นร้อยละ 65.00 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานหลักที่ตั้งไว้ ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผลการศึกษาเกี่ยวกับ (1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำทั้ง 6 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยกิจกรรมที่มีประสิทธิผลต่ำสุด คือ คณะกรรมการกลุ่มฯ แจ้งข้อตกลงพร้อมกำหนดการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทานให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทราบเป็นแนวทางในการปฏิบัติ (2) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ มีกิจกรรมที่เป็น

องค์ประกอบย่อย 3 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยกิจกรรมที่มีประสิทธิผลต่ำสุด คือ คณะกรรมการกลุ่มฯ สํารวจความพอเพียงของปริมาณน้ำชลประทานที่ส่งให้พื้นที่เพาะปลูก พร้อมทั้งสอบถามปัญหาการใช้น้ำสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (3) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำทั้ง 3 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยกิจกรรมที่มีประสิทธิผลต่ำสุด คือ คณะกรรมการกลุ่มฯ พิจารณาสรุปและรายงานประเมินผลการส่งน้ำตลอดฤดูกาล อยู่ในระดับปานกลาง และ (4) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานในภาพรวมทั้ง 9 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัจจัยที่มีผลการวิจัยใน 4 ลำดับสุดท้าย ได้แก่ บรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rensis Likert (อ้างถึงใน นวพร แสงหนุ่ม 2544: 16) ที่กล่าวถึง องค์การที่มีประสิทธิผลนั้นจะสามารถใช้ประโยชน์ได้มากที่สุดจากความสามารถของคนในองค์การ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิผลเป็นอย่างมากเชื่อมโยงกับกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิผลสูง จะประกอบด้วยลักษณะทางพฤติกรรมที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การสนับสนุนเกื้อกูลกันของสมาชิก ผู้บริหารสามารถใช้ทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเอาใจใส่สมาชิกในองค์การเป็นอย่างดี มีทักษะในการใช้ภาวะผู้นำ มีความเชื่อมั่นศรัทธาไว้วางใจซึ่งกันและกันของสมาชิกและหัวหน้า มีค่านิยมและเป้าหมายร่วมกันของกลุ่ม มีรูปแบบการติดต่อสื่อสารที่ดี มีเป้าหมายการปฏิบัติงานสูงและสร้างความกระตือรือร้นในหมู่พนักงาน และสอดคล้องกับ สมพงษ์ เกษมสิน (2530: 341 - 343) เห็นว่า การสนองตอบความต้องการของพนักงานนั้นควรพิจารณาจากความผูกพันต่อองค์กร รวมทั้งขวัญและกำลังใจในการทำงาน กล่าวคือ ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง ลักษณะของความสัมพันธ์ของบุคลากรที่มีต่อองค์กร ซึ่งจะแสดงออกในรูปของความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะยังคงเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป ความเต็มใจที่จะใช้พลังอย่างเต็มความสามารถในการทำงานให้กับองค์กร ขอมสละความสุขส่วนตัวของตัวเองเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร การมีความเชื่ออย่างแน่นอนและมีการยอมรับค่านิยมและเป้าหมายขององค์กร และยังสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ ชุมพล เสมอจันทร์ (2547) ได้ทำการศึกษารูปแบบสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสำเร็จในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรืออีกนัยหนึ่งคือ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (mixed methodology) การศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ คุณภาพการบริหารจัดการกองทุน ภาวะผู้นำ คุณภาพของคณะกรรมการกองทุน คุณภาพของสมาชิก การได้รับการสนับสนุนภายในชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน

2.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวน และเปรียบเทียบประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

การวิเคราะห์ความแปรปรวน และเปรียบเทียบประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย พบว่า (1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานในทุกกิจกรรมมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 นั่นคือ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-4 มีความแตกต่างกัน โดยทุกกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ สรุปในภาพรวมได้ว่า (1) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ถึง 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ แตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 กับ 4 และ (3) กลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 มีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มฯ แตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 1 จะมีประสิทธิภาพการดำเนินงานมากที่สุด ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.34$) กลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.18$) โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีค่าประสิทธิภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.85$) ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 และ 4 เป็นฝ่ายส่งน้ำที่อยู่ในช่วงปลายคลองส่งน้ำ ทำให้การรับน้ำลำบาก สภาพคลองส่งน้ำมีปัญหาด้านการส่งน้ำ และประสิทธิภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มฯ ที่มีค่าน้อยที่สุดเกี่ยวกับการแจ้งข้อตกลงพร้อมกำหนดการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทานให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทราบเป็นแนวทางในการปฏิบัติ การสำรวจความพอเพียงของปริมาณน้ำชลประทานที่ส่งให้พื้นที่เพาะปลูก พร้อมทั้งสอบถามปัญหาการใช้น้ำสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน และการพิจารณาสรุปและรายงานประเมินผลการส่งน้ำตลอดฤดูกาล ประกอบกับจากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มฯ เช่น ด้านโครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ กิจกรรมที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ ความชัดเจนของกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ และอำนาจการบริหารจัดการน้ำ ด้านวัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ กิจกรรมที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ การถ่ายทอดแบบแผนวิธีการปฏิบัติ และพิธีการต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ กิจกรรมที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ ความสามารถของ

เจ้าหน้าที่ชลประทานในการแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ ด้านบรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ กิจกรรมที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำต่อการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบของคณะกรรมการกลุ่มฯ ด้านความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ กิจกรรมที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำปฏิบัติงานเต็มความสามารถตามบทบาทความรับผิดชอบ มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่นสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรผู้ใช้น้ำ ด้านการปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ กิจกรรมที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ ความสามัคคีของสมาชิกผู้ใช้น้ำและให้ความร่วมมือในการดำเนินการในทุกกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน ด้านการวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน กิจกรรมที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ การขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้านการติดต่อสื่อสาร กิจกรรมที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ ความครบถ้วนของฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และด้านภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ กิจกรรมที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ ความสามารถของผู้นำกลุ่มมีในการแก้ไขปัญหาในทุกสถานการณ์ ทันทต่อเหตุการณ์ และนำมาซึ่งความพอใจของสมาชิกผู้ใช้น้ำโดยรวม สิ่งเหล่านี้ทำให้ส่งผลสะท้อนถึงประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาผลออกมาค่อนข้างต่ำ ซึ่งสอดคล้องแนวความคิดของนักวิชาการคือ James L. Gibson (อ้างถึงใน กาญจนานุญยัง 2547: 17) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กรควรพิจารณา 3 ส่วน คือ (1) ประสิทธิภาพระดับบุคคล คือ ความตระหนักในผลการทำงานของพนักงานแต่ละบุคคลในองค์กร (2) ประสิทธิภาพระดับกลุ่ม ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อประสิทธิผลขององค์กรเนื่องจากกลุ่ม คือ การรวมตัวกันอย่างง่าย ๆ ของพนักงานในองค์กร โดยกลุ่มที่มีประสิทธิภาพนั้นจะมีรูปแบบความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น เข้มแข็ง และได้รับการสนับสนุนจากพนักงานในองค์กรมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ไปในองค์กร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพระดับกลุ่ม คือ การประสานงาน ภาวะผู้นำ โครงสร้างของกลุ่ม สถานภาพของกลุ่ม บทบาท และปทัสถาน และ (3) ประสิทธิภาพระดับองค์การ ประกอบด้วย ประสิทธิภาพระดับบุคคล และประสิทธิภาพระดับกลุ่ม กล่าวคือ ประสิทธิภาพของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพระดับบุคคล ในขณะที่ประสิทธิภาพขององค์การจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพระดับบุคคลและกลุ่ม โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับสภาพขององค์การ เช่น ลักษณะงานขององค์การ เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในองค์การ เป็นต้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์การ ได้แก่ สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี กลยุทธ์ ทางเลือก โครงสร้างองค์การ กระบวนการทำงาน และวัฒนธรรมองค์การ นอกจากนั้น Steers (1977: 8) ยังได้อธิบายถึงปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพองค์การ ซึ่งสามารถจำแนกออกตามลักษณะ

ได้เป็น 4 ประเภท คือ (1) ลักษณะขององค์กร (2) ลักษณะของสภาพแวดล้อม (3) ลักษณะของบุคคลในองค์กร และ (4) นโยบายการบริหารและการปฏิบัติ ซึ่งจะมีปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นเป็นองค์ประกอบในการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน และสอดคล้องกับแนวคิดของ เบญจพร แก้วมีศรี (2541: 51 - 56) ที่กล่าวว่า การพัฒนาองค์กรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้บริหาร ความร่วมมือของผู้บริหารขององค์กร และที่สำคัญ คือ สถานการณ์ที่เอื้อให้การพัฒนาองค์กรมีโอกาสประสบความสำเร็จ อาจกล่าวได้ว่ามีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร ประกอบด้วย บุคลิกภาพของผู้บริหารและสมาชิกในองค์กร การจูงใจของผู้บริหารและสมาชิก อิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อสมาชิกในองค์กร การขจัดความขัดแย้ง การสร้างทีมงาน การจัดคนให้เข้ากับงาน การให้ความรู้ด้านวิชาการและเทคโนโลยีแก่บุคลากร การกระตุ้นให้บุคลากรใช้ความสามารถสูงสุดในการทำงาน และการประสานงานให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากทุกหน่วยงาน ตลอดจนสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ณัฐนพิน ชันนาแล (2549) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ คุณภาพของคณะกรรมการ คุณภาพของสมาชิก ความเชื่อมั่นของสมาชิก และการบริหารแบบมีส่วนร่วม

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

3.1.1 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ เป็นช่วงเริ่มต้นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ถ้ากลุ่มผู้ใช้น้ำเกิดความเข้าใจจะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำมากที่สุด ซึ่งในช่วงนี้กิจกรรมที่ควรเน้น คือ คณะกรรมการกลุ่มฯ ต้องแจ้งข้อตกลงพร้อมกำหนดการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทานให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทราบเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม เพื่อการวิเคราะห์ปัญหา

ความต้องการของตนด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาในโครงการฯ กิจกรรมนี้จะส่งผลให้กิจกรรมด้านอื่นสัมฤทธิ์ผลตามมาในอนาคต

3.1.2 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ ในช่วงนี้กิจกรรมที่ควรเน้น คือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ควรสำรวจความพอเพียงของปริมาณน้ำชลประทานที่ส่งให้พื้นที่เพาะปลูก พร้อมทั้งสอบถามปัญหาการใช้น้ำสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของตน ตลอดจนการเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบการชลประทาน ซึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างและสนับสนุนประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น ส่งผลทำให้สภาพกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานและกิจกรรมของสมาชิกมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น

3.1.3 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ ในช่วงนี้กิจกรรมที่ควรเน้น คือ คณะกรรมการกลุ่มฯ พิจารณารูปและรายงานประเมินผลการส่งน้ำตลอดฤดูกาล โดยเจ้าหน้าที่ชลประทานและคณะกรรมการกลุ่มฯ ควรตรวจคัดด้านการประชาสัมพันธ์ตลอดเวลา เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ ส่งผลสะท้อนถึงการสร้างความเข้าใจ การติดตามการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยการเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการให้ข้อเสนอแนะ แนวทางการแก้ไขปัญหา การปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษา เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำและเจ้าหน้าที่ชลประทานเกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงงานบริหารจัดการน้ำชลประทานภายในโครงการฯ ให้ดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม ถูกต้อง เป็นธรรม และตรงกับความต้องการผู้ใช้น้ำชลประทาน ดังนั้นจำเป็นต้องมีการสรุปและรายงานประเมินผลการส่งน้ำอย่างเป็นระบบชัดเจนทุกด้าน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัวชี้วัดถึงผลสำเร็จและมาตรฐานบริการชลประทานของโครงการฯ

3.1.4 ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน เจ้าหน้าที่ชลประทานและคณะกรรมการกลุ่มฯ ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับความชัดเจนของกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ และอำนาจการบริหารจัดการน้ำ การถ่ายทอดแบบแผนวิธีการปฏิบัติ และพิธีการต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ชลประทานในการแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำต่อการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบของคณะกรรมการกลุ่มฯ ทั้งนี้ต้องให้ผู้ใช้น้ำปฏิบัติงานเต็มความสามารถตามบทบาทความรับผิดชอบ มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่นสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรผู้ใช้น้ำ การ

เสริมสร้างความสามัคคีของสมาชิกผู้ใช้น้ำและให้ความร่วมมือในการดำเนินการในทุกกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน การพิจารณาถึงความครบถ้วนของฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความสามารถของผู้นำกลุ่มมีในการแก้ไขปัญหาในทุกสถานการณ์ทันต่อเหตุการณ์

3.1.5 เจ้าหน้าที่ชลประทานควรให้ความสำคัญต่อปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน ซึ่งสามารถจำแนกระดับปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญ ประกอบด้วย

1) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น และเจ้าหน้าที่ชลประทานต้องปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาคและออกพบปะผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ

2) การปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับสมาชิกผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและตัดสินใจในการปฏิบัติงานตั้งแต่การวางแผนจนถึงการประเมินผลในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งสมาชิกผู้ใช้น้ำควรมีความเสียสละมีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกลุ่มในการร่วมกันพัฒนา และทุ่มเทเสียสละอย่างเต็มที่เพื่อองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

3) โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่ชลประทานและคณะกรรมการกลุ่มควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ยืดหยุ่น สามารถรองรับการดำเนินงานด้านจัดการน้ำชลประทานที่เกิดขึ้นได้ดี โดยโครงสร้างกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ ที่มีความเหมาะสมจะทำให้มีการประสานงานมีลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

4) ภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่ชลประทานและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำควรเป็นผู้มองไกล สามารถคาดคะเนแนวโน้มต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นำมากำหนดทิศทางของกลุ่มผู้ใช้น้ำและปรับแนวทางการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม และผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำควรมีศิลปะในการจูงใจให้ผู้ใช้น้ำเห็นพ้องต้องกันต่อการนำแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

5) วัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่ชลประทานและคณะกรรมการกลุ่มควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำมีจิตสำนึกที่ถูกต้องและตั้งมต่อการปฏิบัติงาน

ด้านการจัดการน้ำชลประทาน และกลุ่มผู้ใช้น้ำควรมีการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายภายในกลุ่มเกี่ยวกับการจัดการน้ำชลประทานในระดับแปลงนา

6) บรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่ชลประทานและคณะกรรมการกลุ่มควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการวางระบบการรักษากฎ ระเบียบ กติกาที่ดีในการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำชลประทานให้แก่ผู้ใช้น้ำ และกลุ่มผู้ใช้น้ำควรแจ้งวัตถุประสงค์และทำความเข้าใจแก่ผู้ใช้น้ำก่อนที่จะนำเทคนิควิธีการต่างๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำ

7) ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่ชลประทานและคณะกรรมการกลุ่มควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างความเชื่อถือของผู้ใช้น้ำ โดยสร้างการยอมรับในเป้าหมายการส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และมีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานให้บรรลุผล ซึ่งผู้ใช้น้ำควรมีความเต็มใจเสียสละกำลังกายและสติปัญญาในการปฏิบัติงานให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ

8) การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับสมาชิกผู้ใช้น้ำต้องให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยสมาชิกผู้ใช้น้ำควรเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

9) การติดต่อสื่อสาร คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ มากขึ้น มีระบบการให้ข้อมูลข่าวสารจากผู้ใช้น้ำไปยังคณะกรรมการกลุ่มฯ ได้หลายช่องทาง และปัญหาหรือข้อเสนอนี้ต่างๆ ควรถูกนำมาพิจารณาหาแนวทางแก้ไข

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาถึงประสิทธิภาพและการปรับปรุงให้กระบวนการต่าง ๆ ที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน โดยเน้นกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานที่ยังขาดการเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง และควรมีการประเมินผลและติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

3.2.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงลึกในเรื่องเดียวกันในแต่ละพื้นที่ โดยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและจัดทำเป็นผลสรุปร่วมกัน ซึ่งผลการวิจัยจะอำนวยความสะดวกเป็นอย่างยิ่งสำหรับการวางแผนการพัฒนาการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานในโครงการชลประทานต่างๆ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงมากยิ่งขึ้น

3.2.3 ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อพัฒนาศักยภาพของ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน จากการศึกษาครั้งนี้เห็นได้ชัดเจนว่าคณะกรรมการ บริหารงานกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจอยู่มาก จำเป็นที่จะต้องให้ความรู้ ความเข้าใจในการ ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มฯ จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เนื่องจากกลุ่มเหล่านี้จะเป็นเสมือนหนึ่งองค์กรราก หญ้าทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างแท้จริง หากได้รับการพัฒนาที่ดี เป็นไปตามแนวทางที่ถูกต้อง จะช่วยแก้ไขปัญหาคือเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจของปัญหาหลายๆ อย่างได้เป็นอย่างดี

3.2.4 ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการ จัดการน้ำชลประทานในแต่ละพื้นที่ เพื่อพิจารณาว่าในแต่ละพื้นที่ที่มีการพัฒนาการดำเนินงานของ กลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกันอย่างไร และปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลทำให้การ พัฒนาประสบผลสำเร็จ

3.2.5 ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการ จัดการน้ำชลประทานในแต่ละสำนักชลประทานทั่วประเทศ เพื่อนำจุดอ่อน – จุดแข็งของแต่ละพื้นที่ ที่มาปรับปรุงและพัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำ ชลประทาน ตลอดจนการหาแนวทางแก้ไขปัญหาคืออุปสรรคด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาให้มี คุณภาพ เกิดคุณประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรและประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมชลประทาน (2544) “รายงานสรุปความก้าวหน้าการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา)” งานติดตามประเมินผลโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในเขตชลประทาน ระหว่างวันที่ 9 ตุลาคม 2544 - 31 ธันวาคม 2545
- _____. (2548) *การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา* กรุงเทพมหานคร แอร์บอร์น พรินต์
- กาญจนา บุญยัง (2547) “ประสิทธิผลการบริหารงานขององค์กรในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กรณีศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ไกรสร วีระโสภณ และคนอื่นๆ (2544) “รูปแบบการจัดระบบควบคุมการใช้น้ำชลประทาน” รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร กรมชลประทาน
- โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (2552) “สาระความรู้เกี่ยวกับประสิทธิผลองค์กร” คืบค้นวันที่ 15 มิถุนายน 2553 จาก (<http://www.itie.org/eqi/modules.php?name=Journal&file=display&jid=948>)
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย (2548) “รายงานสรุปโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี” กรมชลประทาน
- ชุมพล เสมอจันทร์ (2547) “การพัฒนารูปแบบสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสำเร็จในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง” วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยนเรศวร
- ชินรัตน์ สมสืบ (2550) “รัฐประศาสนศาสตร์กับการมีส่วนร่วม” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์* หน้าที่ 12 หน้า 272 - 304 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
- ชำนาญ สมบูรณ์ (2545) “รายงานผลการศึกษาคณะสมบัติคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2545 จังหวัดร้อยเอ็ด” สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด

- ณัฐนพิน ชันนาแล (2549) “ประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง” การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ทองหล่อ เดชไทย (2544) *การบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับหน่วยงานสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร ภาควิชาบริการงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล*
- นวพร แสงหนุ่ม (2544) “ประสิทธิผลในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เบญจพร แก้วมีศรี (2541). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การ” *วารสารการศึกษาพยาบาล* 9,1 (มกราคม) : 51 – 56
- พิทยา บวรวัฒนา (2541) *ทฤษฎีองค์การสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์ กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
- ไพรัช ตระการศิรินนท์ (2549) *การวางแผนการพัฒนา เชียงใหม่ คณะรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
- ภรณ์ กิรีดิบุตร (2529) *การประเมินประสิทธิผลขององค์การ กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์*
- เมธา ใศวรังกูร (2546) “แนวทางการจัดการงานส่งน้ำและบำรุงรักษาโครงการชลประทาน” ใน *อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ เมธา ใศวรังกูร* 17 กรกฎาคม 2546 หน้า 90
- มนูญ วงศ์นารี (2522) *ฝ่ายจัดการหัวหน้างานและองค์การที่มีประสิทธิผล กรุงเทพมหานคร มยุรี อนุমানราชชน (2546) การบริหารโครงการ เชียงใหม่ ดาว*
- วรเทพ เชื้อเจ็ดองค์ (2545) “การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์การของเทศบาลตำบลหางดง และเทศบาลตำบลสันทรายหลวง จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สิรินทร์ญาภา จันทพิทักษ์ (2546) “การประเมินประสิทธิผลในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการปฏิบัติงานกองนิติการ การสื่อสารแห่งประเทศไทย” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ศิริมนัส อินตะแก้ว (2551) “ประสิทธิผลการบริหารงานของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่” การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2540) *หน้าที่ทางการบริหาร เชียงใหม่ ดาว*
- สมพงษ์ เกษมสิน (2530) *การบริหารบุคคลแนวใหม่ กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช*

- สมยศ นาวิการ (2538) *การบริหาร* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร ดอกหญ้า
- อนันต์ เกตุวงศ์ (2534) *หลักและเทคนิคการวางแผน* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อำนาจ ชูตินทราศรี (2547) “การประเมินผลการดำเนินงานเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติ (หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท) : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านตำบลหนองป่าครั่ง
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่” การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- Dunn, William N. (1994) *Public Policy Analysis : An Introduction*. 2 nd. ed. Englewood Cliffs ,
New Jersey : Prentice – Hall.
- Greenberg , Jerald and Baron, Robert A. (1997) *Behavior in Organizations : Understanding
And Managing the Human Side of Work*. 6th ed. Upper Saddle River, N.J. : Prentice
Hall.
- Koontz, Harold and Weithrich, Heinz. (1988) *Management*. 9th ed. New York : McGraw – Hill.
- Mescon , Michael H., Albert Michael and Khedouri Franklin. (1988). *Management*. 3rd ed.
New York : Harper & Row.
- Prasad, L.m. (1982) *Priciples and Practice of Management*. New-Delhi : Sultan Chand & Sons.
- Robbins , Stephen P. and Coulter. Mary. (1996). *Management*. 5th ed. Upper Saddle River, N.J.:
Prentice Hall.
- Steers Richard M. (1977) *Organizational Effectiveness : A Behavioral View*. Santa Monica,
CaliFormia : Goodyear Publishing Company, Inc.
- Stufflebeam, D.L. et.al. (1971) *Educational Evaluation and Decision – Making*. Itasca.
Illinois : Peacock Publishing.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สกลนคร

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม

1. ชื่อ นายไพลิน นุชถาวร
- วุฒิการศึกษา (1) ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการงานก่อสร้าง)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- (2) ปริญญาตรี ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์บัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- (3) ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วิศวกรรมชลประทาน)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- (4) ปริญญาโท วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (วิศวกรรมชลประทาน)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- (5) ปริญญาโท เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- (6) ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ตำแหน่ง ผู้อำนวยการเฉพาะด้าน (วิศวกรรมชลประทาน) ระดับต้น
ทำหน้าที่ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย
สำนักชลประทานที่ 7 กรมชลประทาน
2. ชื่อ นายไกรศักดิ์ ทองหนู
- วุฒิการศึกษา (1) ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการงานก่อสร้าง)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- (2) ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วิศวกรรมชลประทาน)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- (3) ปริญญาโท เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ตำแหน่ง นายช่างชลประทานชำนาญงาน
ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย
สำนักชลประทานที่ 7 กรมชลประทาน

3. ชื่อ **นายกฤษฎา ช้องพูน**
 วุฒิการศึกษา (1) ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วิศวกรรมชลประทาน)
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 (2) ปริญญาโท เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 ตำแหน่ง นายช่างชลประทานชำนาญงาน
 ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2
 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย
 สำนักชลประทานที่ 7 กรมชลประทาน
4. ชื่อ **นายเสริมชัย เขียวศิริถาวร**
 วุฒิการศึกษา (1) ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (วิศวกรรมโยธา)
 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
 (2) ปริญญาโท วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (วิศวกรรมทรัพยากรน้ำ)
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 ตำแหน่ง นายช่างชลประทานอาวุโส
 ทำหน้าที่ผู้อำนวยการโครงการก่อสร้าง 2
 สำนักชลประทานที่ 16 กรมชลประทาน
5. ชื่อ **นายกานต์ แก้วของแก้ว**
 วุฒิการศึกษา (1) ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วิศวกรรมชลประทาน)
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 (2) ปริญญาโท Master Of Engineering สาขา Soil Engineering
 สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT)
 ตำแหน่ง วิศวกรชลประทานชำนาญการ
 ทำหน้าที่ปฏิบัติงานด้านวิศวกรรมบริหาร กลุ่มงานวิศวกรรมบริหาร
 โครงการก่อสร้าง 2 สำนักชลประทานที่ 16

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามโครงการวิจัย

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน:
กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม.....นามสกุล.....
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดอุบลราชธานี
กลุ่มผู้ใช้น้ำที่.....คลองส่งน้ำ.....
สังกัด ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่.....โซนส่งน้ำที่.....
พื้นที่รับน้ำอยู่ในช่วง ☐ ต้นคลองส่งน้ำ ☐ กลางคลองส่งน้ำ ☐ ปลายคลองส่งน้ำ

คำชี้แจง : โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- เพศ ชาย หญิง
- อายุ.....ปี
- ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้รับการศึกษา	☐ ประถมศึกษาปีที่ 4
☐ ประถมศึกษาปีที่ 6	☐ มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า
☐ มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	☐ อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)
☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี (โปรครระบุ).....
☐ อื่นๆ (โปรครระบุ).....	
- รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท
- แรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน จำนวน.....คน จำแนกเป็น

☐ ชาย จำนวน.....คน	☐ หญิง จำนวน.....คน
--	---
- ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่.....ปี
- จำนวนพื้นที่ทำเกษตรกรรม.....ไร่
- สถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

☐ หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	☐ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	☐ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ
---	--	--

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

[โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ในตารางให้ตามความคิดเห็นของท่าน]

(5 = มากที่สุด ; 4 = มาก ; 3 = ปานกลาง ; 2 = น้อย ; 1 = น้อยที่สุด)

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ลักษณะขององค์กรผู้ใช้น้ำ					
1.1 โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำ					
(1) มีโครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ยืดหยุ่น สามารถรองรับการดำเนินงานด้านจัดการน้ำชลประทานที่เกิดขึ้นได้ดี					
(2) การจัดแบ่งงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเหมาะสมต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์					
(3) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีสายการบังคับบัญชาที่ทำให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการติดต่อประสานงาน					
(4) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจและอำนาจการบริหารจัดการน้ำที่ชัดเจน					
(5) โครงสร้างกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ มีความเหมาะสม ทำให้มีการประสานงานมีลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน					
1.2 วัฒนธรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ					
(1) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายภายในกลุ่มเกี่ยวกับการจัดการน้ำชลประทานในระดับแปลงนา					
(2) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำมีจิตสำนึกที่ถูกต้องและตั้งมั่นต่อการปฏิบัติงานด้านการจัดการน้ำชลประทาน					
(3) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำทำงานเป็นทีม โดยเน้นการมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล					
(4) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการถ่ายทอดแบบแผนวิธีการปฏิบัติ และพิธีการต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ					
(5) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการให้ความรู้แก่ผู้ใช้น้ำในการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง					
2. ลักษณะสภาพแวดล้อมขององค์กรผู้ใช้น้ำ					
2.1 การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ					
(1) ปัจจุบันโครงการฯ ได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น					

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
(2) เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวางแผนการส่งน้ำ การบำรุงรักษาเป็นประจำ โดยผ่านเวทีประชาคมในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
(3) เจ้าหน้าที่ชลประทานปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาค และออกพบปะผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ					
(4) เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ชลประทานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ					
(5) โครงการฯ ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และสามารถเสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้					
2.2 บรรยากาศภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
(1) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการวางระบบการรักษากฎ ระเบียบ กติกาที่ดีในการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำชลประทานให้แก่ผู้ใช้น้ำ					
(2) กลุ่มผู้ใช้น้ำได้แจ้งวัตถุประสงค์และทำความเข้าใจแก่ผู้ใช้น้ำก่อนที่จะนำเทคนิควิธีการต่างๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำ					
(3) การปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นไปด้วยความคล่องตัว เนื่องจากมีกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติอย่างสมเหตุสมผล					
(4) คณะกรรมการกลุ่มฯ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำต่อการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ					
(5) คณะกรรมการกลุ่มฯ เข้าใจปัญหาของผู้ใช้น้ำและให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่					
(6) คณะกรรมการกลุ่มฯ มีการยกย่องชมเชยผู้ใช้น้ำที่ให้ความร่วมมือปฏิบัติงานที่ดี					
3. ลักษณะของบุคคลในองค์กรผู้ใช้น้ำ					
3.1 ความผูกพันต่อองค์กรผู้ใช้น้ำ					
(1) ท่านมีความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายการส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และมีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานให้บรรลุผล					
(2) ท่านมีความเต็มใจเสียสละกำลังกายและสติปัญญาในการปฏิบัติงานให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ					
(3) คณะกรรมการกลุ่มฯ มีความมุ่งมั่นพัฒนากลุ่มผู้ใช้น้ำให้ได้มาตรฐานด้านการให้บริการด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา					
(4) ผู้ใช้น้ำปฏิบัติงานเต็มความสามารถตามบทบาทความรับผิดชอบ มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่นสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรผู้ใช้น้ำ					
(5) คณะกรรมการกลุ่มฯ ให้ความสำคัญแก่ผู้ใช้น้ำทุกท่าน และถือว่าทุกคนเป็นพลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรผู้ใช้น้ำให้บรรลุเป้าหมาย					

3.2 การปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ใช้น้ำ					
(1) สมาชิกผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและตัดสินใจในการปฏิบัติงานตั้งแต่การวางแผนจนถึงการประเมินผลในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
(2) สมาชิกผู้ใช้น้ำมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการดำเนินการในทุกกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน					
(3) สมาชิกผู้ใช้น้ำมีความภาคภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานในกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีและถูกต้อง และเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำในโครงการฯ					
(4) สมาชิกผู้ใช้น้ำมีความเสียสละ และมีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกลุ่มในการร่วมกันพัฒนา และท่อมทะเลสาบอย่างเต็มที่เพื่อองค์กร					
(5) สมาชิกผู้ใช้น้ำต่างให้เกียรติซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งให้ความสำคัญ ความเคารพ ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
4. การบริหารและการปฏิบัติงานขององค์กรผู้ใช้น้ำ					
4.1 การวางแผนการจัดการน้ำชลประทาน					
(1) สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
(2) สมาชิกผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา					
(3) สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
(4) สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
(5) สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
(6) สมาชิกผู้ใช้น้ำเคยร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน					
4.2 การติดต่อสื่อสาร					
(1) การติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ ภายในโครงการฯ เป็นไปด้วยความรวดเร็ว และผู้ใช้น้ำได้รับข้อมูลข่าวสารจากคณะกรรมการกลุ่มฯ อย่างสม่ำเสมอ					
(2) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับฟังปัญหา ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ อีกทั้งเป็นการพบปะระหว่างผู้ใช้น้ำเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน					

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
(3) มีระบบการให้ข้อมูลข่าวสารจากผู้ใช้น้ำไปยังคณะกรรมการกลุ่มฯ ได้หลายช่องทาง และปัญหาหรือข้อเสนอแนะต่างๆ ได้ถูกนำมาพิจารณาหาแนวทางแก้ไข					
(4) กลุ่มผู้ใช้น้ำมีฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างครบถ้วน					
(5) ฐานข้อมูลต่างๆ ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัย และครบถ้วนอยู่ตลอดเวลา ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้สูงสุด					
(6) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ มากขึ้น					
4.3 ภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
(1) ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้มองไกล สามารถคาดคะเนแนวโน้มต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นำมากำหนดทิศทางของกลุ่มผู้ใช้น้ำและปรับแนวทางการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม					
(2) ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความสามารถในการกระตุ้นปลุกและ โน้มน้าวให้ผู้ใช้น้ำมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร					
(3) ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถใช้ศิลปะในการจูงใจให้ผู้ใช้น้ำเห็นพ้องต้องกันต่อการนำแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน					
(4) ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำกระตุ้นให้ผู้ใช้น้ำได้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำเสนอรูปแบบวิธีการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา					
(5) ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาในทุกสถานการณ์ ทันท่วงที และนำมาซึ่งความพอใจของสมาชิกผู้ใช้น้ำโดยรวม					

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

[โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ในตารางให้ตามความคิดเห็นของท่าน]

(5 = มากที่สุด ; 4 = มาก ; 3 = ปานกลาง ; 2 = น้อย ; 1 = น้อยที่สุด)

ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน	ระดับประสิทธิผล				
	5	4	3	2	1
1. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนการส่งน้ำ					
(1) หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อกำหนดพื้นที่ส่งน้ำเป้าหมายเบื้องต้นตามปริมาณน้ำที่มีอยู่และสามารถส่งน้ำได้ในปัจจุบัน					
(2) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานสำรวจพื้นที่เพาะปลูกของสมาชิกที่ต้องการปลูกข้าวและพืชอื่นๆ ให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ในโครงการชลประทาน					
(3) เจ้าหน้าที่ชลประทานและหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ร่วมวางแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
(4) หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ประชุมร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มฯ เพื่อพิจารณาแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษา และหาข้อตกลงการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา					
(5) คณะกรรมการกลุ่มฯ แจงข้อตกลงพร้อมกำหนดการส่งน้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทานให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทราบเป็นแนวทางในการปฏิบัติ					
(6) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ร่วมพัฒนาบำรุงรักษาคูส่งน้ำให้แล้วเสร็จก่อนการส่งน้ำในแต่ละฤดูการเพาะปลูก					
2. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำระหว่างการส่งน้ำ					
(1) หัวหน้ากลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานตรวจสอบดูแลการส่งน้ำให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด และมีการปรับแผนการให้สอดคล้องกับความต้องการใช้น้ำที่แท้จริงตลอดฤดูกาล					
(2) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ และเจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะให้ความรู้ด้านต่างๆ					
(3) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ตรวจสอบความพอเพียงของปริมาณน้ำชลประทานที่ส่งให้พื้นที่เพาะปลูก พร้อมทั้งสอบถามปัญหาการใช้น้ำสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					

ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน	ระดับประสิทธิผล				
	5	4	3	2	1
3. ประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำสิ้นสุดการส่งน้ำ					
(1) คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ รวบรวมข้อมูลพื้นที่การเพาะปลูกจริง เพื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำได้แจ้งความต้องการเพาะปลูกไว้ก่อนการเพาะปลูกจริง					
(2) คณะกรรมการกลุ่มฯ ดำรวจผลผลิต และสอบถามความพึงพอใจในด้านการส่งน้ำ					
(3) คณะกรรมการกลุ่มฯ บันทึกจัดเก็บข้อมูลต่างๆ เพื่อไว้ใช้เป็นข้อมูลในการบริหารงานของกลุ่ม หรือในองค์กรที่ต้องการข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป					
(4) คณะกรรมการกลุ่มฯ พิจารณารูปและรายงานประเมินผลการส่งน้ำตลอดฤดูกาล					
(5) คณะกรรมการกลุ่มฯ จัดประชุมใหญ่ เพื่อรายงานสรุปผลการดำเนินการตลอดฤดูกาลส่งน้ำที่ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกลุ่มฯ แล้วให้เจ้าหน้าที่ชลประทานและสมาชิกทราบ					

ตอนที่ 4 ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

ปัญหา และอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางแก้ไข
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

(กรุณาตรวจสอบอีกครั้งว่าท่านตอบครบทุกข้อ)

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

นายวิรัตน์ ดิสสระ

นักศึกษารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายวิรัตน์ ดิสสระ
วัน เดือน ปีเกิด	31 ธันวาคม 2500
สถานที่เกิด	อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2550
สถานที่ทำงาน	โครงการก่อสร้าง 2 สำนักชลประทานที่ 16 กรมชลประทาน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ตำแหน่ง	นายช่างชลประทานชำนาญงาน ทำหน้าที่หัวหน้ากลุ่มงานก่อสร้าง 3 โครงการก่อสร้าง 2 สำนักชลประทานที่ 16 กรมชลประทาน

